

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**ÇOCUK EDEBİYATI YAZARI HASAN KALLIMCI'NIN
ÖYKÜLERİNİN OKUNABİLİRLİK AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERKAN TEKE

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. MEHMET GEDİZLİ

AĞUSTOS 2016

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**ÇOCUK EDEBİYATI YAZARI HASAN KALLIMCI'NIN
ÖYKÜLERİNİN OKUNABİLİRLİK AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERKAN TEKE

DANIŞMAN:

YRD. DOÇ. DR. MEHMET GEDİZLİ

AĞUSTOS 2016

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Serkan TEKE

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

“Çocuk Edebiyatı Yazarı Hasan Kallımcı'nın Öykülerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı bu yüksek lisans tezi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Şenel GERÇEK

Üye: Yrd. Doç. Dr. Mehmet GEDİZLİ (Danışman)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Bekir İNCE

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

05.09/2016

Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Eğitim sistemimizin en büyük sorunlarından biri hiç şüphesiz öğrencilerin okumak eyleminden uzaklaşmalarıdır. Hatta okullarda okuma becerisi kazandıktan sonra, okumayı alışkanlık haline getiren öğrenci bulmak çok zordur. Bu durumun çeşitli sosyal, kültürel, ekonomik sebepleri vardır. Okuyan bireyin hem kendisine hem ülkesine faydası olduğu aşikârdır. Bu nedenle çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak eğitim sistemimizin birinci hedefi olmalıdır. Okumaya engel olan problemleri ortadan kaldırmada ve çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmada çocukların karşılaştıkları kitaplar çok önemlidir. Çocuklara yönelik yayımlanan kitapların büyük çoğunluğunun kapak tasarımları, yazı puntoları, içerikleri olması gerektiği gibi tasarlanmaktadır. Fakat okunabilirlik kavramı ile ilgi olan kelime ve cümle uzunluklarında çocuğa göreliğin dikkate alınıp alınmadığı bilinmemektedir. Araştırmacılar tarafından okunabilirlikle ilgili bugüne kadar yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu ders kitaplarındaki metinler üzerinedir. Çocuk edebiyatına yönelik az sayıda çalışma vardır. Bu nedenle araştırmada, çocuk edebiyatının usta kalemlerinden Hasan Kallimci'nin öyküleri, okunabilirlik düzeyleri açısından değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın konusunun belirlenmesinde ve çalışma sürecinde bana destek veren, Sayın Hocam, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Gedizli'ye, tez sürecinde değerli görüş ve öneriyle hiçbir zaman yardımını esirgemeyen Arş. Gör. Gökhan Haldun Demirdöven'e, çocuk edebiyatının usta kalemi saygıdeğer Yazar Hasan Kallimci'ye, çeviri desteğinden dolayı İngilizce öğretmeni arkadaşım Ahmet Volkan Sezgin'e, misafirperverliğinden dolayı değerli arkadaşım İbrahim Aydın'a, bitmeyen sabrıyla bana sürekli moral ve destek veren eşim Havva Teke'ye ve hayatımın her döneminde olduğu gibi bu dönemde de yanımda olan aileme teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

ÇOCUK EDEBİYATI YAZARI HASAN KALLİMCİ'NİN ÖYKÜLERİNİN OKUNABİLİRLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Teke, Serkan

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Gedizli

Ağustos, 2016. xi+153 Sayfa.

Okunabilirlik üzerine yapılan çalışmalar Batı'da 1920'li yıllara kadar uzanırken Türkiye'de okunabilirlik kavramı çalışmaları yeni yeni yapılmaya başlamıştır. Okunabilirlik hesaplamalarının temelinde metindeki hece ve kelime sayıları vardır. Bu sayılarla oluşturulan denklemler, o metne ait okunabilirlik sayısını vermektedir. Okunabilirlik sayıları bizlere o metnin hitap ettiği hedef kitleyi bulmada yardımcı olmaktadır. Bu araştırmada çocuk edebiyatı alanında eserler veren Hasan Kalimci'ye ait öykülerin okunabilirlik düzeyleri değerlendirilmiştir. Öncelikle uzman görüşü alınarak yazarın öykülerinden beşinci sınıf seviyesine uygun olduğu düşünülen on öykü belirlenmiştir. Bu öykülere Ateşman (1997) tarafından Türkçe metinler için geliştirilen okunabilirlik formülü uygulanmıştır. Araştırma sonucunda incelenen tüm öykülerin kolay düzeyde olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, yazarın eser verdiği hedef kitleye uygun metinler oluşturduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Hasan Kallimci, Okunabilirlik, Öykü.

ABSTRACT

AN EVALUATION OF STORIES OF HASAN KALLIMCI, AUTHOR OF CHILDREN’S LITERATURE, IN TERMS OF READIBILITY

Teke, Serkan

Master’s Degree Thesis, Department of Turkish Education

Supervisor: Assist. Professor Dr. Mehmet Gedizli

August, 2016. xi+153 Pages

While studies on readibility date back to 1920s in Europe, in Turkey, these studies have been conducted just recently. Readibility calculations consist of the numbers of syllables and words in the text. The equations obtained from these numbers give us the rate of readibility of the text. Readibility rate leads us to target group who read the text. In this study, readibility rates of Hasan Kallimci’s stories for children are evaluated. At first, 10 stories suitable for 5th grades are selected according to experts’ opinion. Then a readibility scale, developed by Ateşman (1997) for the first time for Turkish literature, is implemented on these stories. It is seen that all the stories examined are on the easy level. In conclusion, it can be said that the author’s stories are suitable for the target group.

Keywords: Children’s Literature, Hasan Kallimci, Readibility, Story.

İTHAF

Canım kızlarım Zeynep ve Elif'e ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

Bildirim	i
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	ii
Ön söz ve Teşekkür	iii
Özet	iv
Abstract	v
İthaf	vi
İçindekiler	vii
Tablolar Listesi	x
Şekiller Listesi	xi
Bölüm I, Giriş	1
1. 1 Problem Cümlesi	1
1. 2 Alt Problemler	2
1. 3 Önem	3
1. 4 Varsayımlar	3
1. 5 Sınırlılıklar	3
1. 6 Tanımlar	4
1. 7 Kısaltmalar	4
Bölüm II, Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi ve İlgili Araştırmalar	5
2. 1 Okuma	5
2. 1. 1 Okuma Nedir?	5
2. 1. 2 Okumanın Önemi	8
2. 1. 3 Okuma Öğretimi	11
2. 1. 4 Metin	13
2.1. 5 Çocuk Edebiyatında Öykü	14
2. 1. 6 Okunabilirlik	17

2. 1. 7 Okunabilirlik Formülleri	19
2. 1. 7. 1 Dale Chall Formülü	19
2. 1. 7. 2 Flesh Okuma Kolaylığı Okunabilirlik Formülü	20
2. 1. 7. 3 Power-Sumner-Kearl Okunabilirlik Formülü	21
2. 1. 7. 4 SMOG Okunabilirlik Formülü	22
2. 1. 7. 5 Gunning Zorluk Göstergesi	23
2. 1. 7. 6 Fry Grafik Okunabilirlik Formülü	23
2. 1. 7. 7 Ateşman Okunabilirlik Formülü	24
2. 1. 7. 8 Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü	25
2. 1. 8 Hasan Kallimci'nin Hayatı	26
2. 1. 9. Hasan Kallimci'nin Eserleri	27
2. 1. 9. 1 Okulöncesi Öğrencilerine Yönelik Eserleri	28
2. 1. 9. 2 Birinci Sınıf Öğrencilerine Yönelik Eserleri	28
2. 1. 9. 3 İkinci Sınıf Öğrencilerine Yönelik Eserleri	28
2. 1. 9. 4 Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğrencilerine Yönelik Eserleri	29
2. 1. 9. 5 Destan Roman Serisi	30
2. 1. 9. 6 Gençlere ve Tüm Okurlara Yönelik Eserleri	31
2. 2 İlgili Araştırmalar	32
2. 3 Alanyazın Taraması Sonucu	38
Bölüm III, Yöntem	39
3. 1 Araştırmanın Modeli	39
3. 2 Evren	39
3. 3 Örneklem	40
3. 4 Veri Toplama Araçları	40
3. 5 Verilerin Toplanması	40
3. 6 Verilerin Analizi	41

3. 7 Verilerin Güvenirlik-Geçerliliği.....	41
Bölüm IV, Bulgular ve Yorum.....	42
Bölüm V, Sonuç ve Öneriler.....	51
5. 1 Sonuç.....	51
5.2 Öneriler	52
Kaynakça.....	53
Ekler	60
Özgeçmiş ve İletişim Bilgileri	153

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Dale Chall Formülü Okunabilirlik Düzeyleri	20
Tablo 2. Flesh Formülü Okunabilirlik Düzeyleri	21
Tablo 3. SMOG Okunabilirlik Dönüşüm Tablosu	22
Tablo 4. Ateşman Formülü Okunabilirlik Düzeyleri	25
Tablo 5. Çetinkaya-Uzun Formülü Okunabilirlik Düzeyleri	25
Tablo 6. Arkadaşım Nihat Adlı Öykü	42
Tablo 7. Büyük Reis'in Yanında Adlı Öykü	43
Tablo 8. En Büyük Ödül Adlı Öykü	43
Tablo 9. Fatma Nine Adlı Öykü.....	44
Tablo 10. Hediye Adlı Öykü.....	45
Tablo 11. Hiç Unutulmayacak Kişi Adlı Öykü	46
Tablo 12. Kopyacı Adlı Öykü	46
Tablo 13. Küçük Kız Adlı Öykü.....	47
Tablo 14. Yıldırım'ın Balıkları Adlı Öykü	48
Tablo 15. 147 Erol Adlı Öykü.....	48
Tablo 16. İncelenen Hikâyelerin Okunabilirlik Sayıları	50
Tablo 17. Ortalama Kelime ve Cümle Uzunlukları, Okunabilirlik Sayıları	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Metinlerin Okunabilirlik Açısından Sınıflandırılması	18
Şekil 2. Fry Okunabilirlik Grafiği	24
Şekil 3. Okunabilirlik Düzeyi Dağılım Grafiği	49

BÖLÜM I

GİRİŞ

Günümüzün en büyük problemlerinden biri okumaya olan ilgisizliktir. Ne yazık ki ülkemizde kitap okuma oranı oldukça düşüktür. Bu durumun sosyal, kültürel, ekonomik sebepleri olmakla birlikte bir diğer sebebi de metinlerin okuyucu düzeyine göre seçilmemesidir. Yani okunabilirlik düzeylerinin bilinmemesidir. Okunabilirlik kavramı bir metnin belirli seviyedeki okuyucular tarafından anlaşılma düzeyi şeklinde tanımlanmaktadır. Ateşman'a (1997), göre okunabilirlik ile anlaşılabilirlik arasında farklılıklar vardır. Bu yüzden metinler incelenirken niteliksel ve niceliksel özellikleri açısından değerlendirilmelidir. Anlaşılabilirlikte metnin içeriği çok önemliken, okunabilirlikte metinlerin yapı özellikleri, hece, sözcük ve cümle sayıları gibi niceliksel özellikleri ele alınmalıdır. Bu çalışmada metinlerin nicel özellikleri ele alınarak değerlendirilmiştir.

Okunabilirlik kavramı ile ilgili ilk çalışmalar Aristo ve Plato'ya kadar uzandığı söylenmekle birlikte, eğitimde bu alanda çalışmaların yapılması 1920'li yıllardadır. (Chall 1988). Ülkemizde ise okunabilirlik alanında ilk çalışma 1997 yılında Ender Ateşman tarafından yapılmıştır. Ateşman, araştırmasında Flesch'in okunabilirlik formülünü Türkçe'ye göre tasarlamıştır. Geliştirilen formül Ateşman'ın bu çalışması Türkçe için geliştirilen ilk okunabilirlik formülüdür. Ateşman, Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi adlı Dil Dergisinde yayınlanan makalesinde değişik zorluk düzeylerinde ve farklı alanlardan metinler seçerek bunları en zor okunanından en kolay okunanına doğru sınıfladığını böylelikle Türkçe metinler için okunabilirlik katsayıları bulduğunu ve sonucunda da Ateşman okunabilirlik formülünün ortaya çıktığını ifade eder. Okunabilirlikle ilgili yapılan çalışmalarda genel olarak bu formül kullanılmıştır. Bu çalışmada metinlerin okunabilirliğini tespit etmek için bu formülden yararlanılmıştır.

Öğrencilerin öğrenim hayatlarında kazandıkları ilk beceri okumadır. Okumayı öğrenen öğrenci ne yazık ki bu becerisini kullanmakta yetersiz kalmaktadır. Okuma alışkanlığı kazandırmak öğrencinin başarılı, bilgili, kültürlü olmasını sağlamaktadır. Bu yüzden okuma alışkanlığı çocuklara kazandırılmalıdır. Okuma alışkanlığının kazandırılmasında en önemli unsurlardan biri de şüphesiz karşılaşılan kitaplardır. Anlayabileceği kitapları okuyan çocuk, kitap okumayı sevecek ve kitap okuma alışkanlığı kazanacaktır. Burada çocuk edebiyatı yazarlarımıza büyük görev düşmektedir. Çocuklara yönelik yazdıkları eserler, okunabilirlik açısından çok zor, zor ve orta seviyede olmamalıdır. Bu araştırmada çocuk edebiyatı alanında önemli eserler vermiş Hasan Kallimci'nin öyküleri ele alınmıştır. Hasan Kallimci, okul öncesi öğrencilerine yönelik altı, birinci sınıf öğrencilerine yönelik dokuz, ikinci sınıf öğrencilerine yönelik on iki, üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine yönelik otuz sekiz, destan romanları seri olarak yirmi iki ve tüm okurlara yönelik olarak on yedi eser yayımlamıştır. Yazarın öyküleri arasından on tanesi seçilerek okunabilirlik düzeyleri tespit edilip, değerlendirilmiştir.

1.1 PROBLEM CÜMLESİ

Çalışmanın problem cümlesini “Hasan Kallimci'nin öykülerinde okunabilirlik düzeyleri nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Bu probleme cevap vermek için Ateşman'ın okunabilirlik formülü uygulanmıştır.

1.2 ALT PROBLEMLER

Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1. Hasan Kallimci'nin hikâyelerinden seçilen on eserin ortalama sözcük ve cümle uzunluğu nedir?
2. Hasan Kalimci'nin hikâyelerinden seçilen on eserin okunabilirlik düzeyleri nedir?

1.3 ÖNEM

Okumak eyleminin eğlenceli hale gelmesi, alışkanlığa dönüşmesinde en önemli dönem çocukluk dönemidir. Bu nedenle çocuklara yönelik yazılan eserlerin çocukları sıkıması, okuma alışkanlığı kazandıracak boyutta olması gerekir. Yani okunabilirlik düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir.

Bu duruma göre bu araştırmanın önemini şu şekilde açıklayabiliriz:

1. İncelenen hikâyelerin çocuklara göre olup olmadığı ortaya konmaktadır.
2. Çocuk edebiyatı yazarlarının okunabilirlik oranlarına göre metin yazmaları konusunda dikkatli olmaları sağlanacaktır.
3. Bu araştırmanın çocuk edebiyatına yönelik eser verecek olanlara fayda sağlayacağı düşünülmektedir.
4. Araştırmanın, çocuklara önerilen kitap seçiminde velilere ve öğretmenlere yararlı olacağı, öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4 VARSAYIMLAR

Örnekleme için seçilen on metnin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.5 SINIRLILIKLAR

Çocuk edebiyatına yönelik eser veren birçok yazar vardır. Fakat onların tamamının eserlerini tespit edip incelemek mümkün olmadığından çalışma Hasan Kallımcı'nın eserleri arasından Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin görüşü alınarak tespit edilen on eserle sınırlıdır.

1.6 TANIMLAR

Okunabilirlik: Metinlerin kolay ya da zor anlaşılır olma durumudur. (Ateşman 1997)

Okunabilirlik Formülü: Metinlerin nicel özelliklerinden hareketle okunabilirlik düzeylerine bulmaya yarayan denklemlerdir.

Okunabilirlik Düzeyi: Okunabilirlik formülü sonucunda metnin içinde bulunduğu seviyedir.

1.7 SİMGELER VE KISALTMALAR

akt. : aktaran

OCU: Ortalama Cümle Uzunluğu

OKU: Ortalama Kelime Uzunluğu

Ort. : Ortalama

Uz. : Uzunluğu

Sa. : Sayısı

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 OKUMA

2.1.1 Okuma Nedir?

TDK sözlüğünde Okuma; “1.Yazıya geçirilmiş bir metne bakarak bunu sessizce çözümleyip anlamak veya aynı zamanda seslere çevirmek. 2. Yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek.” (TDK 2005: 1494) şeklinde tanımlanmışken okuma üzerine araştırma yapanlar tarafından çeşitli tanımlar yapılmıştır.

Yıldız (2010) okumayı, duygu ve düşüncelerin kavranması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi gibi fizyolojik, zihinsel ve ruhsal yönleri bulunan karmaşık bir süreç olarak ifade eder. Güneş'e (2014) göre okuma, dil becerileri yanında zihin becerilerine de önemli katkılar sağlayan öğrenme alanıdır. Coşkun (2002), okumayı, görme, algılama, dikkat, hatırlama, anlamlandırma, yorumlama, sentez ve çözümlenme gibi farklı zihinsel işlemlerin bir arada gerçekleştiği; insanın kendisini, çevresini ve dünyayı tanımak için bilgi ve kültür kazanmasında ve eleştirel bilince ulaşmasında rol oynayan çok önemli bir eğitim aracı ve dil becerisi olarak ifade etmektedir. Gedizli (2006), okumayı bir iletişim aracı olarak görülebileceğini ifade etmektedir. Okumanın, anlama ve anlatmanın gerçekleşmesine yardımcı olan zihinsel etkinliklerden biri olduğunu belirtmektedir. Tazebay (1997) okumayı gözlerin, ses organlarının ve zihnin anlama çabasından oluşan karmaşık bir etkinlik olarak tanımlanmaktadır. Gündüz ve Şimşek (2011) okumayı, yazılı bir metni tüm unsurlarıyla görme ve anlamlandırma süreci olarak ifade etmişlerdir. Göğüş (1978) okumayı, bir yazının harflerini, sözcüklerini, imlerini tanımak ve bunların anlamlarını kavramak olarak belirtmektedir. Demirel'e (2007) göre ise, okuma, bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışmasıyla yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliğidir. Araştırmacı okuma eyleminin işi gözlerin ve ses

organlarının çeşitli hareketlerini ve zihnin yazılı sembolleri anlamasıyla oluştuğu şeklinde ifade etmektedir.

Yukarıda okumanın farklı tanımları verilmiştir. Bu tanımların farklı amaçlara ve ihtiyaçlara göre değiştiği görülmektedir. Okur (2013), okumanın temel dil becerileri içerisinde ve okulda kazanılan yetenekler arasında en önemlisi olduğunu altını çizmektedir. Araştırmacıya göre gerekli becerinin çocuklara kazandırılması öğretmenlerin ve ailelerin en temel görevi olmalıdır. Çünkü okuma alışkanlığı kazanan, düzenli kitap okuyan çocukların düşünce güçleri gelişir ve bilgi birikimleri artar. Karşılaşılan problemlere karşı çözüm üretme konusunda üretken olurlar. Ayrıca dil gelişimleri olumlu yönde gelişir. Bu sayede iletişim becerileri de gelişmiş olur. Gedizli (2006), okuma eylemini bir tür iletişim olarak görmektedir. İletişim için gerekli olan üç unsurun (gönderen-verici-alıcı) varlığı kabulüne dayanarak, okumanın da bir tür iletişim olduğunu dile getirmektedir. Okuma sadece dil gelişimiyle sınırlı kalmamaktadır. Dökmen (1994), okumanın hem dil hem de kişilik gelişimi için en etkili araç olduğunu, okumak demenin kelimeleri ya da cümleleri görmek demek değil; okuyabilmek, özellikle anlayarak okuyabilmek için görmenin ötesinde bir takım zihinsel etkinliklerden oluştuğunu ifade etmektedir. Okuma bir algısal etkinliktir, bir düşünce sürecidir şeklinde ifade etmektedir. Gedizli (2006), okuma eyleminin gerçekleşebilmesi için öncelikle görmenin gerekli olduğunu, dolayısıyla okumada en etkili organın göz olması gerektiğini dile getirmektedir. Araştırmacı, okuma eyleminin gerçekleşmesinin; gözün yazıyı görmesi veya yazıya dokunulması yoluyla metnin bir imajının oluşturulması ve beynin de kendisine gelen verileri, kendi işleyiş sisteminde bir takım işlemlerden geçirerek anlaması ya da anlama çabasına bağlı olduğuna vurgu yapmaktadır. Gündüz ve Şimşek (2011) okumanın bir süreç olduğunu ve bu süreçte görme, algılama, seslendirme, anlama, anlamlandırma gibi basamaklarının olduğunu dile getirmektedirler.

“Okuma becerisi öğrenme ve eğlenme isteğiyle başlar, araştırmadan, yorumlamaya, tartışma ve eleştirel düşünmeye varan bir süreci ele alır. Bu süreç çizgi, harf ve sembollerin algılanmasıyla başlar. Algılama işleminin ardından sözcük ve cümleler anlaşılır, ilgi duyulan ve gerekli görülen bilgiler seçilir. Seçilen bilgiler, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, analiz-sentez yapma, problem çözme ve değerlendirme gibi zihinsel işlemlerden geçirilir. İşlenen bilgiler, ön bilgilerle birleştirilir. Metinde sunulan görsellerden de yararlanılarak yeniden anlamlandırılır” (Gündüz ve Şimşek, 2011: 14).

Okuma becerisi kazanma bir süreç işidir. Akyol'a (2009) göre okumada sekiz süreç vardır:

1. Hazırlık ve Taklit Aşaması
2. Başlangıç Aşaması
3. Gelişim Aşaması
4. İlerleme Aşaması
5. İlişkilendirme Aşaması
6. Akıcı okuma Aşaması
7. Ustalık Aşaması
8. Bağımsız Okuma Aşaması

Güneş (2007), okumanın yapılandırmacı yaklaşıma göre fiziksel-zihinsel ve öğretim süreçleri olduğunu ifade etmektedir.

Okuma önem arz eden bir beceridir. Bu nedenle bu süreçte bazı ilkeler vardır.

“1. Okuma yapılandırılan bir süreçtir.

2.Okuma akıcıdır.

3.Okuma stratejiktir.

4.Okuma motivasyonu gerektirir.

5. Okuma sürekli gelişen bir beceridir” (Anderson vd, 1985: 20-28 akt. Köse 2016:13-13).

Yapılan her eylemin bir amacı vardır. Dolayısıyla okuma eylemi de bir amaç doğrultusunda yapılmaktadır. Bilgiye ulaşmak, öğrenmek okumanın en temel amaçlarıdır. Aygüneş'e (2007) göre başarılı bir okumanın gerçekleştirilmesi için okuma etkinliğine başlanmadan önce, metnin hangi amaçla okunacağını belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Çelik'e (2006) göre okuma eyleminin amaçlarından bazıları şunlardır:

1.Hızlı, doğru, sürekli ve anlamlı okuma, okuduklarını doğru ve çabuk anlama yeteneğini elde etmek,

2. Boş zamanlarını düzeylerine uygun kitaplar okuyarak değerlendirmeyi öğrenmek; kitap sevgisini kazanarak okumayı zevkli bir alışkanlık hâline getirmek.

3. Okuma zevklerine ve düzeylerine uyan ilgi çekici kitapları seçebilme yeteneğini kazanmak.

4. Sözcükleri tanıyarak, sözcük dağarcıklarını, okuma alışkanlığı kanalıyla geliştirip, zenginleştirmek.

5. Kitap okumanın, bilgi kazanma yollarından biri olduğunu kavramak.

6. Güzel ve doğru bir Türkçe ile yazılmış metinler okuyarak anlatım güçlerini geliştirmek.

2.1.2 Okumanın Önemi

Bilgi edinmek, öğrenmek ve araştırmak için okumak şarttır. Coşkun (2002), okumanın, yaşamı anlamlı kılan, boyutlandıran ve bireye seçenekler sunan bir uğraş olduğunu belirtmektedir. Araştırmacı, ayrıca hangi amaçla gerçekleşirse gerçekleşsin, okumada temel unsurun iletişim kurmak olduğunu ve bu iletişimin sadece okurla metin arasında olmadığını, geçmiş yaşantılar aracılığı ile oluşan bilgi, kültürel birikim, inançlar, değer yargıları ve beklentilerin de bu iletişimin gerçekleşmesinde etkili olduğunu belirtmektedir.

Gelişmiş ülkelerin ortak özelliklerinden biri de okumaya verilen önemdir. Okuma becerileri kazanmış bir birey önce kendine sonra topluma fayda sağlayacaktır.

“Okuma bireysel bir etkinlik olmaktan çok toplumla ilgilidir. Bireyler topluma uyabilmek için okurlar. Okuma toplumun uygarlaşmış olmasına da bağlıdır. Uygur toplumlarda okumak ilerlemenin bir gereği olarak ele alınırken, gelişmemiş toplumlarda okumayan bir kuşak tehlikesi söz konusudur” (Demirel 2003 :78).

Ekici (1998), okumayan, araştırmayan, edebiyattan, sanattan, ilimden uzak olan ülkelerin geçmişte olduğu gibi gelecekte de güçlü ve gelişmiş ülkelerin hizmetçisi ya da sömürgesi olarak kalacaklarını ifade etmektedir. Bu nedenle gerek birey gerekse ülkemiz için okuma becerilerinin kazandırılmasının önemli bir husustur. Okuma alışkanlığı kazanmış bir birey sosyalleşir. Çevresiyle iletişimi güçlenir. Kültürlü bir insan olur. Karafilik (2009), algımızın, dünyaya bakışımızın, kimliğimizin ve kişiliğimizin okuma ile geliştiğini vurgulayarak bilgilerimizi artırmanın, kendimizi tanımamızın, tabiattaki güzelliklerin inceliğini anlamamızın ve düşünce çabukluğunun okuma yolu aracılığı ile artırıldığını dile getirmektedir.

“Okuma bireyler üzerinde yarattığı etkileri beş kategoride ele alınmaktadır:

1-Yardımcı etki

2-Prestij etkisi.

3- Pekiştirici etkisi.

4- Estetik etki.

5- Dinlenme etkisi”. (Staiger 1979: 23 akt. Yılmaz 1993:28).

Bu beş etkiye göre, okuma insan hayatında birçok fayda sağlayan bir eylemdir. Bu nedenle çocuklarımıza okuma becerileri kazandırma konusunda titizlikle

durulmalıdır. Sonraki süreçte ise, bu durumun alışkanlığa dönüştürülmesi hedeflenmelidir.

Alışkanlık, TDK (2005:75) sözlüğünde “*bir şeye alışmış olma durumu, itiyat, huy, ünsiyet*” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan hareketle okuma eylemini ihtiyaç haline getirebilirsek, öğrenciye okuma alışkanlığı kazandırılmış olacaktır.

Bayram’a (1990) göre okuma alışkanlığı, okumayı hayatı boyunca, sürekli ve düzenli kullanan ve bunu amaçlarına ulaşmada bir araç olarak gören kişilerin okuma eylemidir.

“Okumanın alışkanlık olarak değerlendirilebilmesi için ne kadar kitabın ne sıklıkla okunduğu, nelerin okunduğu gibi farklı ölçütler geliştirilebilir. Ancak dünyada-ki en yaygın görüşe göre okuma alışkanlığı ile ilgili ölçüt şu şekildedir:

- Yılda 21’den fazla okuyan: Çok okuyan kişi
- Yılda 6-20 arası okuyan: Orta düzeyde okuyucu.
- Yılda 1-5 arası okuyan: Az okuyan kişi.
- Hiç okumayan: Okuyucu olmayan kişi” (Şirin ve Soylu, 2013 akt. Bilge 2015:15-16).

Yılmaz (1990) okumanın, alışkanlığa dönüştürülmesi ve geliştirilebilmesi için;

1. Okuyan ve okuması için çocuğuna destek olan bir aile ile çocuğun istediği zaman ve şekilde kullanabileceği bir kitaplığına,

2. Okumasına katkı sağlayıp olumlu yönde etki etmesi açısından okuyan arkadaş grubuna, yakın çevre ve topluma,

3. Okumayı ve kitabı yaşamın bir parçası olarak algılayan bir çevreye;

4. Bireylerde okuma alışkanlığı yaratma ve geliştirmeye yönelik eğitim sistemine ve devamlı olan tutarlı bir devlet politikasının varlığına,

5. Bireylerin okuma alışkanlığının ekonomik yanını karşılayabilecek güçte olmalarına,

6. Üzerine düşeni yeterince yerine getirmesi gereken toplumsal kurum ve kuruluşlara,

7. Bu konuda önemli role sahip kitle iletişim araçlarına,

8. Okuma alışkanlığını kalıcı biçimde sorun olmaktan çıkarmada çeşitli düzeylerde oluşturulup uygulanacak okuma alışkanlığı programlarına,

9. Bu programlarda kullanılacak özel nitelikli okuma materyallerine,

10. Okuma alışkanlığının geliştirilmesinde doğrudan rolü olan halk kütüphanelerine ihtiyaç duyulduğunu dile getirmektedir.

Yukarıdaki maddelerde okumanın geliştirilmesi ve alışkanlığa dönüştürülmesinde ihtiyaç duyulanlar sıralanmıştır. Bu ihtiyaçlar sağlansa bile unutulmaması gereken nokta çevredir. Bu durum hakkında Özbay (2006), insanların okuma alışkanlığını kazanmalarında çevrenin önemli etkileri olduğunun inkâr edilemeyeceğini başta aile ve okul olmak üzere bu etkinin sınırlarının geniş olduğunu dile getirmektedir.. Bireyin aileden başlayarak karşılaştığı sosyal çevrenin, onun öğrenme alanlarını, doğal olarak okuma beceri ve alışkanlığını da etkilediğini belirtmektedir. Okuma alışkanlığının kazanılmasında model alma durumu vardır. Bu nedenle öğrencinin model alabileceği kişiler yani ailesi, öğretmenleri arkadaşları olumlu örnek olmalıdır. Bamberger (1990) de, çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırabilmeleri için ebeveynlere birtakım önerilerde bulunmuştur:

1. Aileler çocuklarına sık sık ve yüksek sesle kitap okumalıdır.
2. Aileler çocuklarının yaş ve gelişimlerini dikkate alarak istek ve ihtiyaçları doğrultusunda bir kütüphane kurmalıdır.
3. Aileler çocuklarını parasını harcarken bir miktar da kitaplar için ayırması gerektiği konusunda eğitmelidir.
4. Aileler akşam belli süre kitap okumak için zaman ayırmalıdır ve buna ailenin tüm üyeleri katılmalıdır.
5. Aileler çocuklarının okumasına katılıp onlara okudukları ile ilgili soru sormalıdır.
6. Aileler çocukların kitabın olumlu yönlerini anlamalarına yardımcı olmalıdır. (Bamberger 1990:46)

Günümüzde gelişmiş ülkeler eğitime önem veren, bilim, teknoloji, sanat alanlarında yatırım yapan ülkelerdir. Bu nedenle bu eğlenceli kazanımı öğrencilerde alışkanlık haline getirmek için çalışılmalıdır. Sever (2004), okumanın, haz duymaya, zihni süslemeye ve yetki artırmaya yarayacağına hatta insan zekâsına ket vuran her türlü güçlüğü iyi seçilmiş eserleri okumakla ortadan kaldırılabileceğini belirtmiştir. Bu sebeple okuma alışkanlığı kazandırmada önemli noktalardan biri de karşılaşılan kitaplardır. Öğrencilere göre kitap seçimine dikkat etmek gerekir. Aksi halde öğrenci kitabı sevmeyecek ve okuma isteği oluşmayacaktır. Gerek konu gerek yapı bakımından çocuklara yönelik kitaplar uygun seviyede olmamalıdır.

2.1.3 Okuma Öğretimi

Güneş (2014), okuma öğretimini, okul öncesinden başlayan, ilk okuma-yazmayla süren ve ileri sınıflarda üst düzey okumaya kadar giden bir süreç olarak, ifade etmektedir. Araştırmacı, okumanın okul öncesindeki dönemde çocuğun çevresindeki şekillere, sembollere ilgi duymasıyla başladığını ve çocuğun özellikle reklamlarda gördüğü nesnelere hafızasında yer tuttuğunu belirterek sözcüklerin harflerden oluşmuş olarak değil bir bütün olarak algılandığını vurgulamaktadır.

Okuma öğretimi, eğitim-öğretimin en önemli kısmını oluşturmaktadır. Güneş ve Burgul (2006), okuma öğretiminin, öğrenciye; doğru okumayı öğretmek ve onu yeterli okuyucu haline getirmeyi amaçladığının altını çizmektedir. Okur (2013) ise, ilk okuma yazma öğretimi ile okuma öğretiminin farklı olgular olduğunu belirtmekte ve ilk okuma öğretiminde okumanın öğretiminin amaçlandığını, okuma öğretiminde ise okumanın sürekliliğinin amaçlandığını dile getirmektedir.

Okumak eyleminde zihinsel süreçler de yer almaktadır. Gördüğümüz metin beyin tarafından algılanmakta ve yeniden yapılandırılmaktadır. Bu nedenle okuma becerisini kazandırmaya yönelik hazırlanan programlarda zihinsel süreçlerde göz ardı edilmemelidir.

“Karmaşık bir süreç olarak nitelendirilen okuma, görme ve seslendirme yönüyle fizyolojik, kavrama yönüyle de zihinle ilgili bir süreçtir. Bu karmaşık sürecin kişiye kazandırılması çalışmalarına okuma eğitimi denir” (Özbay 2009:41).

Dökmen (1994), okuma becerisini geliştirmeye yönelik bir okuma programının aşağıda belirtilen üç hedefe dayandığını belirtmektedir:

1. Okuyucunun görsel algı kapasitesini arttırmak.
2. Kötü okuma alışkanlıklarının giderilmesi ve yeni okuma stratejileri öğretilmesi.
3. Okuyucunun kelime hazinesini, genel kültür düzeyini ve uyarıcıları organize etme becerisini arttırmak.

Okuma becerisinin kazandırılması ilkokulda başlar. Bu süreç oldukça zor bir süreçtir. Okuma becerileri kazandırılırken belli başlı yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. İlk okuma yazma öğretimi ve okuma öğretimi sürecinde hedef kitleye, öğrenme ortamına, okumanın amacına ve metnin yapısına göre bu yöntemler değişiklik gösterebilir. Sınıf öğretmenlerine ve daha sonraki süreçte Türkçe öğretmenlerine

büyük görevler düşmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2016) ses temelli cümle yöntemi esas alınmıştır.

Ses temelli cümle yöntemine göre ilk okuma yazma öğretimi aşağıdaki aşamalar izlenerek gerçekleştirilir:

1. İlk okuma yazmaya hazırlık
2. İlk okuma yazmaya başlama ve ilerleme
 - Sesi hissetme, tanıma ve ayırt etme
 - Harfi okuma ve yazma
 - Harflerden heceler, hecelerden kelimeler, kelimelerden cümleler oluşturma
 - Metin oluşturma

3. Bağımsız okuma ve yazma

Güneş (2014) okuma öğretimini öğrenme, öğretme, okuma süreci ve okuma teknikleri başlıkları altında ele almaktadır. Araştırmacı öğretimin amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

1. Dil becerilerini geliştirmek.
2. İletişim becerilerini geliştirmek
3. Öğrenme ve anlama becerilerini geliştirmek
4. Zihinsel becerileri geliştirmek
5. Sosyal becerileri geliştirmek
6. Zihinsel bağımsızlık becerilerini geliştirmek.

Temizkan (2007), iyi bir okuma sürecinin bireye şu yararları sağlayacağını vurgulamaktadır:

1. Ders kitaplarının kolayca okunup anlaşılmasına yardım eder.
2. Kaynak kitaplardan daha iyi yararlanabilmeyi sağlar.
3. Eleştirme ve değerlendirme alışkanlığı kazandırır.
4. Söz dağarcığını zenginleştirir. · Yazılı ve sözlü anlatım gücünü geliştirir.
5. Dil bilgisi kurallarını daha iyi kavramaya yardım eder.

6. Yazım ve noktalama kurallarının doğru kullanılmasına yardımcı olur.

Okur (2013) anlamaya yönelik yapılan okuma eğitiminin, çocuğun diğer derslerinin içeriklerini de anlamaya yönelik olması durumunda çocuğun dil ve bilgi düzeyinin gelişeceğini belirtmektedir. Okuma beceri Türkçe dersi kazanımları içinde yer alsada aslında tüm dersler hatta hayattaki her durum için gereklidir. Bu nedenle okuma öğretiminin uygulanmasında sorumlulara büyük görevler düşmektedir. Güzel planlanmış bir okuma öğretimi okumayı seven ve okumayı alışkanlık haline getiren bireylerin çoğalmasını sağlayacaktır.

2.1.4 Metin

Metin kavramı birçok şekilde tanımlanmaktadır. Devellioğlu (1996), yazıyı; şekil ve noktalama hususiyetlerinin bir araya gelerek oluşturduğu kelimeler topu olarak ifade etmektedir. İşeri (1998), metni; okumaya konu olan, anlatımsal bir bütünlüğü bulunan sözcüklerin meydana getirdiği somut bir varlık dilsel bir ürün olarak tanımlamaktadır.

Çetişli (2001) ise, genel manasıyla metnin; herhangi bir konu veya olayın dil vasıtasıyla -yazılı veya sözlü olarak- ifadesinden oluşan söz bütünü olduğunu, herhangi bir konu veya olayı açıklamak/anlatmakla görevli kelimeler, ibareler, deyimler, cümle ve cümlecikler, paragraflardan oluşan söz ve söylem bütünü olarak ifade edildiğini belirtmektedir. Bir başka tanımda Tosun (1996), anlamlı olarak yazılan ve söylenen her şeyin bir metin ya da metin parçası olduğunu ve metnin iletişimde bulunmak niyetiyle sözlü ve yazılı her anlamlı ifade olarak da tanımlanabileceğinin altını çizmektedir. Edebiyatta metinler şekillerine, uzunluk-kısalık durumlarına ve muhtevalarına göre çeşitli türlere ayrılmaktadır. Özmen (2001), türlerin kurgusal ve bilgi veren yazınsal türler olarak iki şekilde sınıflandırılabileceğini ifade etmektedir. Kurgusal yazınsal türlerin ise çeşitli türde öykülerden, masallar, otobiyografiler, biyografiler, efsaneler, destanlar, mitolojiler, fabllar, romanlar, şiirler, şarkılardan, fıkralardan, anılardan, gezi yazılarından, günlüklerden, çeşitli türde oyunlardan (dram, güldürü, Karagöz gibi Türk halk oyunları vb.) ve denemelerden oluştuğunu; bilgi veren yazınsal türler ise hayat bilgisi, sosyal bilgiler, fen bilgisi gibi ders kitaplarında yer alan metinlerden, makalelerden, eleştirilerden, gazete ve dergilerde yer alan haberlerden,

mektuplardan, köşe yazılarından ve röportajlardan olduğunu belirtmektedir. Bu araştırmada, metin türleri arasından öyküler ele alınmıştır.

2.1.5 Çocuk Edebiyatında Öykü

Parlakıyıldız (1999), öyküyü belirli zaman ve yerlerde az sayıdaki kişiler arasında geçen, gerçeğe uygun olayların hareketleriyle birlikte kısa, duygulu, heyecanlı biçimde gözleme ve tasarlanmaya dayanan yazılar olarak ifade etmektedir. Kaya (2006), belirli bir zaman ve yerde birkaç kişinin başından geçen, gerçeğe uygun bir olayın anlatıldığı veya birtakım kimselerin karakterlerinin çizildiği, çoğu kez birkaç sayfa tutan kısa yazılar olarak belirtmektedir. Birinci (1985), hikâyelerin ilk şekillerinin destanlarda insan yaşamının gerçeğe yakın anlatıldığı kısımlarda yer aldığını, giderek bu bölümlerin çoğalması ve ayrıca kaleme alınmalarıyla hikâyenin doğduğunun altını çizer. Araştırmacı, hikâyenin Batı'da Rönesans döneminden itibaren geliştiğini ve bu gelişmenin artarak devam ettiğini ifade etmektedir. Arıcı (2008) ise, sözlük anlamı olarak hikâyenin; gerçek veya tasarlanmış bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatıldığı düz yazı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca edebi tür olarak, olmuş ya da olması muhtemel olayların masala göre daha gerçekçi, romana göre daha kısa anlatımı olan yazılar olduğunu dile getirmektedir.

Oğuzkan (2006) ise, belli bir zaman ve yerde birkaç kişinin başından geçen gerçeğe uygun bir olayı anlatan veya birtakım kimselerin karakterini çizen ve çoğu kez ancak birkaç sayfa tutan kısa yazıların hikâye olarak adlandırıldığına vurgu yapmaktadır. Araştırmacıya göre, bu yazılar bir tasarlama ürünü olabileceği gibi bir gözleme de dayanabilmektedir.

Tayşi (2007), hikâyelerin çocukların dil gelişimindeki etkisinin yanında kişilik gelişimlerinde de etkisinin olduğunu söylemektedir. Araştırmacıya göre hikâye, çocukların hayal ve düşünce dünyalarını genişletip olaylara farklı açılardan bakmalarını sağlamakta ve çocuk, okuduğu hikâyedeki kahramanlarla kendini özdeşleştirip olumlu davranış biçimleri kazanabilmektedir. Bu nedenlerden dolayı öykü çocuk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Özellikle roman kadar uzun olmayışı, okuyanın olayın ya da durumun sonucuna çabuk ulaşabilmesi bu türün çocuk edebiyatı eserlerinde fazlaca yer almasını sağlamaktadır. Tok (2007) çocukların, dikkatlerini uzun süre devam ettirememeleri göz önüne alındığında

öykünün önemi ortaya çıktığını ve bu açıdan, öykünün çocuklar tarafından çok daha fazla dinlenen ve sevilen bir tür olduğu söylenebileceğini ifade etmektedir. Yazara göre, bu yönüyle de öykünün çocukların gelişimine, dilsel ve zihinsel dünyalarının zenginleşmesine etki eden, önemli bir edebî tür olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Çocuklar okumayı öğreniyorlar setlerinden sonra bir süre masallarla okuma eylemini sürdürse de 10-12 yaşlarında öyküler okumaya başlar. Demir (2006), çocuğun masalların olağanüstülüğünden öykülerle sıyrıldığını ve öykülerde gerçek yaşamın yansımalarını gördüğünü, kendisinden ailesinden ve çevresinden izlerle karşılaştığını dile getirmektedir. Bu nedenle de öykülerin çocuk edebiyatının vazgeçilmez bir türü olduğunun altını çizmektedir. Aytaş ve Yalçın (2002) ise henüz konuşma aşamasına geçemeyen çocuğun, öykü kavramı ile dolaylı olarak karşılaştığını, kimi araştırmacıların bu karşılaşmayı iki yaşına kadar indirmekte olduklarını ifade etmektedir. Ancak, bu karşılaşmanın oluşumunun bilinçsiz olduğunu çünkü iki yaşındaki bir çocuğun hareketlerinin birçoğunda bilinçli bir tutumun gözlenemeyeceğini bu sebeple de çocuğun öykü kavramı ile bilinçli bir şekilde karşılaşmasının ancak sekiz yaş civarında olduğunu savunmaktadır.

Öykü, okumayı öğrendiği andan itibaren çocuğun hayatının bir parçası olur. Çocuk, gerçekler dünyasına ilk adımını atmaya başladığında öykülere açar kilitli kapılarını. Romanla pek ilgilenmez. Çözümlemeden hoşlanmaz çünkü. Ayrıntıları kendisi bulmaya çalışır. Çocuk klasiklerinin serüvenlerden oluşması ve en çok okunan kitaplar olması bu yüzdendir (Şirin 1987: 239).

Güleryüz (2006), öyküde esas olanın insanın güdülenmesi, ilgisinin çekilmesi olduğunu ve öyküde gereksiz anlatımlara abartmalara yer verilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Demir (2006) ise öykü türünün, çocukların ilk okuma çağlarından başlayarak, çocukların hayatına girdiğini, çocukların kişisel ve ruhsal özelliklerini, kelime dağarcıklarını etkilediğini bu nedenle çocuklar için yazılan öykülerde dikkat edilmesi gereken bazı özellikler olması gerektiğini söylemektedir. Araştırmacıya göre bu özellikler şunlardır:

1. Çocuklara yönelik yazılan öykülerde konular, çocukların ilgi alanlarına ve kavrayış ölçülerine uygun olmalıdır.
2. Öykülerin çocuk düşüncesine aykırı olmayan sade ve gerçekçi bir plânı olmalı, plânlamada gerilim ve gerilimi oluşturan öğeler iyi ayarlanmalıdır.

3. Olaylar, çocuğun düşünce dünyasına uygun olmalı, karmaşık anlatımlar, uzun ve sıkıcı tanımlar ve betimlemeler olmamalıdır.
4. Somut, doğru fakat dikkati dağıtmayan ayrıntılara yer verilmelidir.
5. Öykünün kişileri, gerçekliğe uygun ve çocuğun model alacağı iyi özellikleri yansıtan kişilerden seçilmelidir.
6. Cümlelerde sözcük sayıları çocukların yaşına uygun olmalıdır.
7. Öykünün, kısa cümle ve paragraflar ile kısa, bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükletici bir anlatımı olmalıdır.
8. Öyküler buyurgan bir tavırla aşırı öğretici ve öğüt verici olmamalı, olayların içinden okuyucu alacağı dersi kendisi çıkarmalıdır.
9. Öyküler şiddet öğeleri içermemelidir.
10. Öyküler, çocukların kişiliklerini olumlu yönde geliştirmeyi amaçlamalıdır.
11. Öykülerde kullanılan resimler, konulara uygun ve anlamlı olmalıdır.

“Çocuğa anlatılacak/okunacak öykünü seçimi, son derece önemlidir ve çocuğu tanımayı gerektirir. Anlatılacak/okunacak öykü çocuğun duyu ve düşünce dünyasında olumlu etkiler yapacak örnekler arasından seçilmiş olmalıdır. Başlangıçta daha çok tekerleme ağırlıklı metinler, daha sonra güldürü motifli masallar ve gerçek öyküler anlatılabilir çocuğu uzun tasvirler ve derin düşünceler değil, eylemler ilgilendirir kavranması zihni birikim gerektiren felsefi içerikli metinleri çocuk ileri yaşlarda okuyacaktır. Çocuk kitaplarında aşağıdaki unsurlar da bulunmalıdır:

1. Sürekli değişen bir olay
2. Sadelik içinde olağanüstülük: Metinde geçen kişi ve olaylar çocuğun anlama ve kavrama düzeyine uygun olmalı, basit doğal ve akla aykırı olmayan bir olağanüstülüğe yer verilmelidir.
3. Tekrarlar : (...) Çocuklar için eğlenceli bir dil alıştırması ve çocuğu öykünün bütününe ulaştırır dil egzersizi yaparlar.
4. Masal ve öyküler hacim olarak dördüncü sınıf için 150-200, beşinci sınıf için 200-300, altıncı sınıf için 350-450, yedinci sınıf için 400-500, sekizinci sınıf için 450-550 kelimeyi geçmemelidir.” Şimşek (2007:47).

2.1.6 Okunabilirlik

Chall (1988), okunabilirlikle ilgili çalışmaların Plato ve Aristo'ya kadar uzandığını ve dinler tarihi ile ilgili olarak kullanıldığını belirtmektedir. Araştırmacıya göre, dinsel metinlerin daha anlaşılır ve okunabilir olması amacıyla yapılan metin analiz çalışmaları örnek gösterilmekte ve dünyada okunabilirlikle ilgili yapılan çalışmaların somutlaştığı tarih 1920'li yıllara rastlamaktadır. Dubay (2004), 1920'lerde

eğitimciler bir metnin zorluk seviyesini tahmin etmek için cümle uzunluğu ve kelime zorluğunu kullanan bir yol keşfettiğini ifade etmekte ve bu metodun değerlerinin seksen yılın üzerinde uygulamalar ile kanıtlanan okunabilirlik formüllerine yerleştirildiğini dile getirmektedir.

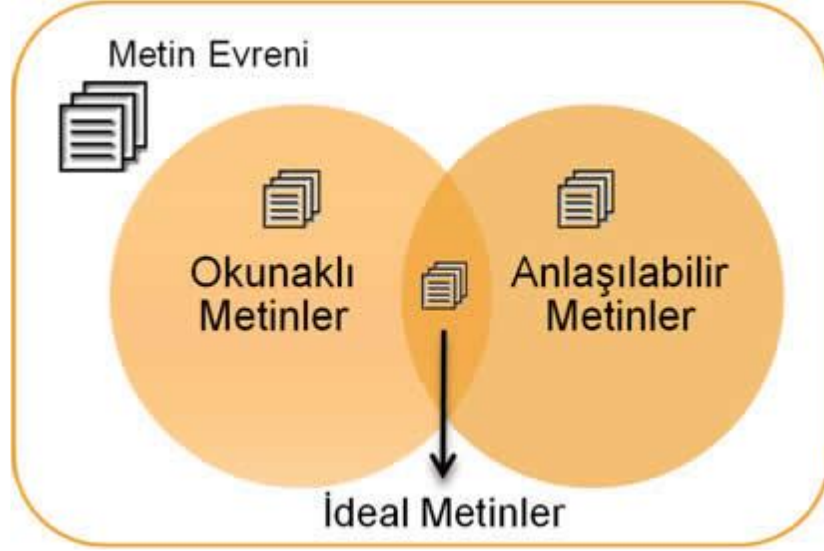
Türkiye’de ise okunabilirlikle ilgili çalışmalar çok yenidir. Bu çalışmalar, Ateşman’ın 1997 yılında yayınlanan *‘Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi’* makalesinde ortaya koyduğu okunabilirlik formülü ile başlamıştır. Çetinkaya (2010) ise, *‘Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması’* adlı doktora tezinde ortaya koyduğu Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü ile bu alana farklı bir bakış açısı getirmiştir.

Araştırmalarda okunabilirlik kavramının üç farklı anlamda kullanıldığı görülmektedir:

1. El yazısı veya baskı biçimi olarak okunaklılığı (legibility) belirtir.
2. Yazının içeriğinden kaynaklanan okuma kolaylığını belirtir.
3. Yazım biçiminden kaynaklanan kavrama ve anlama kolaylığını belirtir (Klare 1963 akt. Çetinkaya 2010).

Ateşman (1997), okunabilirliği, metinlerin kolay ya da zor anlaşılır olma durumu şeklinde tanımlamakta ve okunabilirlik kavramını metinlerin niceliksel özelliklerine göre değerlendirmektedir. Klare’e (1963), göre okunabilirlik, yazma stilinden dolayı, anlama ve kavramanın kolaylığıdır. Tekbıyık’a (2006) göre, okunabilirlik öğrencinin okuduğu materyali hızlı okuma ve okuduğunu anlama düzeyidir. Araştırmacı, okunabilirliği belirleyen özelliklerin bir metinde, her cümledeki kelime sayısı, her kelimedeki hece sayısı, cümlede vurgulanmak istenen fikir sayısı, fikirlerin devamlılığı olduğunu ifade etmektedir. Zorbaz (2007) ise, okunabilirliğin, çoğunlukla metinlerin nicel özellikleri yani cümle ve kelime uzunlukları ve bilinmeyen kelime sayısı göz önüne alınarak metnin güçlüğüne belirlemeyi amaçladığını ve metinlerin güçlük derecesinin belirlenmesi ve bu doğrultuda metinlerin düzeye uygunluğunun tespiti okunabilirliğin temel problemidir, diye ifade etmektedir.

Solmaz’a (2009) göre okunabilirlik kavramı günümüzün şartlarına göre analiz edildiğinde metinleri okunaklı ve anlaşılabilir olarak ikiye ayırmak mümkündür. Araştırmacı hem anlaşılır olup hem okunaklı olan metinlerin ideal metin olduğunu ifade etmektedir. Bu sınıflandırma Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Metinlerin Okunabilirlik açısından sınıflandırılması (Solmaz 2009:3)

Ateşal'a (2013) göre anlaşılabilirlikte önemli olan metnin içeriği, okurun yazılı bir metni algılaması, metinden sonuçlar çıkararak değerlendirmeler yapabilmesidir. Okunabilirlik ise bu anlaşılmanın kolay ya da zorluk seviyesinin ölçülmesidir. Ateşman'a (1997) göre anlaşılabilirlik metnin niceliksel özellikleriyle birlikte niteliksel özelliklerine de bağlıdır. Araştırmacı anlaşılabilirlikte içeriğin daha önemli olduğunu, yani metinde hangi konudan bahsedildiğinin, düşüncenin nasıl aktarıldığının, okuyanın okuduğu konu hakkında bilgisinin olup olmasının anlaşılabilirliğe etki ettiğini dile getirmektedir.

Okunabilirlik kavramını tanımlamaya çalışırken okunabilirliği etkileyen iki yüzden fazla değişken tespit edilmiştir (Gray ve Leary, 1935 akt. Solmaz 2009: 18). Bu değişkenler dört gruba ayrılarak incelenmiştir:

1. İçerik
2. Stil
3. Biçim
4. Düzen özellikleri (başlıklar, paragraflar vb.)

Fakat okunabilirlik çalışmalarında nitel özellikleri kapsayan herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Okunabilirlik çalışmaları kelime uzunlukları cümle uzunlukları gibi

nicel verilerle sağlanmaya çalışılmaktadır. Zorbaz (2007), okunabilirlik ölçüsünün, metnin nitel özellikleri ile birlikte ele alınması durumunda kesin bir sonuca vereceğini ifade etmektedir.

2.1.7 Okunabilirlik Formülleri

Metinlerin güçlük oranlarını tespit etmek için bugüne kadar çeşitli ülkelerde farklı formüller geliştirilmiştir.

2.1.7.1 Dale chall formülü

Zorbaz (2007), Edgar Dale ve Jeanne S. Chall tarafından ortaya konan bu formülün cümle uzunluğu ve zor (bilinmeyen) kelime sayısı yoluyla metnin güçlüğüne belirlemeyi amaçladığını ifade etmektedir. Erdem (2011) bu formülün okuma metinlerinin güçlüğüne belirlemek amacıyla kullanıldığını, kitap veya metnin ilk yüz kelimesi alınarak, cümle sayısının ve zor kelime sayısının belirlendiğini son olarak da cümlelerin uzunluğu, kelime sayısının, cümle sayısına bölünmesiyle bulunduğunu dile getirmiştir.

Güneş (2000), Zor kelimelerin oranı ise zor kelimelerin sayısından geriye kalan kelime sayısına bölünmesi ve 100 ile çarpılması ile bulunduğunu belirtir.

$$\text{Cümle uzunlukları} = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}$$

$$\text{Zor kelime oranı} = \frac{\text{Zor Kelime Sayısı}}{\text{Geriye Kalan Kelime Sayısı}} \times 100$$

Tabloda yer alan “Dale-Chall Formülüne göre okunabilirlik düzeyleri” (Dale ve Chall, 1948) ölçeğine göre yorumlanır.

1995 yılında Dale-Chall okunabilirlik formülü güncellenmiş ve geliştirilmiştir. Bu güncel formül alan yazınında “Yeni Dale-Chall Okunabilirlik Formülü” adıyla yer almaktadır (Dubay 2004:51-52 akt. Çetinkaya 2010).

Tablo 1’de yer alan okuma eğitim düzeyleri (Dubay 2004: 23) okurun eğitim düzeyine değil okurun okuma düzeyine gönderimde bulunur.

Tablo 1. Dale Chall Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Formül Sonucu	Okunabilirlik Düzeyi (YAŞ)
4,9 ve aşağı	4 ve aşağı
5,0 - 5,9	5 – 6
6,0 – 6,9	7 – 8
7,0 – 7,9	9 – 10
8,0 – 8,9	11 – 12
9,0 – 9,9	13 – 15
10,0 ve yukarı	+16

2.1.7.2 Flesch okuma kolaylığı okunabilirlik formülü

Bir diğer okunabilirlik düzeyi belirleme formüllerinden biri de Flesch-Kincaid okunabilirlik formülüdür. Temur (2003), bu formülü cümle başına düşen kelime ve kelime başına düşen hece sayısına dayalı bir formülü olarak ifade etmektedir.

Demir (2008) Flesch-Kincaid bir hece formülüdür der. En az zaman ve çabayla tahmini bir okunabilirlik fikri sağladığını, Flesch-Kincaid ve diğer heceye dayalı formüllerin kurguya dayalı kitapların zorluk seviyesini orta düzeyde tahmin ettiğini ifade etmektedir. Bunun sebebinin ise kurguya dayalı kitapların ileri düzeyde kelimeler kullanması olarak açıklar.

Çetinkaya (2010), bir metinden seçilen 100 sözcüklük bir kesitte, sözcüklerin ve tümcelerin uzunluğu belirlenir. Sözcüklerin uzunluğunu belirlemek için toplam hece sayısı, toplam sözcük sayısına bölünür. Tümcelerin uzunluğu ise toplam sözcük sayısı, toplam tümce sayısına bölünerek belirlenir şeklinde belirtmiştir.

Çetinkaya (2010), Flesch okuma kolaylığı formülünde, okuma kolaylığı puanının değerlendirilmesine temel oluşturan regresyon denklemi şu şekilde belirtir.

$$FRE (\text{Reading Ease}) = 206.835 - (1.015 \times ASL) - (84.6 \times ASW)$$

FRE= Flesch Okuma kolaylığı puanı

ASL= Ortalama hece uzunluğu

ASW= Ortalama tümce uzunluğu

Formülün uygulanması sonucunda kullanılan okunabilirlik düzeyleri (Temur 2003: 176) Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Flesch Formülüne Göre okunabilirlik Düzeyleri

Metnin Düzeyi	Ort. Cümle Uz.	Ort. Hece Sayısı	Metnin Düzeyi Sayısal olarak	Tahmini Öğrenci Seviyesi
Çok Kolay	-8	-123	90-100	5.sınıf
Kolay	11	131	80-90	6. sınıf
Oldukça Kolay	14	139	70-80	7. sınıf
Standart	17	147	60-70	8-9. sınıf
Oldukça Zor	21	155	50-60	10-11. sınıf
Zor	25	167	30-50	13-16. sınıf
Çok Zor	+29	+192	0-30	Yetişkinler

2.1.7.3 Powers-Sumner-Kearl okunabilirlik formülü

Johnson (2000), bu formülün sadece 7-10 yaş arasındaki ilkökul kitapları için uygun olduğunu ifade etmektedir. Çetinkaya’ya (2010) göre uygulanma 6 aşamada gerçekleşmektedir. Öncelikle metinden 100 sözcüklük bir kesit alınır daha sonra bu kesitteki cümle sayıları belirlenir. Ortalama cümle uzunluğu bulunur. Heceler sayılır ve bulunan değerler aşağıda yer alan formüle yerleştirilerek sonuç ortaya çıkarılır.

$$GL = .0778 (ASL) + .455 (NS) - 2.2029$$

GL = Eğitim düzeyi

ASL= Ortalama tümce uzunluğu

NS= Toplam hece sayısı

Altıncı aşamada okuma yaşı tespit edilmek istenirse aşağıda yer alan formül uygulanır.

$$RA = .0778 (ASL) + .455 (NS) + 2.7971$$

RA= Okuma yaşı

ASL= Ortalama tümce uzunluğu

NS= Toplam hece sayısı

2.1.7.4 SMOG okunabilirlik formülü

McLaughlin tarafından 1969 yılında ortaya konulmuştur. Bezirci ve Yılmaz (2010) metnin başından, ortasından ve sonundan en az 10 cümle alınacağını bu cümlelerdeki 3 hece veya daha fazla heceli kelime sayılarının hesaplanacağını çıkan değerin, metnin ABD eğitim sistemine göre tanımlanmış olan seviyesini belirteceğini ifade eder.

Formülün uygulanma aşamasında ilk olarak metinden ardışık 30 tümcelik kesit seçilir. Ardından, 3 ve daha fazla heceli sözcük sayısı bulunur ve bu veriler aşağıda yer alan denklemdeki yerlerine konularak okunabilirlik sınıflandırması yapılır.

Smog Sınıflandırması = $3 + \sqrt{\text{çok heceli sözcük sayısı}}$ (Çetinkaya 2010:51)

Tablo 3'te SMOG okunabilirlik formülünün yaklaşık eğitim düzeyleri gösterilmektedir.

Tablo 3. SMOG Okunabilirlik Dönüşüm Tablosu

Toplam Çok Heceli Sözcük Sayısı	Yaklaşık Eğitim Düzeyi
1-6	5
7-12	6
13-20	7
21-30	8
31-42	9
43-56	10
57-72	11
73-90	12
91-110	13
111-132	14
133-156	15
157-182	16
183-210	17
211-240	18

(Dubay 2007:87 akt. Çetinkaya 2010:52)

2.1.7.5 Gunning zorluk göstergesi

Temur (2003) Robert Gunning'in geliştirdiği formülü üç ve daha fazla heceli kelimeler ve cümlelerde kullanılan ortalama kelime sayısına dayalı bir formül olarak ifade etmektedir.

“Gunning'in formülünde iki önemli unsur vardır. Bunlar, üç ve daha fazla heceli kelimeler ve cümlelerde kullanılan ortalama kelime sayısıdır. Metinden alınan 100 kelimelik bölümde bulunan üç ve daha fazla heceli kelimeler sayılır ve geriye kalan kelime sayısına bölünerek ortalama kelime sayısı bulunur. Üç heceli kelime yüzdesi ve ortalama kelime sayısı toplanarak fog index (0,4) ile çarpılır. Eğer sonuç 8-10 arasında ise kolay, 11'den yukarı ise zor bir metin olduğunu gösterir” (Güneş 2000: 340).

$$\text{Üç heceli kelime oranı} = \frac{\text{Üç ve daha fazla heceli kelime sayısı}}{\text{Geriye kalan kelime sayısı}}$$

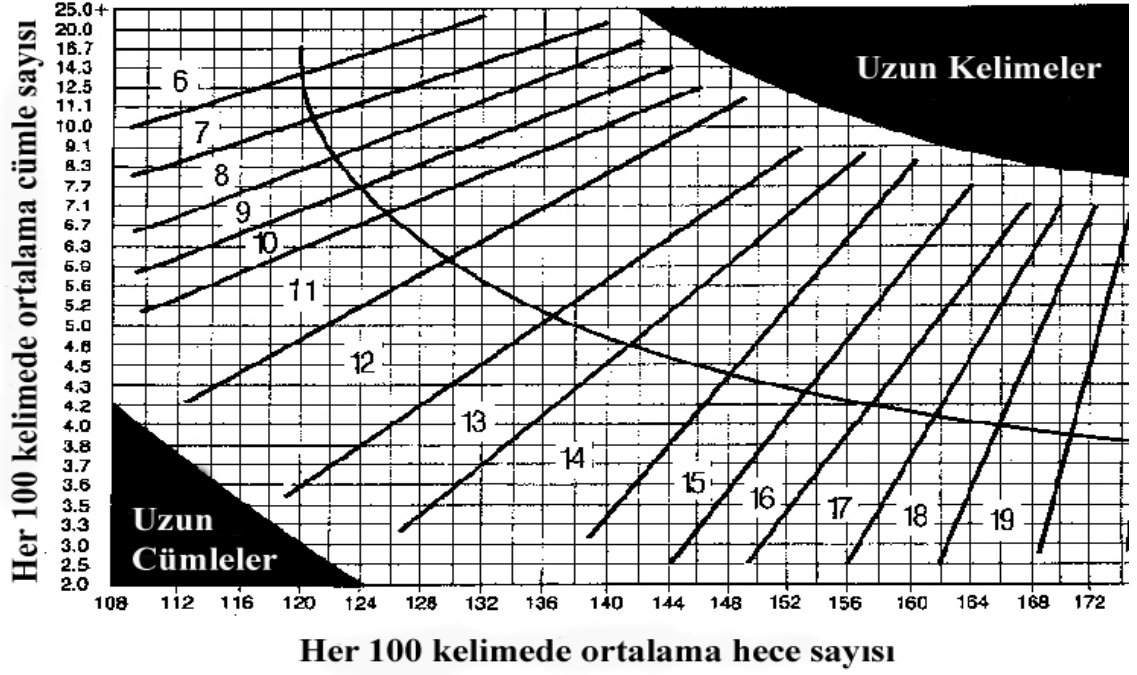
$$\text{Kelime ortalaması} = \frac{\text{Kelime sayısı}}{\text{Cümle sayısı}}$$

$$\text{Üç heceli kelime oranı} + \text{kelime ortalaması} \times 0,4 = \text{Fog Index (Zorluk Göstergesi)}$$

2.1.7.6 Fry grafik okunabilirlik formülü

Bir metinden bastan 100, ortadan 100 ve sondan 100 kelime olmak üzere seçilen üç bölümdeki cümle ve kelime sayıları ve bunların belirlenen grafikteki yerlerinin bulunmasıyla sınıf düzeyine uygun metin seçimini sağlamayı amaçlayan bir çalışmadır (Temur 2003: 176–177). Fry, grafiğe dayalı bir okunabilirlik testi geliştirmiştir. Bu grafik lise düzeyi için okunabilirliği tanımlama üzerine kuruludur. Aynı zamanda formülün ilköğretim ve ortaöğretim için de geçerli olduğu diğer okunabilirlik formülleriyle onaylanmıştır. Fry, bireysel kelime dağarcılığının üniversite yıllarına kadar aralıksız geliştiğini söylemiştir. “Bireylerin okuma kabiliyetleri arasındaki farkı ise bireysel farklılıklardan ve aldığı eğitimden ileri geldiğini ifade etmektedir” (Fry 1988: 95 akt. Hızarcı 2009: 55).

Çetinkaya (2010), formülün ilköğretim ve lise ders araçlarının okuma puanları ve İngilizce metinlerin okunabilirlik düzeylerini değerlendirmek için geliştirildiğini dile getirmektedir. Fry okunabilirlik grafiğine (Dubay 2004: 46) Şekil 2'de yer verilmiştir.

Şekil 2. Fry Okunabilirlik Grafiği

2.1.7.7 Ateşman okunabilirlik formülü

1997 yılında Ateşman tarafından kelime ve cümle uzunlukları esas alınarak geliştirilmiştir. Flech'in okunabilirlik formülünü Türkçeye uyarlayan Ateşman(1997), her dilin ortalama kelime ve cümle uzunlukları farklı olacağından yabancı bir dil için hazırlanmış bir ölçeğin Türkçede uygulanamayacağını altını çizmektedir. Araştırmacı Türkçe için ortalama kelime uzunluğu 2,6 hece, ortalama cümle uzunluğunun ise 9-10 kelime olduğunu belirtmektedir. Bu verilerden hareketle Türkçe okunabilirlik ölçeği formülü şu şekildedir:

$$\text{Okunabilirlik sayısı} = 198,825 - 40,175 \cdot X1 - 2,610 \cdot X2$$

X1= Hece olarak ortalama kelime uzunluğu

X2= Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu (Ateşman,1997: 74)

Bu formülden yola çıkan Ateşman'ın (1997:74) Türkçe Metinlerin okunabilirlik sınıflandırması Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Ateşman Formülü Okunabilirlik Düzeyleri

Düzy	Okunabilirlik Sayısı
Çok kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta Güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok zor	1-29

2.1.7.8 Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü

Çetinkaya (2010), tarafından Türkçe metinler için geliştirilmiştir. Formülün uygulanmasında ortalama kelime uzunluğu ve ortalama cümle uzunluğuna ihtiyaç vardır. Çetinkaya (2010: 94) tarafında geliştirilen formül şu şekildedir:

$$OP = 118,823 - 25,987 \times OSU - 0,971 \times OTU$$

OP= Okunabilirlik Puanı

OTU= Ortalama tümce uzunluğu

OSU= Ortalama sözcük uzunluğu

Çetinkaya (2010: 88), tarafından geliştirilen Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne ait düzeyler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Çetinkaya-Uzun Formülü Okunabilirlik Düzeyleri

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0-34	Engelli Düzey	10.,11.,12. Sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8., 9. Sınıf
51+	Bağımsız Okuma	5. 6. 7. Sınıf

2.1.8 Hasan Kallimci'nin Hayatı

Hasan Kallimci, 1949 yılında Denizli'nin Sarayköy ilçesinde doğmuştur. İlk ve ortaokulu Sarayköy'de okumuştur. Öğretmen Okulunu yatılı olarak Nazilli'de tamamlamıştır. . Bu okuldan 1967 yılında mezun olduktan sonra ilk görev yeri Sarayköy / Aşağı Tırkaz köyü öğretmenliğine başlamıştır. Askerlik görevini, öğretmen-asker olarak Amasya ve Afyon'un Gökçeyayla köyünde tamamlamıştır. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde görev yapan yazar 1976 yılında öğretmenlikten ayrılarak Denizli'de yayımlanmaya başlayan Hizmet adlı günlük gazetede yazı işleri müdürlüğüne başlamıştır. Daha sonra tekrar öğretmenliğe dönen yazar Denizli'nin Depremevleri, Uzunpınar, Gümüşçay ve Raşit Özkardeş okullarında öğretmenlik ve idarecilik görevlerinde bulunmuştur. Anadolu Üniversitesi'nde ön lisans programını tamamlayan, mesleğinin son beş yılında Denizli Halk Eğitimi Merkezi'nde müdür yardımcılığı yapan yazar 1994 yılında emekli olmuştur. Yaşadığı şehir olan Denizli'de yerel gazete ve sitelerde yazılar yazmaktadır. Emekli olduktan sonra mahallî bir gazetede köşe yazarlığı, yine mahallî bir televizyonda genel müdürlük yapan yazar, ilerleyen yıllarda çocuk edebiyatı ve hikâye dallarında eserler vermeye başlamıştır. Halen çocuk edebiyatı alanında yazmaya devam etmektedir. Yazarın iki çocuğu iki de torunu vardır.

“Yazarın Töre, Devlet, Türk Edebiyatı, Türk Dili, Türk Yurdu, Tarla, Yeni Kervan, Eğitim gibi dergilerle Bizim Anadolu, Ortadoğu, Yeni Düşünce, Hergün gibi gazetelerde yazı, şiir ve hikâyeleri yer almıştır. Yazar roman, çocuk romanı ve tiyatro dallarında çeşitli ödüller almıştır.1976 yılında ‘Düşünme Odası’ adlı eseriyle Dünder Taşer Tiyatro-Mansiyon Ödülü, 1977 yılında ‘Cemiloğlu’ adlı eseriyle 32. Türkçüler Bayramı Tiyatro Yarışması birincilik ödülü, 1978 yılında ‘önce Hürriyet’ adlı eseriyle Dünder Taşer Tiyatro Yarışması teşvik ödülü, 1992 yılında ‘Sihirli Dürbün’ adlı eseriyle MEB Çocuk Romanları Yarışmasında ikincilik ödülü ve 2001 yılında Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği Çocuk Romanları ödülü bunlardan bazılarıdır.” (Türkmen ve Öger, 2007:417)

Yazarın ilk yazısı, Ak dergisinin 1. sayısında yer alan “Fakir Kemancı” adlı hikâye 1966 yılının ocak ayında yayınlanmıştır.. İlk kitabı, “Şiirler Yaktım” adlı şiir kitabıdır. İlk çocuk kitabı da çocuklar için manzum hikâyelerden oluşan Türk İlleri Gezisi'dir. Denizli'deki nükte ve fıkraları derleyen Kallimci “Denizli'nin Nasreddin Hocaları” adlı eseri yayınlamıştır. Denizli'de yaşamış Ahileri ve ahilik geleneğini 2007 yılında “Denizli Ahileri” adlı eseriyle tanıtmıştır.

Hasan Kallimci, yazdığı eserlerde edebiyatın her türünden eserler vermeye çalışmıştır. Masal, hikâye, roman, şiir, mani, tekerleme, bilmece, tiyatro eseri, efsane ve destan türünde eserleri mevcuttur.

Yazarın Destan romanları serisi olarak yirmi iki tane eseri mevcuttur. Türk destanlarını çocuklara yönelik olarak roman haline getirirken isimlerini değiştirmiştir. Türkmen ve Öger (2007) yazarın, bu eserlere farklı isimler vererek çocukların kavrama düzeylerine uygun hareket ettiğini ayrıca çocuklar tarafından ilgi görmesinin amaçlandığını ifade etmektedirler.

Eserlerinde dürüstlük, toplum hayatı, milli duygular, kahramanlık ve cesaret gibi konular yer almaktadır. Yazarın dili oldukça akıcıdır. Özellikle çocuklara yönelik verilen eserlerde akıcılık oldukça önemlidir. Çocukların kitap okuma alışkanlığı elde etmesi, yeni kelimeler öğrenmesine katkı sağlamalıdır. Türkmen ve Öger' e (2007) göre eserde kullanılan dil çocukların kelime hazinesini zenginleştirecek nitelikte ve anadil gelişimine katkı sağlayacak şekildedir. Araştırmacılar, yazarın üslubunun oldukça akıcı olduğunun, eserlerde çocukların seviyesine uygun kısa cümleler kurulduğunun ve şiirsel bir üslup kullanıldığını altını çizmektedir.

Çocuklara yönelik kitapların şekilleri dikkat çekici olmalıdır. Kapak tasarımları ve yazı botları kitabın çocuk tarafından ilgiyle karşılanmasını sağlar. Türkmen ve Öger (2007), yazarın kitaplarının dış kapak tasarımlarını yerinde olduğunu, çocukların eserde yer alan kişileri ve olayları somutlaştırması adına yer yer resimlere yer verildiğini ve yazı ve resimlerin birbiriyle uyumluğu olduğunu belirtmektedirler.

Yazar eserlerine konu olarak eğitim, milli değerler, cesaret, kahramanlık, dostluk, okul hayatı, kötü alışkanlıklar, sosyal hayat, aile ve vatan sevgisi, yardımseverlik gibi konuları seçmiştir. Eserlerinin tamamında sade bir dil kullanmıştır. Eserlerinde kahramanlar genelde çocuklardan oluşmaktadır. Türkmen ve Öger (2007), eserlerinin birçoğunda kahramanları çocuklardan seçmesinin okuyucunun kahramanlarla daha kolay bağ kurmasını sağladığını ve eserlerinde vermeye çalıştığı mesajın daha etkili olmasını sağladığını ifade etmektedirler.

Çocuk edebiyatı yazarları içinde önemli yer tutan Kallimci'nin yüz dört adet eseri mevcuttur. Aşağıda eserleri çeşitli başlıklar altında gösterilmiştir.

2.1.9 Hasan Kallimci'nin Eserleri

Yazarın toplam yüz dört adet eseri mevcuttur.

2.1.9.1 Okul öncesi öğrencilerine yönelik eserleri

1. Yalnız Ağaç
2. Küçük Yıldız
3. Küçük Uğur Böceği
4. Cafer Dede'nin Kedileri
5. Komşucuk
6. Karınca Dede

2.1.9.2 Birinci sınıf öğrencilerine yönelik eserleri

1. Kavgacı Horoz
2. Ağustos Böceği ile Karınca
3. Kurt ile Leylek
4. Bilgiç Kedi
5. Düşüncesiz Köpek
6. Şarkıcı Kuğu
7. Kaba Kuyruklu Tilki
8. Sivrisinek İle Aslan
9. Masal Gezegeni

2.1.9.3 İkinci sınıf öğrencilerine yönelik eserleri

1. Küçük Anneler
2. Kırık Ayna
3. Gerçek Zenginlik
4. Damlacıklar
5. İki Dostun Yolculuğu
6. Papağan ile Bülbül

7. Kel oban
8. Eren'in Ziyaretçileri
9. Halıcı Kız
10. Gölü Baba
11. Sınıf Gezisi
12. Geveze

2.1.9.4 Üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine yönelik eserleri

1. Bir Garip Doktor
2. Rüyalar Ülkesinde
3. Okumak İstiyorum
4. Elif Abla
5. Küçük Kaykaycılar
6. Arzu Kız
7. Kuşçu Amca
8. Minikler Futbol Takımı
9. Arıları Sulama Vakfı
10. Atatürk'ün Yaşadığı Hikâye
11. Çınar Ağacı
12. Emanetler
13. Eski Hamam Eski Tas
14. Gel de Gülme
15. Keloğlanla Seyahat
16. Kurnaz Ayı
17. Tembel Duran
18. Kara Destan

19. Uzaydaki Çocuk
20. Bülbüller Ağlamaz
21. Dünya Sizlere Emanet
22. Karagöz Hacivat- evre Hastalığı
23. Gezgin Uçurtma
24. Radyocu Ali
25. etin'in Merakı
26. Karınca ocuklar
27. En Büyük  d l
28. Kopyacı
29. Yıldıray'ın Balıkları
30. Ceviz Ağacındaki Salıncak
31. A Benim akır Oğlum
32. Bir Demet T rk 
33. Tombul İzci
34. Gizli Toplantı
35. Engelli Kız
36. Hasan Dede'nin Torunları
37. Hüsam'ın Kalemı
38. Madalyonun Dokuz Yüzü

2.1.9.5 Destan romanları serisi

1. Manas
2. Manas'ın Oğlu
3. Kırk Kahraman Kız
4. Ölümsüzlük Pınarı

5. Süpermarketteki Sürpriz
6. Çizmeden Çıkan Çocuk
7. İkiz Kardeşler
8. Kafkas Bahadırları
9. Yardımsever Avcı
10. Kayadan Doğan Kız
11. Altaylarda Bir Yiğit
12. Küçük Avcı
13. Dede Korkut'un Dilinden
14. Ya Ben İstanbul'u Alacağım
15. Çanakkale İçinde
16. Anadolu'dan Yükselen Ses
17. Avda Kazanılan Dost
18. Barışçı Alp
19. Gençlikte Verilen Söz
20. Gök Bayrak Aşkına
21. Sihirli Dürbün
22. Kayadaki Kurt

2.1.9.6 Gençlere ve tüm okurlara yönelik eserleri

1. Herkesin Bir Derdi Var
2. Denizli'nin Nasreddin Hocaları
3. Test Ailesi
4. Kabağa Kurşun Sıkma
5. Güftekar Bekar
6. Dedikoduhane

7. Çimlere Basmayınız
8. Güdüklerin Vedat
9. Önce Hürriyet
10. Düşünme Odası
11. Ablam Ustam Emine Işınsu
12. Denizli’de Ahilik
13. Evliya Çelebi’nin İzinde
14. Karaçay Türklerinin Köyü Gökçeyayla
15. Sarayköy Yazıları
16. Merkezefendi
17. Denizli ile İlgili Yarına Miras Yazılar

2.2 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Okunabilirlik kavramı ile ilgili çalışmalar 1920’li yıllarda başlamasına rağmen Türkiye’de okunabilirlik çalışmaları yakın tarihimizi kapsamaktadır. 1997 yılında okunabilirlik alanında ilk makale Ateşman tarafından kalem alınan “Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi” adlı çalışmadır. Bu çalışmasında araştırmacı Türkçe metinler için okunabilirlik ölçeği oluşturmuştur.

“Flesch’in geliştirdiği formülün Türkçenin kendine has yapısına en uygun formül olduğunu iddia eden Ateşman, bu formülün İngilizce metinler için oluşturulduğunu belirterek cümle uzunluğu ve sözcük uzunluğu değişkenleri üzerine şekillenen formülün uyarlanması gerektiğini belirtir” (Çoban 2014:99).

Türkçe metinlerdeki ortalama kelime ve cümle uzunlukları tespit ederek Türkçe Metinler için Okunabilirlik Formülünü oluşturur. Formül şu şekildedir:

$$\text{Okunabilirlik sayısı} = 198,825 - 40,175 \cdot X1 - 2,610 \cdot X2$$

X1= Hece olarak ortalama kelime uzunluğu

X2= Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu (Ateşman,1997: 74)

Bu formülden yola çıkan Ateşman(1997) Türkçe Metinlerin okunabilirlik sınıflandırmasını şu şekilde yapmıştır: 90-100 arası çok kolay, 70-89 arası kolay 50-69 arası orta güçlükte, 30-49 arası zor, 1-29 arası çok zor. Ateşman (1997) okunabilirlik formüllerinin öğrenci kompozisyonlarının değerlendirilmesinde, üslup özelliklerinin belirlenmesinde, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilerin dil düzeylerinin belirlenmesinde ve metin üretiminde kullanılabileceğini vurgulamaktadır. Ateşman tarafından geliştirilen formül birçok makale ve tezde metinleri inceleme ölçütü olarak kullanılmıştır.

Ders kitaplarının okunabilirliği ile ilgili ilk çalışma Kaya'ya (1998) aittir. Dördüncü ve beşinci sınıf iş eğitimi dersi kitaplarını Gunning Fog Index'e göre inceleyen araştırmacı, kitaplar arasında okunabilirlik açısından fark olmadığını ortaya koymuştur.

Okunabilirlikle ilgili yapılan ilk araştırmalardan biri de Güneş'e (2000) aittir. Güneş (2000) 1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumunda sunduğu "*Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik Ölçütleri Açısından İncelenmesi*" adlı bildiride elli iki çocuk kitabını okunabilirlik ölçütlerine göre incelemiştir. Bu kitaplardan kırk tanesinin okunabilirlik ölçütlerine göre hazırlandığını ifade etmektedir.

Temur (2002), "*İlköğretim 5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinler İle Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması*" adlı yüksek lisans tez çalışması gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada öğrenci kompozisyonları ile 2001-2002 de Türkçe Derslerinde okutulan farklı yayın evlerine ait kitaplardaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini karşılaştırmıştır. Ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerinin öğrenci kompozisyonlarına göre az da olsa yüksek çıktığı görülmüştür. Araştırmacı metinler arasında anlamlı bir farkın olmadığını dile getirmektedir.

Temur (2003) "*Okunabilirlik (Readability) Kavramı*" adlı araştırmasında okunabilirlik kavramı hakkında bilgi vermektedir. Okunabilirlik formüllerinin nasıl geliştirildiği ve okunabilirliğin ölçülmesi işlemlerini açıklar. Çalışmada okunabilirlik formülleri hakkında bilgiler de yer almaktadır.

Budak (2005) "*Metinlerin Okunabilirlik Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Eleştirel Bir Bakış*" adlı çalışmasında anlam üzerine eğilmektedir. Budak'a (2005) göre,

metinde anlamı bilinmeyen ögeleri temele alan okunabilirlik oranı hesaplamaları daha güvenilir sonuç vermektedir.

Tekbıyık (2006), FOG testi ile Lise Fizik 1 ders kitabını “*Lise Fizik I Ders Kitabının Okunabilirliği Ve Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu*” çalışmasında incelemiştir. Tekbıyık (2006), incelenen kitapların öğrenci seviyesine uygun olduğunu ifade etmektedir.

Okunabilirlikle ilgili yapılan bir diğer çalışma Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu (2007) “*Altıncı sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi*” isimli çalışmalarıdır. Araştırmacılar farklı yayınevlerine ait üç tane ders kitabından metinler seçerek Ateşman formülüne göre okunabilirlik düzeylerini karşılaştırmışlardır.

Aynı yıl Yazıcı ve Temur (2007), “*Okunabilirlik formüllerinin Kullanımına Yönelik Yapılan Bazı Eleştiriler*” adlı çalışmada okunabilirlik kavramı ve okunabilirlik formülleri ile ilgili kuramsal bilgiler vermişlerdir. Formüllerin kullanımına yönelik eleştirilerini ifade etmişlerdir. Zorbaz (2007), çalışmasında ders kitaplarına alınan masalların kelime ve özellikle cümle uzunluklarının, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre düzenli bir artış göstermediğini, cümle uzunluğu ve okunabilirlik açısından metinlerde altıncı sınıfa geçişte bir değişiklik olduğu, bunun dışında sınıflara göre belirli bir değişimin olmadığını söylemektedir.

Eraslan (2008) “*Eğitsel İçerikli Web Sitelerinin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Ateşman’ın (1997) ölçeğini kullanmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilere göre Türkiye’de yayınlanan web sitelerinden %20’sinin okunabilirlik açısından kolay olduğu, %50’sinin orta güçlükte olduğu , %30’unun ise zor olarak nitelendirildiği ifade edilmektedir.

Demir (2008), çalışmasında Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerini incelemiştir. İncelemede Ateşman (1997) tarafından Türkçe için hazırlanan okunabilirlik formülü ve sınıflandırması kullanılmıştır. Araştırma sonucunda her üç yayınevine ait ders kitabının da okunabilirlik düzeyi olarak seviyeye uygun olduğu tespit edilmiştir. Her üç kitapta da öyküleyici metinler kelime ve cümle uzunlukları ile okunabilirlik düzeyleri bakımından bilgilendirici metinlere göre daha kolay düzeydedir.

Köse (2009) “*Biyoloji 9 Ders Kitabında Hücre İle İlgili Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri*” adlı çalışmasında Biyoloji Ders Kitabından 100 kelimelik 5 metni rastgele seçerek farklı okunabilirlik formüllerine göre incelenmiştir.

Hızarcı (2009) “*İlköğretim 6. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Okunabilirlik Düzeylerinin incelenmesi*” adlı araştırmasında Sosyal Bilgiler Dersi kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini ele almıştır. Araştırmada SPSS programı kullanılarak değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Ulusoy (2009), “*Boşluk Tamamlama Testinin Okuma Düzeyini ve Okunabilirliği Ölçmede Kullanılması*” çalışmasında fen bilgisi ders kitaplarından seçilen metinlerle öğrencilerin okuma seviyelerini belirlemeyi hedeflemiştir. Öğrencilerin çalışmada yeterli olmadığı araştırma sonucunda görülmüştür.

Solmaz (2009) “*İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Düzeylerindeki Türkçe Metinlerde Cümle Uzunluğu Kelime Uzunluğu ve Kelime Hazinesinin Okunabilirlik Üzerine Etkisi*” adlı çalışmasında “Etma” adlı metin analiz programını kullanmıştır. Araştırmacı tarafından kelime hazinesinin kullanım sıklığının okunabilirlik üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Bezirci ve Yılmaz (2010) “*Metinlerin Okunabilirliğinin Ölçülmesi Üzerine Bir Yazılım Kütüphanesi ve Türkçe İçin Yeni Bir Okunabilirlik Ölçütü*” adlı çalışmasında araştırmacılar okunabilirlik formülleri ile ilgili bilgiler vermişlerdir. Ayrıca beş önemli okunabilirlik formülü Türkçe için geliştirilmeye çalışılmıştır.

Geçit (2010), çalışmasında Sosyal Bilgiler kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini Ateşman(1997) Türkçe Okunabilirlik formülüne göre araştırmıştır.

Temizyürek (2010) “*Türkiye’de Okuma Seferberliği Çerçevesinde Seçilen Kitapların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmasında 100 temel eser içerisinden 10 kitap seçerek, kitapları Ateşman (1997) tarafından geliştirilen formül ile incelenmiştir. Araştırmacı incelenen kitapların zor, orta güçlükte ve kolay düzeyde olduklarını tespit etmiştir.

Okunabilirlik konusunda Çetinkaya (2010) tarafından doktora tez çalışması yapılmıştır. Araştırmada Çetinkaya (2010), Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerine ilişkin yeni bir formül ortaya koymaktadır. Geliştirilen formülün uygulanması ve sınıflandırılması aşağıda gösterilmektedir.

$$OP= 118,823 - 25,987 \times OSU - 0,971 \times OTU$$

OP= Okunabilirlik Puanı

OTU= Ortalama tümce uzunluğu

OSU= Ortalama sözcük uzunluğu

1-Sözcükleri sayın

2- Tümceleri sayın

3- Heceleri sayın

4-Ortalama tümce uzunluğunu bulun

5- Ortalama sözcük uzunluğunu bulun

6- Formülü hesaplayın (Çetinkaya, 2010; 93-94).

Çeçen ve Aydemir (2011) “*Okul Öncesi Hikâye Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmada okul öncesine yönelik elli hikâyeyi Ateşman (1997) tarafından geliştirilen Türkçe Okunabilirlik formülü ile incelemiştir. Araştırmacılar Yaptıkları değerlendirmeler sonucunda hikâye kitaplarının okunabilirlik düzeyinin çok kolay, kolay, orta güçlükte olarak değişim gösterdiğini belirtmektedirler.

Tosunoğlu ve Özlük (2011) “*Okunabilirlik ve İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Düz Yazı Metinlerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi*” adlı çalışmalarında 1. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan formülleri Ateşman (1997) Okunabilirlik formülüne göre incelemiştir.

Erdem (2011) “*Dil ve Anlatım Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime – Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Üzerine Bir Değerlendirme*” isimli yüksek lisans tez çalışmasında 9-10-11-12. sınıflarında okutulan Dil ve Anlatım ders kitaplarında yer alan metinler hikâye edici ve bilgilendirici olarak sınıflamıştır. Ateşman (1997) okunabilirlik formülünün kullanıldığı çalışma sonucunda hikâye edici metinlerin, kelime ve cümle uzunlukları ile okunabilirlik düzeyleri bakımından bilgilendirici metinlere göre daha kolay düzeyde olduğu ifade edilmektedir.

Kurnaz ve Erdem (2012) “*Dil ve Anlatım Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime – Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri*” adlı makale çalışması Erdem’in (2011) tez çalışması verilerinden yararlanılarak ortaya konulmuştur. Araştırmacılar elde edilen verileri t-testi ve varyans analizi ile değerlendirmişlerdir.

Karatay, Bolat ve Güngör (2013) “*Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği*” adlı çalışmalarında seçilen metinleri çıkartmalı okunabilirlik usulüyle çocuklara uygulamışlardır.

Okur ve Arı (2013) “*6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği*” adlı çalışmalarında iki farklı formül kullanmışlardır. On beş farklı ders kitabında yer alan toplam iki yüz doksan sekiz metni analiz etmişlerdir. Elde edilen değerler Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik düzeyleri sınıflandırmasına göre değerlendirilmiştir.

Bağcı ve Ünal (2013) “*İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi*” adlı çalışmalarında, ders kitaplarında yer alan elli altı metni Ateşman (1997) ve Çetinkaya – Uzun (2010) formülüne göre değerlendirmişlerdir.

İskender (2013) “*Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime ve Cümle Yapılarıyla Okunabilirlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*” adlı tez çalışmasında Türkçe ders kitaplarında yer alan yirmi beş metni incelemiştir. Ateşman formülünün kullanıldığı araştırma sonucunda okunabilirlik düzeyi ile cümle yapıları karşılaştırılmıştır.

Çoban (2014) “*Okunabilirlik Kavramına Yönelik Bir Derleme Çalışması*” adlı makalesinde okunabilirlik ile ilgili altı tez ve on dokuz bilimsel makale hakkında bilgiler vermektedir. Araştırmacı, okunabilirlik ile ilgilenen araştırmacılara bir kaynakça sunmayı hedeflemiştir.

Çakıroğlu (2015) “*İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi*” adlı çalışmasında ilkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesi hedeflenmektedir.

Baş ve Yıldız (2015) “*2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmalarında 2. Sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyleri ölçülmüşlerdir. Araştırma sonucunda öyküleyici metinlerin okunabilirlik puanlarının bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Erol (2014) “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Okunabilirlik*” adlı çalışmasında yabancılara Türkçe öğretimi için kullanılan dört farklı ders kitabından

A2 seviyesinde birer metin incelemiştir. Araştırma sonucunda metinlerden ikisinin orta güçlükte diğer ikisinin kolay düzeyde çıktığı belirtilmektedir.

Zorbaz ve Köroğlu (2016) “*Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe Öğretim Setindeki Metinlerin Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri*” adlı çalışmalarında Gazi Üniversitesi TÖMER’in hazırladığı temel, orta ve ileri düzey kitaplardan oluşan setteki metinlerin okunabilirlik düzeylerini incelemiştir. Araştırmacılar tarafından metinlerin okunabilirlik düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı ifade edilmektedir.

2.3 ALANYAZIN TARAMASININ SONUCU

Yapılan çalışmalar incelendiğinde okunabilirlik kavramıyla ilgili çalışmaların Türkiye’de 1997 yılından itibaren başladığı görülmektedir. Okunabilirlik değerleri kelimelerin ve cümlelerin ortalama uzunlukları bulunarak tespit edilmektedir. Birçok okunabilirlik formülü araştırmacılar tarafından ortaya koyulmuştur. Türkçe metinler için tasarlanan iki formül araştırmalarda ön plana çıkmaktadır. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülleri bugüne kadar yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunda değerlendirme için ölçüt olarak kullanılmıştır. Okunabilirlik kavramı ile ilgili yapılan çalışmalar genellikle ders kitaplarının incelenmesi üzerine yoğunluk göstermektedir. Bu çalışma çocuk edebiyatı yazarı olan Hasan Kallimci’nin öykülerinin okunabilirlik düzeylerine ilişkin olduğu için özgünlük kazanmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmanın kapsamı ve içeriği gereği nitel araştırma yöntemi kullanılması uygun görülmüştür.

“Her ne kadar tüm bu yönelimleri, yöntemleri, süreçleri ve özellikleri kapsayan bir tanım yapmak güç ise de nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45).

Araştırmanın verileri nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. “Doküman incelemesi, hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217). Veriler toplanırken yazara ait öykü kitapları doküman incelemesi tekniğine göre incelenmiştir. Karasar (1999), belgesel taramayı var olan kayıt ve belgelerin incelenerek veri toplanması şeklinde ifade etmektedir. Araştırmanın modelini betimsel tarama modeli oluşturmaktadır.

“Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45).

3.2 EVREN

Araştırmanın evrenini Hasan Kallimci'nin öykü kitapları oluşturmaktadır.

3.3 ÖRNEKLEM

Araştırmanın örneklemini Hasan Kallimci'nin öykü kitaplarından seçilen Küçük Kız, Gezgin Uçurtma, En Büyük Ödül, Hediye, Kopyacı, 147 Erol, Hiç Unutulmayan Kişi, Yıldırım'ın Balıkları, Arkadaşım Nihat ve Fatma Nine adlı on öykü oluşturmaktadır.

3.4 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Konuyla ilgili verileri toplayabilmek için Hasan Kalimci'ye ait öykü kitaplarından ve öykülerin seçiminde öğretmenlere dağıtılan öykü tespit formundan yararlanılmıştır. Belirlenen öyküler “Türkçe Metin Sıklık Çözümleyicisi programı¹” yoluyla çözümlenmiştir. Elde edilen veriler Ateşman (1997) tarafından geliştirilen Türkçe Okunabilirlik formülünde kullanılmıştır.

3.5 VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın verileri toplamak amacıyla ilk olarak beş Türkçe öğretmeni ve beş sınıf öğretmeni ile yüz yüze görüşme yapılarak konu hakkında bilgi verilmiştir. Ardından öğretmenlere öykü tespit formu ve Hasan Kallimci'nin öykülerinden oluşan setler verilmiştir. Çalışma için öğretmenlere on beş gün süre verilmiştir. Belirlenen sürede Hasan Kallimci'nin eserlerinden beşinci sınıflara yönelik olduğu düşünülen on öykü tespit edilmiştir. Tespit edilen öyküler Türkçe Metin Sıklık Çözümleyicisi programı ile çözümlenmiştir. Kelime ve cümle uzunları tespit edilen öykülere Ateşman (1997)

¹ Bu programa <http://ce.istanbul.edu.tr/atakan/metinanalizi/> uzantılı internet adresinden 15.06.2016 tarihinde ulaşılmıştır.

tarafından geliştirilen Türkçe Okunabilirlik Formülü uygulanarak metinlerin okunabilirlik sayılarına ulaşılmıştır.

3.6 VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada belirlenen on öykünün Türkçe Metin sıklık çözümleyici programı kullanılarak hece sayıları, kelime sayıları ve cümle sayılarına ulaşılmıştır. Bu aşamadan sonra ortalama cümle uzunluğu ve ortalama kelime uzunluğu şu şekilde bulunmuştur:

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = \frac{\text{Toplam Kelime Sayısı}}{\text{Toplam Cümle Sayısı}}$$

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = \frac{\text{Toplam Hece Sayısı}}{\text{Toplam Kelime Sayısı}}$$

Her öykü için bulunan ortalama cümle uzunluğu (OCU) ve ortalama kelime uzunluğu değerleri Ateşman (1997) tarafından geliştirilen Türkçe Okunabilirlik Formülüne yerleştirilmiş ve toplam on öykünün okunabilirlik sayılarına ulaşılmıştır. Çıkan sonuçlar Ateşman (1997) okunabilirlik formülünde belirtilen sınıflandırmadaki düzeylere göre analiz edilmiştir.

3.7 VERİLERİN GÜVENİRLİK- GEÇERLİĞİ

Çalışmanın örneklemini oluşturan hikâye kitaplarındaki metinlerin Türkçe Okunabilirlik Formülüne göre güvenilirliğini sağlamak için metinlerdeki hece, sözcük ve cümleler sayılmış ve Türkçe Metin Sıklık Çözümleyicisi programı ile ulaşılan sayılarla karşılaştırılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Hasan Kalimci'nin 5. sınıf düzeyine uygun olduğu düşünülen on tane hikâyesinin kelime uzunluğu, cümle uzunluğu ve okunabilirlik sayılarına yer verilmiştir. Elde edilen veriler tablolaştırılarak gösterilmiştir. Ateşman okunabilirlik formülü düzeylerine göre değerlendirilmiştir. Hikâyeler alfabetik sıraya göre analiz edilmiştir.

Tablo 6. Arkadaşım Nihat Adlı Öykü

Kelime Uzunluğu	Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
2,59	4,89	81,95

Tablo 6' da kelime, cümle uzunluğu ve okunabilirlik sayısı verilen Arkadaşım Nihat adlı hikâyede 6760 hece, 2609 kelime ve 533 cümle yer almaktadır.

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = \frac{6760}{2609}$$

$$\text{Ortama Kelime Uzunluğu} = 2,59$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = \frac{2609}{533}$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = 4,89$$

Elde edilen değerler okunabilirlik formülüne yerleştirildiğinde [OS=198,825-(40,175.OKU-2,610.OCU)] Arkadaşım Nihat adlı öykünün okunabilirlik sayısının 81,95 olduğu tespit edilmiştir. Bu metnin Ateşman (1997) tarafından belirtilen okunabilirlik sınıflandırmasına göre kolay düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7. Büyük Reis'in Yanında Adlı Öykü

Kelime Uzunluğu	Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
2,74	5,87	73,08

Tablo 7' de kelime, cümle uzunluğu ve okunabilirlik sayısı verilen Büyük Reis'in Yanında adlı hikâyede 4840 hece, 1761 kelime ve 300 cümle yer almaktadır.

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = \frac{4840}{1761}$$

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = 2,74$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = \frac{1761}{300}$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = 5,87$$

Elde edilen değerler okunabilirlik formülüne yerleştirildiğinde [OS=198,825-(40,175.OKU-2,610.OCU)] Büyük Reis'in Yanında adlı öykünün okunabilirlik sayısının 73,08 olduğu tespit edilmiştir. Bu metnin Ateşman (1997) tarafından belirtilen okunabilirlik sınıflandırmasına göre kolay düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. En Büyük Ödül Adlı Öykü

Kelime Uzunluğu	Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
2,74	5,42	74,23

Tablo 8’ de kelime, cümle uzunlukları ve okunabilirlik sayısı verilen En Büyük Ödül adlı öyküde 3370 hece, 1226 kelime ve 226 cümle bulunmaktadır.

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = \frac{3370}{1226}$$

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = 2,74$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = \frac{1226}{226}$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = 5,42$$

Elde edilen değerler okunabilirlik formülüne yerleştirildiğinde [OS=198,825-(40,175.OKU-2,610.OCU)] En Büyük Ödül adlı öykünün okunabilirlik sayısının 74,23 olduğu tespit edilmiştir. Bu metnin Ateşman (1997) tarafından belirtilen okunabilirlik sınıflandırmasına göre kolay düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9. Fatma Nine Adlı Öykü

Kelime Uzunluğu	Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
2,48	4,51	87,22

Tablo 9’ da kelime, cümle uzunlukları ve okunabilirlik sayısı verilen Fatma Nine adlı öyküde 5128 hece, 2064 kelime ve 457 cümle mevcuttur.

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = \frac{5128}{2064}$$

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = 2,48$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = \frac{2064}{457}$$

Ortalama Cümle Uzunluğu =4,51

Elde edilen değerler okunabilirlik formülüne yerleştirildiğinde [OS=198,825-(40,175.OKU-2,610.OCU)] Fatma Nine adlı öykünün okunabilirlik sayısının 87,22 olduğu tespit edilmiştir. Bu metnin Ateşman (1997) tarafından belirtilen okunabilirlik sınıflandırmasına göre kolay düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 10. Hediye Adlı Öykü

Kelime Uzunluğu	Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
2,69	5,03	77,39

Tablo 10' da kelime, cümle uzunlukları ve okunabilirlik sayısı verilen Hediye adlı hikâyede 3499 hece, 1298 kelime ve 258 cümle yer almaktadır.

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = \frac{3499}{1298}$$

Ortalama Kelime Uzunluğu = 2,69

1298

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = \frac{258}{51}$$

Ortalama Cümle Uzunluğu = 5,03

Elde edilen değerler okunabilirlik formülüne yerleştirildiğinde [OS=198,825-(40,175.OKU-2,610.OCU)] Hediye adlı öykünün okunabilirlik sayısının 77,39 olduğu tespit edilmiştir. Bu metnin Ateşman (1997) tarafından belirtilen okunabilirlik sınıflandırmasına göre kolay düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 11'de kelime, cümle uzunlukları ve okunabilirlik sayısı verilen Hiç Unutulmayacak Kişi adlı hikâyede 2874 hece, 1143 kelime ve 196 cümle bulunmaktadır.

Tablo 11. Hiç Unutulmayacak Kişi Adlı Öykü

Kelime Uzunluğu	Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
2,51	5,83	82,58

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = \frac{2874}{1143}$$

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = 2,51$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = \frac{1143}{196}$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = 5,83$$

Elde edilen değerler okunabilirlik formülüne yerleştirildiğinde [OS=198,825-(40,175.OKU-2,610.OCU)] Hiç Unutulmayacak Kişi adlı öykünün okunabilirlik sayısının 82,58 olduğu tespit edilmiştir. Bu metnin Ateşman (1997) tarafından belirtilen okunabilirlik sınıflandırmasına göre kolay düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 12. Kopyacı Adlı Öykü

Kelime Uzunluğu	Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
2,65	5,07	78,89

Tablo 12’de kelime, cümle uzunlukları ve okunabilirlik sayısı verilen Kopyacı adlı hikâyede 2926 hece, 1102 kelime ve 217 cümle yer almaktadır.

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = \frac{2926}{1102}$$

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = 2,65$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = \frac{1102}{217}$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = 5,07$$

Elde edilen değerler okunabilirlik formülüne yerleştirildiğinde [OS=198,825-(40,175.OKU-2,610.OCU)] Kopyacı adlı öykünün okunabilirlik sayısının 78,89 olduğu tespit edilmiştir. Bu metnin Ateşman (1997) tarafından belirtilen okunabilirlik sınıflandırmasına göre kolay düzeyde olduğu görölmektedir.

Tablo 13. Küçük Kız Adlı Öykü

Kelime Uzunluğu	Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
2,75	5,54	78,89

Tablo 13’de kelime, cümle uzunları ve okunabilirlik sayıları verilen Küçük Kız adlı hikâyede 4123 hece, 1497 kelime ve 270 cümle bulunmaktadır.

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = \frac{4123}{1497}$$

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = 2,75$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = \frac{1497}{270}$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = 5,54$$

Elde edilen değerler okunabilirlik formülüne yerleştirildiğinde [OS=198,825-(40,175.OKU-2,610.OCU)] Küçük Kız adlı öykünün okunabilirlik sayısının 78,89 olduğu tespit edilmiştir. Bu metnin Ateşman (1997) tarafından belirtilen okunabilirlik sınıflandırmasına göre kolay düzeyde olduğu görölmektedir.

Tablo 14. Yıldıray'ın Balıkları Adlı Öykü

<u>Kelime Uzunluğu</u>	<u>Cümle Uzunluğu</u>	<u>Okunabilirlik Sayısı</u>
2,70	5,77	75,27

Tablo 14'de kelime, cümle uzunları ve okunabilirlik sayısı yer alan Yıldıray'ın Balıkları adlı hikayede 6815 hece, 2524 kelime ve 437 cümle yer almaktadır.

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = \frac{6815}{2524}$$

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = 2,70$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = \frac{2524}{437}$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = 5,77$$

Elde edilen değerler okunabilirlik formülüne yerleştirildiğinde [OS=198,825-(40,175.OKU-2,610.OCU)] Yıldıray'ın Balıkları adlı öykünün okunabilirlik sayısının 75,27 olduğu tespit edilmiştir. Bu metnin Ateşman (1997) tarafından belirtilen okunabilirlik sınıflandırmasına göre kolay düzeyde olduğu görölmektedir.

Tablo 15. 147 Erol Adlı Öykü

<u>Kelime Uzunluğu</u>	<u>Cümle Uzunluğu</u>	<u>Okunabilirlik Sayıları</u>
2,62	4,49	81,58

Tablo 15’de kelime, cümle uzunlukları ve okunabilirlik sayısı yer alan 147 Erol adlı hikâyede 3317 hece, 1263 kelime ve 281 cümle yer almaktadır.

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = \frac{3317}{1263}$$

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = 2,62$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = \frac{1263}{281}$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = 4,49$$

Elde edilen değerler okunabilirlik formülüne yerleştirildiğinde [OS=198,825-(40,175.OKU-2,610.OCU)] 147 Erol adlı öykünün okunabilirlik sayısının 81,58 olduğu tespit edilmiştir. Bu metnin Ateşman (1997) tarafından belirtilen okunabilirlik sınıflandırmasına göre kolay düzeyde olduğu görülmektedir.

Ateşman(1997) okunabilirlik formülü düzeylerinin sınıflandırılmasına göre 70-89 okunabilirlik sayısı kolay düzeyi göstermektedir. İncelenen on öykü içerisinde en yüksek okunabilirlik sayısı 87,22 en düşük okunabilirlik sayısı ise 73,08’dir. Dolayısıyla incelenen öykülerin tamamı 70-89 aralığında olduğu için öykülerin okunabilirlik düzeylerinin kolay düzey çıktığı görülmüştür. Bu durum Şekil 3’deki grafikte de görülmektedir.

Şekil 3. Okunabilirlik Düzeyi Dağılım Grafiği

Araştırma sonucunda tüm metinlerin kelime uzunlukları, cümle uzunları ve okunabilirlik sayıları Tablo 16’da gösterilmiştir. Metinler okunabilirlik sayısına göre büyükten küçüğe doğru sıralanmaktadır.

Tablo 16. İncelen Hikâyelerin Okunabilirlik Sayıları

Metin Adı	Kelime Uzunluğu	Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
Fatma Nine	2,48	4,51	87,22
Hiç Unutulmayacak Kişi	2,51	5,83	82,58
Arkadaşım Nihat	2,59	4,89	81,95
147 Erol	2,62	4,49	81,58
Kopyacı	2,65	5,07	78,89
Hediye	2,69	5,03	77,39
Yıldıray’ın Balıkları	2,70	5,77	75,27
En Büyük Ödül	2,74	5,42	74,23
Küçük Kız	2,75	5,54	73,70
Büyük Reis’in Yanında	2,74	5,87	73,08

Tablo 16 incelendiğinde, Fatma Nine adlı öykünün en yüksek okunabilirlik sayısına sahip olduğu görülmektedir. En düşük okunabilirlik sayısına sahip metin ise Büyük Reis’in Yanında adlı öyküdür. Kelime uzunluğu açısından bakıldığında en yüksek kelime uzunluğu, okunabilirlik sayısı en düşük olan Büyük Reis’in Yanında isimli öyküdür. Kelime uzunluğu en kısa metin ise okunabilirlik sayısı en yüksek metin olan Fatma Nine adlı öyküdür. Cümle uzunluklarında da durum değişmemektedir. En kısa cümle uzunluğuna sahip metin 4,51 ile Fatma Nine iken En yüksek cümle uzunluğu Büyük Reis’in Yanında adlı öyküye aittir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 SONUÇ

Hasan Kallımcı'nın öykülerinin okunabilirlik düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu araştırmada şu sonuçlara varılmıştır.

1. Araştırmada incelenen öykülerin okunabilirlik seviyeleri 73,08-87,22 aralığındadır. İncelenen on öykünün tamamı kolay düzeyde metinlerden oluşmuştur.
2. İncelenen on öykünün ortalama kelime uzunluğu, ortalama cümle uzunluğu ve ortalama okunabilirlik sayıları Tablo. 17'de gösterilmiştir.

Tablo.17 Ortalama Kelime, Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Sayıları

Ortalama Kelime Uz.	Ortalama Cümle Uz.	Ortalama Okunabilirlik Sayısı
2,65	5,24	78,59

Tablo 17 incelendiğinde ortalama kelime uzunluğu 2,65 olarak gözükmektedir. Ateşman'a (1997) göre Türkçe ortalama kelime uzunluğu 2,6 hece, cümle uzunluğu ise 9-10 sözcüktür. İncelenen öykülerdeki ortalama kelime uzunluğu ile Ateşman tarafından belirlenen ortalama kelime uzunluğu örtüşmektedir. Ateşman(1997) Türkçede en kolay metinlerin kelime uzunluğunun 2,2, en zor metinlerde ise 3,0 olduğunu altını çizmektedir. Araştırmacı cümle uzunluklarında en kolay cümlelerin 4, en zor cümlelerin ise 30 kelimedenden oluştuğunu belirtmektedir. Bu açıdan

bakıldığında çocuk edebiyatına yönelik eserler veren Hasan Kalimci'nin eserlerinin çocukların seviyesine göre olduğu tespit edilmiştir.

3. Metinlerde kelime ve cümle uzunluğu arttıkça okunabilirlik sayısı düşmektedir. Bu durumda kelime uzunluğu ve cümle uzunluğu ile okunabilirlik sayıları arasında ters bir orantı olduğu sonucu çıkarılmaktadır.

4. İncelenen öyküler arasında En kolay metnin Fatma Nine adlı öykü olduğu, en zor metnin ise Büyük Reis'in Yanında adlı öykü olduğu görülmektedir. İncelenen metinler arasında okunabilirlik düzeyi en kolay olan metin örnek teşkil etmesi açısından Ek. 1'de verilmiştir.

5.2 ÖNERİLER

1. Çocuk edebiyatı yazarlarının eser yazarken okunabilirlik düzeylerini dikkate almaları gerekmektedir. Özellikle hedef kitleleri çabuk sıkılan bir kesim olduğundan dolayı metinlerin okunabilirlik sayılarının kolay ve çok kolay düzeyde olması gerekmektedir.

2. Bu araştırmada sadece kelime ve cümle uzunluklarından yararlanılarak okunabilirlik düzeyleri bulunmuştur. Fakat okunabilirlik düzeylerinin farklı yönlerden ele alınması gerekmektedir. Özellikle sınıf seviyelerine göre kelime sıklığı çalışmalarına ihtiyaç vardır.

3. İleride okunabilirlik seviyeleri ve okuma hızını karşılaştıran çalışmalar yapılabilir.

4. Okunabilirlik düzeylerine sadece çocuk kitaplarının içeriğinde değil özellikle çocukların sürekli kullandığı ders kitaplarındaki metinlerin seçiminde de okunabilirlik göz ardı edilmemelidir.

5. Bugüne kadar yapılan ölçeklerde okunabilirlik sayısal ifadelerle tespit edilmeye çalışılmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda metinlerin nitel özelliklerinin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

6. Çocuk edebiyatına yönelik eserlerin okunabilirlik düzeyleri tespit edilmeli ve eserlerin kapak kısmında hangi yaş gruplarına veya hangi sınıf düzeylerine göre olduğu bilgisi verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akyol, H. (2009). Okuma. *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. A.Kırkılıç ve H. Akyol (Editörler) s: 15-48, Ankara: Pegem Akademi.
- Arıcı, F. (2008). *Okuma Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ateşman, E. (1997). Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi. *Dil Dergisi*, 58, 71-74.
- Ateşal, Z. (2013). *Didaktik Metinlerin Anlaşılabilirlik Düzeyi (9.Sınıf Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aygüneş, M. (2007). *Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Okuma Becerisini Geliştirme Yolları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bağcı, H., Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 12-28.
- Bamberger, R. (1990). *Okuma Alışkanlıklarını Geliştirme*. (Çev. B. Çapar), Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Bayram, O. (1990). *İlkokul Çağı Çocuklarının Okuma alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi Gezici Kütüphane Hizmeti*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bezirci, B., Yılmaz, A.E. (2010). Metinlerin Okunabilirliğin Ölçülmesi Üzerine Bir Yazılım Kütüphanesi ve Türkçe İçin Yeni Bir Okunabilirlik Ölçütü. *DEÜ Fen Bilimleri Dergisi*, 12 (3), 49-62.
- Bilge, H. (2015). *Ortaokul Öğrencilerinin Akıcı Okuma Becerilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Birinci, N (1985). *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*. İstanbul: Tercüman.
- Budak, Y. (2005). Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Saptanmasına Yönelik Eleştirel Bir Bakış. *Eğitim Araştırmaları*, 21, 76-87.
- Chall, J. S. (1988). The beginning years. In *Readability: Its Past, Present, and Future*, eds. B. L. Zakaluk and S. J. Samuels. Newark, DE: International Reading Association.
- Coşkun, E. (2002). Okumanın Hayatımızdaki Yeri ve Okuma Sürecinin Oluşumu. *TÜBAR*, 11, 231-244.

- Çakıroğlu, O. (2015). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Öğrenme Güçlü Olan Öğrenciler Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 14(2), 671-681.
- Çeçen, M. A., Aydemir, F. (2011). Okul Öncesi Hikâye Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 185-194.
- Çelik, C. E. (2006). Sesli ve Sessiz Okuma ile İçten Okumanın Karşılaştırılması. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 7, 18-30.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetişli, İ. (2001). Edebiyat Dili/Edebî Dil. *Türk Yurdu*. Yıl: Şubat-Mart, 162-163
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M.A. ve Melanlıoğlu, D. (2009). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 206-219.
- Çoban, A. (2014). Okunabilirlik Kavramına Yönelik Bir Derleme Çalışması. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 9, 96-111.
- Demir, F. (2006). *Muzaffer İzgü'nün Öykülerinde Çocuk ve Eğitim Teması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, T. (1-3 Eylül 2008). İlköğretim Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tespit Edilmesine Yönelik Bir Değerlendirme. *17. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sakarya, s. 301-310.
- Demirel, Ö. (2007). *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Devellioğlu, F. (1996). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın kitabevi
- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psikososyal Bir Araştırma*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Dubay, W. H. (2004). *The Principles of Readability*. U.S: Impact Information.
- Ekici, N. (1998). Cumhuriyetin 75. yılında Bilgi Çağı, Kitap Şuuru ve Öğretmen Üzerine Bir Analiz. *Türk Edebiyatı*, 11, 47-49.

- Eraslan, F. (2008). *Eğitsel İçerikli Web Sitelerinin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdem, C. (2011). *Dil ve Anlatım Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erol, H. F. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Okunabilirlik. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 50, 29-38.
- Geçit, Y. (2010). İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Okunabilirlik Derecesinin Türkçeye Uyarlanmış Flesh Formülüne Göre Değerlendirilmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5 (3), 903-910.
- Gedizli, M. (2006). *Okuyabilmek*. İstanbul: Marka Yayınları.
- Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Güleryüz, H. (2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güneş, F. (2014). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2007). *Ses Temelli Cümle Yöntemi ve Zihinsel Yapılandırma*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Güneş, F. (2000a). *Okuma Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Güneş, F. (20-21 Ocak 2000b). Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik Ölçütleri Açısından İncelenmesi. I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Güneş, M. ve Burgul, F. (2006). *Farklı Okuma Türlerinin Okuduunu Anlama Üzerine Etkisi, Dilbilim Dil Öğretimi ve Çeviribilim Yazıları C. Yıldız ve L. Beyrel*(Editörler), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Gündüz, O. ve Şimşek T. (2011). *Anlatma Teknikleri 1 Uygulamalı Okuma Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

- Hızarcı, S. H., (2009). *İlköğretim 6. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Okunabilirlik Düzeylerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İskender, E. (2013). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime ve Cümle Yapılarıyla Okunabilirlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- İşeri, K. (1998). Okuma Ediniminin Eğitimsel İşlevi, *Tömer Dil Dergisi*, 70, 5-18.
- Johnson, K. (2000). Readability. <http://www.timetabler.com/reading.html> adresinden 25 Nisan 2016 tarihinde alınmıştır.
- Karafilik, A. (2009). *Uygulamalı Hızlı ve Etkin Okuma Teknikleri*. Ankara: Yükseliş Yayınları.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Sanem Matbaacılık.
- Karatay, H., Bolat, K. K., Güngör, H. (2013). Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (6), 603-623.
- Kaya, F. (2006). *İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Dersinde Bazı Öğrenme Stratejilerinin Tutum ve Okuduğunu Anlamaya Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, Z. (1998). İş Eğitimi Kitaplarının Okunaklılığı. *Eğitim ve Bilim*. 108, 30-35.
- Klare, G. R. (1963). *The Measurement of Readability*. Ames, Iowa: Iowa State University Press.
- Köse, E. A. (2009). Biyoloji 9 Ders Kitabında Hücre ile İlgili Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri. *Journal of Arts and Sciences*, 12, 141-150.
- Köse, N. (2016). *Üniversite Öğrencilerinin Okuma Sürecinde Üstbilişsel Stratejileri Kullanma Durumları*. Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kurnaz, C. ve Erdem, C. (2012). Dil ve Anlatım Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri. *Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Araştırmaları Dergisi*, 2 (4).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). *Türkçe Dersi (1-8. sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (2006) *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Okur, A. ve Arı, G. (2013). 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği. *İlköğretim Online* 12(1), 202-226.
- Okur, A. (2013). *Yaşam Boyu Okuma Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

- Özby, M. (2009). Anlama Teknikleri:1 Okuma Eğitimi. Ankara: Öncü Kitap.
- Özby, M. (2006). Okuma Eğitimiinde Çevre Faktörü. *Eurasian Journal of Educational Research*, 24, 161-170.
- Parlakııldız, H. (1999). *İlkokulların Dördüncü-Beşinci Sınıflarında Türkçe Ders Kitaplarındaki Çocuk Edebiyatı Metinleri Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi, Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin*, Ankara: Engin Yayınevi.
- Solmaz , E. (2009). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Düzeylerindeki Türkçe Metinlerde Cümle Uzunluğu, Kelime Uzunluğu Ve Kelime Hazinesinin Okunabilirlik Üzerine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şimşek, T. (2007). *Çocuk Edebiyatı*, Konya: Suna Yayınları.
- Şirin, M. R. (1987). *Çocuklar İçin Edebiyat*. İstanbul: Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları.
- Tazebay, A. (1997). *İlkokul Öğrencilerinin Okuma Becerilerinin Okuduğunu Anlamaya Etkisi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Tayşi, E. K. (2007). *İlköğretim 5.ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Hikaye ve Deneme Türü Metinlerindeki Okuduğunu Anlama Becerilerinin Karşılaştırılması (Kütahya İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tekbıyk, A. (2006). Lise Fizik I Ders Kitabının Okunabilirliği ve Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14, 441-446.
- Temizkan, M. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Derslerinde Okuma Stratejilerinin Okuduğunu Anlama Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temizyürek, F. (2010). Türkiye'de Okuma Seferberliği Çerçevesinde Seçilen Kitapların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Açısından İncelenmesi, *TÜBAR, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, 27, 645-654.
- Temur, T. (2002). *İlköğretim 5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinler ile Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Temur, T. (2003). Okunabilirlik (Readability) Kavramı. *Türklük Bilimi Araştırmaları Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, 13, 169-180.
- Tok, M. (2007). *Mevlâna'nın Mesnevisindeki Hikâyelerin Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tosun, M. (1996). *Metin Türleri Bağlamında Çeviri Problemleri*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tosunoğlu, M. ve Özlük, Y.Ö. (2011). Okunabilirlik ve İlköğretim 1. sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Düz Yazı Metinlerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, 189, 219-230.
- Tosunoğlu, M. (1998). *İlköğretim Okuluna Başlayan Öğrencilerin Okuma Yazmayı Öğrenmeden Önceki Kelime Serveti Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK Yayınları.
- Türkmen, F. ve Öger, A. (6-7-8 Eylül 2006). Türk Çocuk Edebiyatında Denizlili Bir Yazar: Hasan Kallımcı. *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu*. Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi.
- Ulusoy, M. (2009). Boşluk Tamamlama Testinin Okuma Düzeyini ve Okunabilirliği Ölçmede Kullanılması, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 105-126.
- Yalçın, A. ve Aytaş G. (1985). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yazıcı, K. ve Temur, T. (2007). Okunabilirlik Formüllerinin Kullanımına İlişkin Yapılan Bazı Eleştiriler. *EKEV Akademi Dergisi*, 11 (31), 317-324.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C. (2010). *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. C. Yıldız (Editör). s. 115-152 Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (1990). *Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, B. (1993). *Okuma Alışkanlıklarında Halk Kütüphanelerinin Rolü*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Zorbaz, K. Z. ve Koroğlu, M. (2016). Gazi Tömer Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi Sitesindeki Metinlerin Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri. *Turkish Studies*, 11(3), 2509-2524.

Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(1), 87-101.

Hasan Kallimci'nin İncelenen Çocuk Edebiyatı Eserleri

Kallimci, H. (2005). *En Büyük Ödül*. İstanbul: Hikmet Neşriyat.

Kallimci, H. (2005). *Gezgin Uçurtma*. İstanbul: Hikmet Neşriyat.

Kallimci, H. (2005). *Kopyacı*. İstanbul: Hikmet Neşriyat.

Kallimci, H. (2005). *Yıldıray'ın Balıkları*. İstanbul: Hikmet Neşriyat.

EKLER

EK 1. Okunabilirlik Düzeyi En Yüksek Çıkan Öykü

FATMA NİNE

Fatma Nine, mahallenin sevilen yaşlı kadınlarından biri... İki katlı ahşap evinin alt odasında, yalnız başına oturur. Tatlı dili, güler yüzü sayesinde pek yalnız kalmaz. Evinde mutlaka misafiri bulunur. Gece, uyuduğu zamanlar dışında, evine gelen giden hiç eksik olmaz.

Mahalleli onu, eşini ve çocuklarını trafik kazasında kaybetmiş, kimsesiz biri olarak bilir. Herkes, el altından ona yardımcı olmaya çalışır. Kadınlar çamaşırlarını yıkar, evini temizlerler. Para yardımı yapılır; odun, kömür ve diğer ihtiyaçları karşılanır. Çocuklar, “Bir ihtiyacın var mı nine?” diye sorarlar.

Fatma Ninenin odasında rengini atmış bir kilim serilidir. Pencere perdeleri de eskidir fakat tertemizdir. Duvar kenarlarına yer minderleri ve dayanmak için yastıklar konulmuştur. Bunlar da her zaman tertemizdir. Bir tahta sandalye, pencere yakınında devamlı durur. Fatma Nine ona oturarak yoldan gelip geçenleri seyreder.

O, bembeyaz başörtüsü, hafif bükülmüş beli, elindeki ağaç dalından bastonu ile mahallenin her şeyidir. Orada yaşayanlar, mahalleyi onsuz düşünemezler.

Bir sabahı. Fatma Ninenin kapısı yine tıklamalarla çalındı. Son günlerde ağır işitmeye başlayan kulağı, bu sesi duymuştu.

-Geldim, geldim!

Bastonuna dayanarak ve terliklerini sürüyerek gitti ve kapıyı açtı. Gelen, ilkokul beşinci sınıf öğrencisi Özden'di. Nine, küçük misafirini tatlı dili ve güler yüzüyle karşıladı.

-Ooo, sen miydin Özden? Hoş geldin yavrum!

Özden, kapıdan içeriye iki adım atarak girdi:

-İki gündür yanına gelemedim nine, dedi. Kusura bakma. Bugünlerde dersler çok sıkı. Seni görmek istedim. Ver, önce elini öpeyim.

Özden, ninenin uzattığı eli öptü. Fatma Nine, aranıp sorulmaktan memnun, çocuğa dualar ediyordu:

-El öpenlerin çok olsun oğlum. Allah senden razı olsun. Öyle ayakta durma, odaya geç.

Özden önde, o arkada yürüdüler. Nine, mindere oturdu, Özden de pencere kenarındaki sandalyeye. Sohbeta başladılar:

-Nasılsın nine? Bir ihtiyacın var mı?

-İyiyim oğlum. Şimdilik bir ihtiyacım yok. Sen beni hiç düşünme. İyi kötü yaşayıp gidiyorum işte. Komşular beni yalnız bırakmıyorlar. Bu yıl da sınıftan geçeceksin değil mi?

-Sağlık olursa nineciğim. Derslerimi çok çalışıyorum. Benim için sınıf geçmem mesele değil.

Özden, mahallenin fakir ailelerinden birinin çocuğu idi. Babasının çalıştığı fabrika kapanınca, birkaç aydır sıkıntıya düşmüşlerdi. Adamcağız, iş arıyor, çalışıp para kazanmak istiyor fakat bulamıyordu. Fatma Nine sordu:

-Özden yavrum! İlkokulu bitirince hangi okula gideceksin?

-Hiç düşünmedim nine?

Yaşlı kadın, Özden'in cevabını yeterli bulmadı. O, küçük misafirini çok iyi tanıyordu. "Özden gibi düşünceli bir çocuk, geleceğini mutlaka hesap eder." diyordu.

-Bana doğruyu söyle yavrum, dedi. Büyüyünce ne olmak istiyorsun?

Özden sohbeti başka konulara taşımak istedi:

-Başka şeyler konuşsak nineciğim. Çünkü mesleğim konusunda bir şey söylemem için daha çok erken. Önümde uzun yıllar var.

-Olmaz! Seni öz torunum gibi seviyorum. Haydi söyle! Büyüyünce ne olmak istiyorsun?

Özden, kendine güvendiğini belli eden ses tonuyla cevap verdi:

-Mühendis olmak istiyorum. Mühendis olmak, yurdumuzda yapılmayan bazı araçları burada üretmek istiyorum. Fakat...

Son kelime üzüntülü çıkmış, Özdencik boynunu bükmişti.

-Neden sustun? Konuşsana!

Özden ellerini yana açarak;

-Halimizi biliyorsun nine, dedi. Para yok. Babam daha bir iş bulamadı. Liseyi, üniversiteyi bu fakir hâlimizle okuyamam.

Fatma Nine iki dizinin üstünde doğruldu. Elini cebine attı: Bir cüzdan çıkardı:

-Senin üzüldüğün parasızlık mı oğlum? Bak... İçinde on bin lira var. Bunları sana veririm. Yeter ki sen oku, dedi.

Özden duygulandı, ağlayacak gibi oldu.

-Olur mu ya nineciğim? dedi. Sen kimsesiz birisin. Paranı alamam. Onlar sana lâzım olur.

Fatma Nine teklifinde ısrar ediyordu:

-Bu para bana lâzım olmuyor. Komşular yiyecek, elbise, ilaç, ne ihtiyaçsa alıyorlar. Ölürsem cenazemi de kaldırırlar. Al, bu paraları al!

Özden dayanamadı. Gitti, ninesinin ellerine sarıldı:

-Sağ ol benim güzel nineciğim, dedi. Paraları cebine koy. Benim yapabileceğim bir iş varsa söyle.

-Yok oğlum. Şimdilik hiçbir iş yok.

-Öyleyse bana şimdilik izin ver. Arkadaşlar gelecek, ödev yapacağız.

Nine, misafirini uğurlamak için ayağa kalktı. Bastonunu eline aldı. Kapıya kadar birlikte yürüdüler. Nine;

-Güle güle oğlum, dedi. Yine buyur, beklerim.

Özden'in arkasından kapıyı kapattı. Hemen odaya geçmedi. Orada, bir süre ayakta durarak Özden'i düşündü:

-Çok akıllı, çok saygılı bir çocuk. Mahallenin öteki çocuklarından çok farklı. Sonra çok da çalışkan...

Aklına, o gün çiçeklerini sulamadığı geldi. Elinde cüzdanı olduğu hâlde çiçeklerinin bulunduğu küçük bahçesine gitti. Giderken mırıldanıyordu:

-Çiçeklerim, yavrularım. Sizleri sulamayı unuttum.

Fatma Nine, çiçekleriyle uğraşırken Aysun geldi. Kapıyı tıklattı, duyuramadı. Aysun yol kapısını açtı, odaya kadar girdi. Nineyi göremeyince birkaç defa seslendi:

-Fatma Nine, Fatma Nine!

-Geliyorum!

Nine, yavaş yavaş odaya geldi. Aysun'u görünce gülümsedi:

-Hoş geldin kızım!

Kız, ninenin elini öptü:

-Ne yapıyorsun nine? diye sordu. Yapılacak bir iş var mı?

-Çiçekleri suluyordum kızım. Otursana!

Aysun oturmadı:

-Annem çamaşır yıkıyor, dedi. Yıkanacak çamaşırın varsa ver, götüreyim.

Ninenin gözleri yine dolu dolu oldu. Bu sabah vaktinde, önce Özden sonra Aysun, ziyarete gelmişler, gönlünü almışlardı. Memnun, mırıldandı:

-Çamaşırını dün Ayşe Teyzen götürdü yavrum. O yıkadı. Sağ olun. Bir daha size yıkatayım. Hepiniz sağ olun. Özden'den, senden, hepinizden Allah razı olsun.

Aysun, Özden'in adını duyunca irkildi:

-Özden mi dedin?

-Özden dedim ya! Senden önce o geldi.

O anda ninenin aklına paralar geldi. Baktı, elindeki cüzdan yoktu. Cebini karıştırdı, koynunu yokladı. Oralarda da yoktu.

-Eyvah yok! Cüzdanım, param!

-Ne oldu nine? Paranı mı kaybettin?

Fatma Nine hem arandı hem de Aysun'un sorusunu cevapladı:

-Cüzdanım yok. İçinde paralarım vardı. Daha demin elimdeydi. Özden'i uğurlarken elimdeydi.

-Özden çalmıştır!

Nine, bu sözü duyunca aranmayı bıraktı. Aysun'a sert sert baktı. Konuşması da sert oldu:

-Özden çalmaz, o çalmaz!

Aysun düşüncesinde ısrar etti:

-Özden çalmıştır. O yapar... Sınıfta öğretmen onu; "Bir daha hırsızlık yapma!" diye dövmüştü.

Nine, bu söz üzerine sarsılır gibi oldu:

-Özden ha! Sınıfta hırsızlık mı yaptıydı? dedi.

-Arkadaşının kalemini çalmış. Verilecek çamaşırların yoksa ben gideyim.

Aysun, kapıya doğru gitti. Çıkmadan önce dönerek vedalaştı:

-Hoşça kal!

-Güle güle...

Fatma Nine, cüzdanını nereye koyduğunu düşünüyor, bir türlü hatırlayamıyordu. Odanın ortasında, hayretler içinde dikilip kaldı. Özden'in hırsız olduğuna inanmak istemiyordu. Aysun'un rahatlıkla; "Özden çalmıştır!" diyebilmesine aklı almıyordu. Bu kız da ilkokul beşinci sınıf öğrencisiydi.

-Hınzır kız! Bu kızda bir şeyler var ya... diye mırıldandı.

O gün, vaktini, odanın içinde cüzdanını aramakla geçirdi. Ceplerine, minderlerin ve kilimin altına, her yere baktı. Cüzdan yoktu...

Öğle sonrasında Fatma Ninenin kapısı sert bir şekilde açıldı. Nine, oturduğu minderden kalkıp da gelenleri karşılayamadan, Özden ve annesi içeriye girdiler. Özden'in annesi Cemile Hanım sinirliydi. Çocuğun gözleri ağlamaktan kızarmıştı. Kadın, oğlunun kolunu sıkıca tutmuş, bırakmıyordu.

-Fatma Teyze! dedi. Kaybolan paran çok mu? Mahallede; "Özden Fatma Teyzenin parasını çalmış." diye konuşuluyor. Dövdüm, "Ben almadım!" diyor.

Özden hem ağlıyor, hem de kendini savunuyordu:

-Vallahi almadım anne! Çalmadım. Ben ninemi çok seviyorum. Onun parasını çalar mıyım hiç? Param olsa ben ona veririm.

Cemile Hanım oğlunu azarladı:

-Sus, yalan söyleme!

-Yalan söylemiyorum anne!

-Oğlum... Fatma Ninen fakir, kimsesiz. Ona para lâzımdır. Aldıysan ver.

-Almadım anneciğim, almadım.

Fatma Ninenin şaşkınlığı geçmişti. Kalktı, Özden ile annesinin arasına girdi. Çocuğu ondan uzaklaştırdı.

-Özden benim paramı almaz, dedi.

Sonra Özden'den yana döndü. Sesini iyice yumuşatarak;

-Haydi yavrum, dedi. Sen arkadaşlarının yanına git. Ödevlerinizi yapın.

Özden eziklik içindeydi. Hâlâ ağlıyordu.

-Almadım nineciğim, dedi. Almak isteseydim parayı bana vermek istediğin zaman alırdım. Almadım, çalmadım.

-Biliyorum oğlum. Ben cüzdanımı bir yere koymuşumdur. Arar bulurum. Haydi, sen git!

Özden, gözlerindeki yaşları silerek gitti. Cemile Hanım, odada, sinirli sinirli dolanıyordu:

-Fatma Teyze, dedi. "Özden para çaldı." lâfı mahalleye yayıldı. Bunu kim söyledi?

-Aysun, Aysun söylemiştir. "Çamaşır ver." demeye geldi. Vay yaramaz kız vay! Neden böyle iftira etti acaba? Özden'le kavga, dövüş ettiler miydi?

Kadın, pencere kenarındaki sandalyeye çöktü. Lâfın kaynağını bulmuş olmanın rahatlığında:

-Özden sokakta oynamaya fırsat bulamaz ki kavga dövüş etsin a teyzem! Ders çalışmadığı zamanlarda etrafımızda döner durur. Bizlere yardım eder.

Fatma Nine anlatmaya devam ediyordu.

-Özden'den sonra yanıma Aysun geldi. Konuşurken, cüzdanımın elimde olmadığını fark ettim. Kız, "Özden çalmıştır." dedi. Ben de ona, "Özden öyle iş yapmaz." diye karşılık verdim.

-Çocuk bu teyze... Belki almıştır.

-Herkesten umarım da Özden'den ummam. Paraları Özden'e ben vermek istemiştim. Cüzdanı bu sebeple ortaya çıkarmıştım. O kabul etmedi.

-Paranı Özden'e niçin verecektin?

-Okuması için... Özden'i çok seviyorum.

-Cüzdanında kaç lira vardı?

-On bin lira.

Kadın hayretler içinde kaldı.

-Neee? On bin lira mı? Hiç çocuğa o kadar para verilir mi teyze? Ya alsaydı?!

-Benim o paraya ihtiyacım yoktu ki yavrum!

Cemile Hanım, ayağa kalktı. Kapıya doğru birkaç adım attı.

-Teyze, dedi. Özden okulda da hırsızlık yapmış. Öğretmenden bu sebeple dayak yemiştir...

Fatma Nine, bu üzücü duruma Aysun'un sebep olduğunu kesin olarak anlamıştı.

-O da yalan kızım, dedi. Aysun, hınzır kız! Bu kızda bir şeyler var. Bakalım sonu nereye varacak? Cemile, sen evine, işine git kızım. Gönlünü ferah tut. Para kaybolsun varsın. Benim o paraya ihtiyacım yok. Cüzdan evin içinde bir yerlerde. Arar bulurum. Sen lâflara kafanı takarak üzülme. Güle güle kızım, güle güle...

Cemile Hanım, üzgün bir hâlde Fatma Ninenin yanından ayrıldı. O gittikten az sonra kapı yine açıldı. Bu sefer gelen Erkan Bey idi. İlçenin hayırsever zenginlerinden Erkan beyin bir dokuma ürünleri fabrikası vardı. Sık sık uğrar, para yardımı yapar, ninenin hâlini hatırlar sorardı.

-Nasılsın teyze? dedi.

Yaşlı kadının ellerine sarıldı, öptü. Her gelişinde böyle yapardı.

-Hoş geldin Erkan, hoş geldin oğlum. Allah'a şükür, ne kadar da çok arayıp soranım var!

Erkan Bey, sandalyeye oturdu. Nine, minderlerden birine yerleşti.

-Çoktan beri uğrayamadım, dedi Erkan Bey. Fabrikanın işleri, gelip gidenler, il ve ülke dışına yaptığım seyahatler araya girdi. Kusuruma bakma. İyi misin?

-Sağ ol yavrum, sayenizde iyiyim.

Erkan Bey, cebinden bir miktar para çıkardı. Yaşlı kadının eline bıraktı. Alması için ısrar etti:

-Al teyze, al! Kazanıyoruz. Sana bakmak vazifemiz.

Ninenin aklı cüzdanda, Özden'de, Aysun'da idi. Üzgün, mırıldandı:

-Kaybedecek olduktan sonra parayı alsam ne olacak?

Erkan Bey meraklanmıştı, sordu:

-Paramı ne zaman kaybettin?

-Daha bu sabah, bu sabah.

-Ne kadardı?

-On bin lira... Paraya üzülmiyorum. Bir çocuğun iftiraya uğramasına, kalbinin kırılmasına sebep oldum.

Erkan Bey önemli bir mesele karşısında olduğunu anlamıştı. Bu meseleyi çözmeli, yaşlı kadının üzüntüsünü gidermeliydi.

-Kimin, hangi çocuğun?

-İlkokul beşinci sınıfta okuyan fakir bir çocuk var. Çalışkan, sevimli, saygılı, dürüst... Adı, Özden. Okumak, mühendis olmak istiyor. Fakirlikten okuyamayacağını biliyor. Çünkü babası şu anda işsiz! Paraya çok ihtiyaçları var. Parayı ona vermek istemiştin, almadı. O gittikten sonra Aysun adlı bir kız geldi. Cüzdanı o ara bulamadım. Aysun, o çocuğa iftira etti.

-Özden gittikten sonra neler yaptın? Bir iyice düşün.

Fatma Nine düşündü, düşündü. Sonra ağır ağır anlatmaya başladı:

-Aysun gelmişti... O kız gelmeden önce ben ne yapmışım? Hah, buldum. Çiçekleri sulamışım.

-Cüzdanı, çiçeklerin yanında aradın mı?

-Aramadım. Oralara bakmak hiç aklıma gelmedi.

-Ben bakayım.

Erkan Bey odadan çıktı. Çiçeklerin bulunduğu bahçeye geçti. Fatma Nine, tekrar minderlerin, kilimin altlarında para aramaya başladı. Yastıkların arkasına da bakıyor, mırıldanıyordu:

-Bulunsa... Bir bulunsa... Özden iftiradan kurtulsa!

Az sonra Erkan Beyin sesini duydu:

-İşte burada, buldum!

Nine sevindi. Erkan Bey, elinde cüzdanla odaya girdi.

-İşte cüzdanın, dedi. Paraların da içinde... Saksılardan birinin arkasına düşmüş.

Yaşlı kadın cüzdanı aldı. Elindeki parayı da içine koydu. Üzüntüsü geçmiş değildi:

-Kalbini kırdık çocuğun, dedi.

Erkan Bey sandalyeye oturmuştu ki kapı hızla açıldı. Aysun, hızla odaya girdi:

-Fatma Nine! Özden paraları getirdi mi?

Kız, önce Erkan Beyi gördü. Sonra, Fatma Ninenin cebine bile koymadığı cüzdanı. Şaşırdı, utandı, kızardı. Odadan çıkıp gidemedi. Ayakta öylece kaldı.

Fatma Nine ayağa kalktı. Cüzdanını yine elinde tutuyordu. Sesindeki öfkeyi saklamadan konuştu:

-Paraları Özden getirmedi kızım, dedi. O çalmamıştı ki getirsin! Çiçek saksısının arkasına düşmüş. Erkan Amcan buldu.

-Şey, ben...

-Neden yalan söyledin kızım? Özden'e niçin iftira ettin?

Kız, gerçeğin ortaya çıkmasından dolayı şaşkındı. Başını yere eğdi. Çok utanıyordu. Gerçeği söylemekten başka çare kalmadığını anladı. Anlatmaya başladı:

-O çok çalışkan... Öğretmen hep ona pekiyi veriyor. Sınıfta hep Özden, Özden, Özden...

Erkan Bey, kızı daha fazla zor duruma düşürmek istemedi. Söze karıştı:

-Anlaşıldı, dedi. Sen arkadaşını kıskanıyorsun.

Fatma Nine devam etti:

-Kıskandı... “Özden para çaldı.” Diye mahalleye yalan söyledi. Özden’in sınıfta hırsızlık yaptığı, öğretmenin onu dövdüğü de yalan değil mi?

-Yalan nineciğim... Çok pişmanım.

Yaşlı kadın Erkan Beyden yana döndü. Şakındı, çaresizdi:

-Şimdi ne yapacağız? diye sordu. Mahalle Özden’i hırsız biliyor. Çocuk, annesinden dayak yedi. Ağlıyor, üzülüyor... Şimdi ne yapacağız?

Erkan Bey ayağa kalktı. Bir müddet pencereden dışarıyı seyrederek düşündü. Sonra kararlı bir tavırla;

-Beni dinleyin, dedi. Fatma Teyze, sen paranı bankaya yatıracaksın. Lâzım olursa oradan alırsın. Özden meselesine gelince... Kabul ederse babasını fabrikama işçi olarak alacağım. Özden’e de okuması için yardım edeceğim. Bu mesele yi de tatlıya bağlayalım.

Aysun’dan yana döndü:

-Şimdi, birlikte gidelim. Hem babasına iş teklifi yaparız hem de Özden’den özür dileriz. Gidelim mi?

Aysun, utanıyordu. Biraz düşündükten sonra başka çaresinin olmadığını gördü.

-Gidelim, dedi.

Fatma Nine sevinçten uçacak gibiydi.

-Ben de geleyim, dedi. Özden'imın başına gün doğdu. Ailecek çok sevinecekler. İnanmadıydım, onun çaldığına inanmadıydım... Özden çok iyi bir çocuktur.

Erkan Bey, kapıya doğru yürümeye başlayan Fatma Nineye baktı. Yaşlı kadın, cüzdanını hâlâ elinde tutuyordu. Gülerek seslendi:

-Teyze, dedi. Cüzdanını sakla, yine düşüreceksin.

Fatma Nine, cüzdanını gülümseyerek cebine koydu. Birlikte, Özden'in evine gittiler.

BÜYÜK REİSİN YANINDA

Az uçtuk, uz uçtuk; bilmiyorum nerelerden geçtik. Bir zaman sonra ayaklarım toprağa değdi. Ben de gözlerimi açtım. Ne göreyim? Çevresi dağlarla kaplı, ağaçlık bir yerdeyim. Etrafımda sayısız Kızılderili çadırları... Çevremde birçok Kızılderili çocuk... Ben, elimde uçurtmamı sıkı sıkı tutmaktayım. Çocuklar, meraklı gözlerle uçurtmama ve bana bakmaktalar. “Bu çocuk da nereden çıktı böyle? Elindeki nasıl oyuncak?” der gibiler. Onlar kadar ben de şaşkıyım. Demek ki yüzyıllar öncesine gelmişiz. Koca okyanusu aşmışız. Bir ses işitiyorum. Hayret, söylenenleri anlıyorum.

-Konuğumuzu rahat bırakın! Etrafindan çekilin!

Çocuklar çekiliyorlar. Çadırının önünde oturmakta olan bir Kızılderili adamı görüyorum. Tıpkı filmlerde gördüğüm gibi. Başına uzun tüylerden taç takmış. İriyarı, sevimli bir yaşlı. Esmere yüzünde derin izler oluşmuş. Alını kırışıklıklarla dolu. Gülümsüyor:

-Hoş geldin, şöyle yanıma gel.

Uçurtmamı, ipini toplayıp elime alıyorum. Kızılderili amcanın yanına gidiyorum. Uzattığı elini öpüyorum. Soruyor:

-Sen kimsin?

Kendimi tanıtıyorum. Hayret! Benim konuştuğlarımı da o anlıyor.

-Adım Cengiz. Yüzyıllar sonrasında, Türkiye’den geliyorum.

-Buraya nasıl geldin?

-Sihirli uçurtmamla.

-Anlamadım, diyor. Nasıl geldiysen geldin fakat seni sevdim. Cengiz, sen hangi millettensin?

-Ben bir Türk çocuğuyum.

Dudaklarına bir gülümseme yayılıyor.

-Akrabayız, diyor. Biz, Bering Boğazından geçerek bu topraklara gelmişiz. Benim atalarım ile senin ataların kardeş. Senin anlayacağın, biz amca oğullarıyız. Hiç ummadığım bir zamanda bir akrabamla karşılaşmak ne güzel! Gel, şöyle yanıma otur.

Yanıma, kilimin üzerine oturdum. Elinde bir kâğıt vardı. O kâğıda bakınca dudaklarındaki gülümseme dağıldı. Yüzüne bir hüznün çöktü.

-Benim adım Seattle, dedi. Bu topraklarda yaşayan Kızılderililerin reisiyim.

-Sizle tanışmaktan memnun oldum, dedim. Fakat az önceki neşenizi kaybettiniz, hüznüldünüz. Canınızı sıkan bir şey mi oldu?

Elindeki kâğıdı göstererek;

-Canımı sıkan şey, bu mektup, dedi. Daha doğrusu bu mektupta yazılanlar.

-Kim göndermiş? Ne yazıyor?

-Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Franklin Pierce bana göndermiş. "Topraklarınızı bize satın." diyor. Buralara evler, fabrikalar kuracaklarmış.

O anda hangi zamanda olduğumu tahmin etmeye çalıştım. Bir neticeye varamadım. Sordum.

-Büyük Reis! Biz şimdi hangi yıldayız?

-1853 yılındayız.

Hemen orada bir hesap yaptım. Demek ki uçurtmam beni tam yüz elli iki yıl geriye götürmüştü. Bu defa Reis Seattle bana sordu.

-Cengiz, amcaoğlu! Sen buraya hangi yıldan geldin?

-2005 yılından.

-O zaman senin okuman yazman vardır. Bu mektubun karşılığını yazabilirsin.

-Yazarım.

Reis, birkaç kâğıt getirtti.

-Kâğıdımız var amma kalemimiz yok, dedi.

-Bende var, dedim.

Gömleğimin ön cebinde taşıdığım tükenmez kalemı çıkardım. Tükenmez kalemle mektup yazılması yakışık almazdı amma şartlar böyle gerektiriyordu. Burada bilgisayar bulamayacaktık. Dolmakalem bulmamız da mümkün değildi. Reis söyledi, ben yazdım.

“Washington’daki büyük başkan ‘topraklarımızı satın almak istediğini’ bildiren bir haber yollamış. Dostluktan söz etmiş büyük başkan. Ama biz, dostluğumuza ihtiyacınız olmadığını biliriz.

Biz onun bu isteğini düşüneceğiz. Zira eğer satmaya razı olmazsak, belki o zaman beyaz adam tüfeğiyle gelecek ve bizim topraklarımızı zorla alacaktır. Gökyüzünü nasıl satın alabilirsiniz veya satabilirsiniz? Ya toprakların sıcaklığını? Havanın taze kokusuna, suyun pırıltısına sahip olmayan biri onu nasıl satabilir?

Bu topraklar benim ve milletim için kutsaldır. Yağmur sonrası ışıldayan her çam yaprağı, denizi kucaklayan kumsallar, karanlık ormanların koynundaki sis, vızıldayan her böcek, bu dünyanın her bir parçası Milletim için kutsaldır. Ve bilin ki Kızılderili adamın anıları ağaçların öz suyunda saklıdır. Toprak bizim anamızdır.

Biz bu toprakların bir parçasıyız. Onlar da bizden birer parçadırlar. O güzel kokan çiçekler bizim kız kardeşlerimizdir. Geyik, at ve büyük kartal da erkek kardeşlerimiz... Yüksek kayalıklar, yeşil çayırlar, ılık ve sıcak vücutlarıyla taylar ve insanlar, hepsi bizim ailemizdir. Washington’daki büyük başkan bizden topraklarımızı istediği zaman bütün bunları da istiyor. O bizden çok şey istiyor...”

Reis Seattle, mektup yazmayı durdurdu.

-Cengiz, amcaoğlu! Seni yoruyorum, dedi. Sana zahmet oluyor.

-Hiç de zahmet olmuyor, diye karşılık verdim. Bir akrabama yardımcı olmak benim için zevktir. Benim yaşadığım şu anı yaşamak isteyecek çok sayıda Türk çocuğu vardır.

-Öyleyse, yorulmuyorsan yazmaya devam et. Mektubun cevabını hemen göndermem gerekiyor.

Reis Seatle, hüzün dolu söyledi. Ben yazmaya devam ettim.

“Büyük başkan, ‘bize bir yer vereceğini ve bizim orada rahatça yaşayabileceğimizi’ haber veriyor. O bizim babamız olacakmış, biz de onun çocukları olacakmışız. (...) Şimdi bize makineler yolluyor, bizim için büyük köyler yapacak. Beklenmedik yağmurlar sonrası ırmaklar nasıl yataklarından taşarlarsa siz de çok geçmeden bu toprakları dolduracak, her tarafa taşacaksınız. Bizler yetim kaldık...

Bilesiniz ki... Derelerin ve ırmakların içinden geçerken parıldayan sular, yalnızca su değildir. Atalarımızın kanlarıdır onlar... Size bu toprakları sattığımız zaman, bilesiniz ki onlar kutsaldır. Sizin çocuklarınız da onların kutsal olduklarını öğrenmelidir. Ve... göllerin berrak sularında oynaşan her yansının, benim milletime ait masalları, hikâyeleri anlatmakta olduklarını... Benim atalarımın sesleridir sularda şakırdayan sesler. Bunları hatırlınızda tutun ve çocuklarınıza öğretin. Esirgemeyin iyiliğinizi ırmaklardan ve diğer kardeşlerimizden.

Babalarının mezarını geride bırakır beyaz adam. Onu elde ettikten sonra ilerilere gider. Toprak onun kardeşi değil düşmanıdır. Babalarının mezarını ve çocuklarının doğum hakkını çabucak unuttur. Annesi olan toprak ve kardeşi olan gökyüzü, satılacak, talan edilecek şeylerdir onun için. Ya da koyunlar, parıldayan inciler gibi satın alınacak... O toprağı çocuklarından çalar ve gene ilgilenmez.”

Reis Seatle, biraz durdu. Sonra mektubu yazdırmaya devam etti. Öfke yüklüydü sesi, sitem doluydu. Öfkelenmekte de haklıydı, sitem etmekte de. Gücünü tüfeğinden alan insanlar, onun yeşil, cennet gibi yurdunu istiyorlardı. Parayla alamasalar zorla alacaklardı. Öldürerek, kovarak alacaklardı.

Filmlerde, bütün o yaşanacakları görmüştüm. Her filmi üzüntüyle seyretmişim.

Gönlüme düşen üzüntünün tesiriyle ellerim titremeye başladı. Bu durumda yazım güzel olmazdı. Mektup düzgün yazılmalıydı. Üzerime aldığım işi kusursuz yapmalıyım. Kendimi topladım. Ellerimin titremesi geçinceye kadar –bir süre- bekledim. Reis, durumumu anlamıştı:

-Sen de öfkelendin, dedi.

-Evet, dedim.

Mektubu, düzgün bir şekilde, özenle yazmaya devam ettim.

“Açlığın dünyayı sarsacak beyaz adam. Ve ardında çölden başka bir şey kalmayacak! Beyazların şehirlerinde sessizlik yoktur. Oralarda ilkbahar yapraklarının sesini, uçuşan böceklerin vızıltılarını işitemezsiniz. Gürültü, patırtı kulaklarımızda uğuldar. Kuşların ötüşünü, kurbağaların su başlarında bağırışlarını işitemezsen bu dünyada ne kalır ki?

Kızılderili adam vahşidir, sizin şehirlerinizi anlamaz. O, bir gölün üstünden geçen rüzgârın yumuşak gürültüsünü sever. Öğleyin yağan yağmurun temizliği ve taze çam yapraklarının ağırlaştırdığı rüzgâr kokusundan hoşlanır. Kızıl adam için hava kıymetlidir; çünkü hayvan, ağaç ve insan, hepsi aynı solunumdan pay alır. Beyaz adam teneffüs ettiği havanın farkında değilmiş sanki... Birkaç gün önce ölen bir insanın kötü kokuları duymayışı gibi... Eğer topraklarımızı size satarsak, onu mübarek bir şey olarak değerlendirmeli, çayır çiçeklerinin üzerinden geçen rüzgârın onun kokusuyla nasıl tatlı koktuğunu duymalısınız.

Topraklarımızı satma konusunda daha düşüneceğiz. Eğer buna karar verirsek bir şartımız olacak. Beyaz adam topraklarımızdaki hayvanlara kardeşleri gibi muamele etmelidir. Ben bir vahşiyim ve başka türüsünü anlayamam. Demir at (tren), öldürüp çürümeye bıraktığımız binlerce buffoladan nasıl daha kıymetli olabilir? Hayvanlar dünyayı terk etseler, insanlar ruhlarının yalnızlığından ölmezler mi? Hayvanların başına gelen, insanların başına da gelecektir. Toprağın başına gelen, oğullarının da başına gelecektir.”

Reis, sanki Amerika devletinin başkanına mektup yazmıyor da nasihat ediyordu. Sanki dünyadaki bütün insanlara sesleniyordu. Onun bir anlık duraklamasında, ben böyle düşündüm.

-Cengiz, ne düşünüyorsun? Aklına neler geldi?

Düşüncemi ondan saklamadım.

-Sanki bana ve dünyadaki bütün insanlara sesleniyorsunuz, dedim.

Gözlerini ufka doğru çevirdi.

-Doğru, dedi. Sana, yaşayan ve yaşayacak tüm insanlara sesleniyorum. Ah, söylediklerimi anlasalar! Ah, anlasalar!

Yazdırmaya devam etti.

“Toprak bizim anamızdır. İnsanlar toprağa tükürürlerse kendi yüzlerine tükürmüş olurlar. Toprak insana değil, insan toprağa aittir. İnsan, hayat dokusunun içindeki bir liftir sadece... Beyaz adam neyi satın almak istiyor? Gökyüzünü ve toprağın sıcaklığını mı? Koşan antilopların çabukluğunu mu? Biz size bunları nasıl satabiliriz? Ve siz nasıl satın alabilirsiniz?

Bir kâğıt parçasını imzalayıp verdiğimiz için her şeyi yapabileceğini mi zanneder beyaz adam? Havanın taze kokusuna, suyun parıltısına sahip değilsek, bunu nasıl satabiliriz size? Son buffalo da öldüğünde onları yeniden geriye satın alabilir misiniz? Beyaz adam geçici bir iktidardadır ve o kendisini, bütün dünyanın kendisine ait olduğunu sanmaktadır.

Günlerimizin kalan kısmını nerede geçireceğimiz önemli değil. Çocuklarımız, babalarını gururları kırılmış ve yenilmiş gördüler. Savaşçılarımız utandırıldılar. Yenilgiden sonra günlerini miskinçe geçirdiler. Vücutlarını tatlı yemekler ve kuvvetli içkilerle zehirlediler. Birkaç kış ömrümüzün kaldığı bu topraklarda, yakında matemimizi tutacak tek kişi bile kalmayacak ama niye ağlayayım? İnsanlar, denizdeki dalgalar gibi gelip geçerler. Biz gidiyoruz ama beyaz adamın da bir gün keşfedeceği şeyi şimdiden biliyoruz.”

-Yorulduysan biraz dinlenelim, dedi Reis Seatle.

-Hayır, dedim, yorulmadım.

-Ama yüzünde yorgunluğun belirtisi var.

-O yorgunluktan değil, üzüntüden, dedim. Yurdunuza, topraklarınıza göz konulmasına üzülüyorum. Yaşanacak olanları da biliyorum. Öyleyken bir şey yapamamanın sıkıntısını duyuyorum. Size yardımcı olamamak beni kahrediyor.

Reis Seatle sırtımı sığazladı.

-Mektup yazarak yardımcı oluyorsun ya, dedi.

Gülümsedim. O da gülümsedi. Yeniden yazmaya başladım.

“Büyük Başkan! Bizim Tanrımız da aynı Tanrıdır. Sizler belki bizim topraklarımıza sahip olduğunuzu düşündüğünüz gibi, O’na da sahip olacağınızı düşünüyorsunuz. Fakat bunu başaramayacaksınız. O, tüm insanların Tanrısıdır, Kızılderililerin de, beyazların da... Bu topraklar Tanrı için kıymetlidir. Onları yaralamak, onların yaratıcısını hor görmek demektir.

Beyazlar da bir gün bu topraklardan, bu dünyadan gidecektir. Belki de bütün ırklardan daha çabuk... Yataklarınızı zehirlemeye devam edin! Ve bir gece kendi çöplerinizin içinde boğulacaksınız!... Bütün buffalolar öldürüldükten, yaban atları ehlileştirildikten, ormanların en gizli köşeleri binlerce insanın ağır kokusu ile dolduktan, sevimli tepelerin görüntüsü konuşan tellerle kirletildikten sonra... Bir bakacaksınız ki... Gökteki kartallar yok olmuş. Hızlı koşan taya ve ava elveda demişsiniz. Bu ne demektir biliyor musunuz? Bu hayatın sonudur. Biz her şeyden önce her insanın istediği gibi yaşama hakkını tanır ve sayarız.”

Reis Seatle, durdu, bakışlarını çevrede gezdirdi. Etrafındaki çocukları, tepelerdeki ağaçları seyrediyor gibiydi. Fakat oralara baktığını sanmıyordum. O, Amerikalıların eline geçtiğinde buralarda neler olabileceğini düşünüyordu.

Sonra yine bana döndü. Sesi bu sefer yumuşaktı; bir babanın oğluna nasihat edişindeki yumuşaklıkta idi.

“Eğer teklifinizi kabul edersek bu sadece yeni toprakları güvenlik altına almak için olacaktır. Belki orada kısa günlerimizi kendi alıştığımız şekilde geçirebileceğiz. Son Kızılderili bu dünyadan gittiği ve onun hatırası, yalnız bir bulutun sonsuz çayırların üzerindeki gölgesi olarak kaldığı zaman, babalarımızın ruhu bu kıyılarda ve ormanlarda yaşamaya devam edecektir. Çünkü onlar bu toprakları seviyorlardı. Yeni doğan bir çocuğun, annesinin kalbinin atışını sevdiği gibi...

Size sattığımız zaman, siz de bu toprağı ve üzerindeki canlıları bizim sevdiğimiz gibi seviniz. Onlarla bizim ilgilendiğimiz gibi ilgileniniz. Onları bugün bulduğumuz gibi hatırlayınız. Ve bütün kuvvetinizle, ruhunuzla ve kalbinizle onları çocuklarınız için koruyunuz. Ve Tanrı'nın hepimizi sevdiği gibi siz de onları seviniz.

Kızılderili Reis Seatle...”

Akrabam, Reis Seatle sustu. Bana, “Yazma işimiz bitti.” der gibi baktı. Gözleri dolu doluydu. Durumunu benden saklamaya gerek görmedi.

-Yaşlandım artık... Duygulandığımda gözyaşlarımı tutamıyorum.

O anda ben de duygulandım. Benim de gözlerim doldu. Mektubu Kızılderili Reise teslim ederek ayağına kalktım.

-Teşekkür ederim, dedi. Uzun bir mektup oldu. Yoruldun.

-Yorulmadım, dedim. Bir akrabanız olarak vazifemi yaptım.

-Gidecek misin? diye sordu.

-Gitmeliyim, dedim.

-Güle güle, dedi. Türkiye'deki akrabalarımıza selâm söyle. Toprağı, ağaçları, hayvanları, çiçekleri korusunlar. Havayı temiz tutsunlar. Temiz, yeşil bir çevrede, sağlıklı yaşasınlar. Onlar bizim gibi topraksız, yurtsuz, vatansız kalmasınlar.

Elini öptüm. O beni alnımdan öptü. Arkamı sıvazladı.

Uçurtmamı, Kızılderili çocukların meraklı bakışları arasında, yine göklere saldım. Onlara;

-Kusura bakmayın arkadaşlar, dedim. Bu uçurtmayı size hediye etmek, birlikte oynamak isterdim. Ne yazık ki vaktim yok. Hoşça kalın.

Çocuklar, isteksiz, gönülsüz söyleyişlerle “Güle güle!” dediler. Bir an önce başka çağlara gitmek ve başka kişilerle de tanışmak istiyordum. Sihirli tekerlemeyi mırıldandım.

-Uçurtmam uçur beni,

Çağlara göçür beni,

Fatih Sultan Mehmet Han

Zamanına götür beni.

ARKADAŞIM NİHAT

Nihat, sınıfın en uzun boylu ve en yaşı büyük öğrencisi idi. Okula geç başlamıştı. Uzun ayakları ile hepimizden hızlı koşuyordu. Elleri hepimizinkinden iri, bilekleri çok kuvvetliydi. Bizden dört-beş yaş büyük olduğu için arkadaşlar onu oyunlarına almıyordu.

Nihat'ın bu duruma üzüldüğünü sanmıyorduk. Çünkü kendisinden küçük çocukların içine kendisi de girmek istemiyordu. Altıncı, yedinci sınıf öğrencilerin yanına da sokulmazdı. Bir kenarda oyunları seyrederdi.

Sarı saçları, kocaman bir yüzü vardı ve yüzü çillerle doluydu. İri dudaklarını açarak, kocaman ağızıyla konuşmaya başlayınca arkadaşlar gülmek için kendilerini zor tutarlardı. Ben gülmezdim. Arkadaşlarımın aksine onu seviyordum. Gözleri çok güzeldi; kahverengi, pırıl pırıl... Fakat üzüntülü... Onun güldüğünü hiç görmedim. Gülümsediğini de çok az...

Herhalde yalnız bir çocuk olmanın üzüntüsünü yaşıyordu. Henüz beş yaşında iken annesi ile babası boşanmışlardı. Annesi bir başka adamla evlenince, babası ilçeyi terk ederek gitmişti. Kimse onun nereye gittiğini bilmiyordu.

Nihat'ın annesi, evlendiği adamla ilçenin bir mahallesinde oturuyordu. Kadın, tek çocuğuna dönüp bakmıyordu bile. Nihatçık ninesinin ellerine kalmıştı. Yaşı yetmişe varmış bir kadın, elinden geldiği kadar torununa bakmaya çalışıyordu. Ninesinin aldığı yaşlılık aylığı geçinmelerine yetmiyordu. Bu sebepten komşular yardım ediyorlardı. Bütün bunları bana Nihat anlatmıştı. Öğrencilerin içinde ona en yakın kişi bendim. Bana çok güveniyordu.

İşte Nihat, bütün bu sebeplerden sessizdi. Hep kenarda kalıyor, çocukların içine karışmıyordu. Anne sevgisini doya doya yaşayamadığı için üzgündü. Baba sevgisini yaşayamadığı için dertliydi. Başkalarının yardımlarına muhtaç olduğu için çoğu zaman başı önde geziyordu.

Bir sabah, okula giderken, Nihat'ı terzi dükkânının önünü süpürürken gördüm. Beni görünce gülümsedi.

-Kolay gelsin Nihat Ağabey, dedim. Okula gitmeyecek misin?

-Hayır, dedi. Burada çalışıp para kazanacağım. Meslek öğreneceğim. Bazı günler okula da gideceğim. Sana güle güle!

O günden sonra Nihat, okula çok az uğradı. Haftada bir veya iki gün okula geliyor, diğer günlerde çalışıyordu. Üç-beş kuruş kazansın, terziye öğretilsin diye okul müdürü de, öğretmen de ona ses çıkarmıyorlardı.

Bu duruma arkadaşlarımdan sevinenler oldu. Fakirliğin, muhtaçlığın ne olduğunu bilmeyen bazı çocuklar alay etmek için fırsat bulmuşlardı. Yanıma sokuluyor, alaylı alaylı soruyorlardı:

-Nihat, hangi dükkânın önünde idi?

-Süpürgeyi nasıl tutuyordun?

-İğne tutuşunu gördün mü?

-İğneyi eline batırmıyor mu?

-Onun çilli suratını görenler, o terziye elbise diktirmezler.

Bir sabrettim, iki sabrettim... Teneffüslerde etrafıma toplanıp soru sormalar bitmedi. Bir gün, dayanamadım, patladım. Onları bir güzel payladım:

-Siz hiç ekmeğe muhtaç oldunuz mu? Babasız, anasız kaldınız mı? Ayıp! Böyle konuşmaya devam ederseniz sizi öğretmene şikâyet ederim.

Baktılar ki ciddiym, çekilip gittiler. Bir daha yanımda Nihat'la ilgili konuşmadılar.

Günler böylece geçip gidiyordu. Arada sırada Nihat'ın yanına uğruyordum. Ustası da bana alışı. Nihat, işinden, ustasından; ustası da ondan memnundu. Bir gün sordum:

-Nihat Ağabey! Ustan sana para veriyor mu?

-Haftada bir veriyor. Bak, ayakkabı bile alıverdi. Bana elbise de dikecek, dedi.

Baktım, Nihat'ın ayağında pırl pırl siyah ayakkabılar vardı. Bugüne kadar ancak naylon ayakkabı giyebilmişti. O, yırtığı görünen çorapların yerine de yenileri vardı.

-Güle güle giy, dedim. Çorapların da çok güzelmiş.

-Sağ ol, dedi.

Nihat'ın yüzünü kaplayan üzüntü gitmiş, yerine gülümseyen ifadeler gelip oturmuştu. Ustası ona, anasız, babasız olduğunu unutturmuş gibiydi.

-Yeni elbiselerim dikilsin, beni o zaman bir daha gör. Ustam, beğendiğim kumaştan, beğendiğim renkten diyecek.

-Çok yakışıklı olursun. Görmek isterim.

Günler böyle geçmeye başladı. Nihat çoğu günler terzi dükkânında, bazı günler okulda, yanımızda bulunuyordu. Okula gidip gelirken, dükkânın önünden geçer, Nihat'la ayaküstü konuşurdum. Bir sabah baktığımda arkadaşım yoktu. İçerde, kalfalardan biri vardı. Kapıdan seslendim:

-Nihat nerede?

-O bugün gelmeyecek.

-Neden?

-Ninesi öldü de ondan.

Nihat bir kere daha yıkılmıştı. Bu acılı gününde arkadaşımın yanında olmalıydım. O, bir kere daha, sevdiği bir insandan ayrılmanın üzüntüsünü yaşıyor olmalıydı. Tek başına kalmıştı. Bugüne kadar eve gittiğinde, kendisine seslenen ninesi oluyordu. Artık o da olmayacaktı. Önce okula gittim, durumu öğretmenime anlattım:

-Nihat benim arkadaşım. Bugün Nihat'la birlikte olmak, onun üzüntüsünü paylaşmak istiyorum. İzin verir misiniz? dedim.

Bu davranışım öğretmenimin hoşuna gitti.

-Tabii, dedi. Gidebilirsin. Evine de uğra. Annene babana da haber ver. Onlardan da izin al.

-Olur öğretmenim.

Eve gittim. Annemden izin aldım. Çantamı ve önlüğümü evde bırakıp Nihat'ın yanına koştum. Nihatçık, beni görünce sarsıldı. Hıçkırığa hıçkırığa ağladı. Onun üzüntülü hâli bana da dokundu. Gözlerim doldu. Cılız bir sesle;

-Başın sağ olsun, diyebildim.

O gün akşama kadar arkadaşımınla birlikte oldum. Cenaze töreni boyunca elini hiç bırakmadım. Akşamüzeri ustası, Nihat'ı alarak kendi evine götürdü. Ben de evimize döndüm.

Günler geçiyor, Nihat, ninesiz yaşamaya alışıyordu. Bu arada yavaş yavaş terziliği de öğreniyordu. Düğme dikme, ilik açma işlerini yapmaya başlamıştı.

O günlerde ilçede hırsızlık haberleri sık duyulur oldu. Evlerden altın, para, kasetçalar, televizyon, bilgisayar gibi şeyler çalınıyordu. Hırsızlar bir türlü yakalanamıyordu. İlçe halkı bu sebeple çok tedirgindi. Misafirlğe giden bir aile, döndüğünde evini soyulmuş buluyordu. Polisler, bekçiler hırsızları tespit etmeye çalışıyorlardı.

Beni sadece derslerim ve arkadaşım Nihat ilgilendiriyordu. Onu mutlu görmek bana yetiyordu. Bu sebepten hırsızlık haberlerine pek kulak asmıyordum.

Bir Cumartesi günü idi. Terzi dükkânına uğradım. Arkadaşım dükkânda yoktu. Ustasının suratu bir karıştı. O güler yüzlü ustayı böyle asık suratlı görünce şaşırdım. Bana yarım ağızla;

-Hoş geldin, dedi.

O kadar... Başka lâf edivermedi. Birkaç dakika sıkıntılı oturduktan sonra sordum:

-Usta, Nihat nerede?

Soruma, soruyla karşılık verdi:

-Sen nerede olduğunu bilmiyor musun?

-Hayır, bilmiyorum.

Usta, "Demek sana da bir şey söylememiş." diyerek işini bıraktı. Olanları anlatmaya başladı.

-Birisi oğlanın aklını çelmiş. Kim olduğunu bilmiyorum. "Ben işi bırakıyorum usta!" dedi. Sebebini sorduysam da söylemedi. Çekip gitti. Bu dükkânda ona ihtiyaç yok, biliyorsun. Söyle o akılsıza gelsin, çalışsın. Ben

ona ustalık değil babalık yapıyorum. Yarın serserilerin eline düşer. Başına her kötülük gelir.

-Peki amca, söyleyeyim.

Hemen Nihat'ın evine gittim. Benim iş kaçağı arkadaşım evdeydi. Bir yer minderinin üstüne dirsek keyfi uzanmış yatıyordu. Önünde, o güne kadar görmediğim bir kasetçalar vardı. Sesini pek yüksek açmış, türkü dinliyordu. Odaya girdiğimi fark etmemişti.

-Nihat Ağabey, dedim. Bu ne keyif? Bakıyorum neşen yerinde!

Kalktı, kasetçaların sesini azalttı. Elimi sıktı. Minderde yer gösterdi:

-Ağabeyini bu günden sonra hep böyle göreceksin, dedi. Neşeli, şarkılı türkülü... Bu dünyaya hep ağlamak, üzülme için gelmedik ya!

Oturdum, sordum:

-İşinden neden ayrıldın?

-Terziliği sevmiyorum. Başka bir işte çalışacağım, diye cevap verdi.

-Hangi işe gireceksin?

-Radyo televizyon tamirciliğine... Terzilikte para yok. Yeni işim çok paralı. Bak, bu kasetçalar, yeni işime başlamamın karşılığı. Artık benim de bir kasetçalarım var.

Nihat hâlâ ayaktaydı. Kasetçaların çalışmasını durdurdu. İçindeki kaseti değiştirdi.

-Bak, bu daha güzeldir, dedi.

Bir kadın, türkü söylemeye başladı. Önceki kasette de bir kadın şarkıcı vardı. Biraz onu dinledik. Sonra bir başka kadın sanatçının kasetini koydu.

-Hep kadın sanatçılar, dedim. Erkeklerin söylediği kasetlerden yok mu?

-Yok, dedi. Ben erkek sanatçıları sevmem!

-...?

O, pencereden dışarıyı seyretti. İkimiz de o anda kasetçalardan yayılan türküleri dinlemiyorduk. Nihat'ın neler düşündüğünü tahmin edemiyordum.

Ben, onun geleceğini düşünüyordum. Bir gün terzilik, iki gün radyo-televizyon tamirciliği, yarın bir başka meslek...

-Terziliğe dönmeyecek misin? Ustan seni bir baba gibi seviyordu.

-Beni sana o mu gönderdi?

-Hayır. Dükkânda olmadığını görünce buraya kendim geldim.

-Dönmeyeceğim.

Konuşmaya niyeti yoktu. Ben üzerine gittim.

-İlçede birkaç televizyon tamircisi var. Hangisinde çalışacaksın?

-Şevki Ustanın yanında!

-O mu seni istedi? Sen mi onun yanında çalışmak istediğini söyledin?

-...

-Sana zor günlerinde yardımcı olan ustana karşı ayıp olmuyor mu?

-Terziliği sevmiyorum dedim ya!

Canım sıkılmıştı. Nihat, kendisine bir baba gibi davranan ustasını bırakıp bir başkasının yanına gitmişti. İyiliğe böyle karşılık verilmezdi. Terziliği sevmiyorsa güzel bir şekilde söyler, ustası da anlayış gösterirdi. Onu, sevdiği bir mesleğe, kendi eliyle yerleştirirdi. Ayağa kalktım.

-Ben gidiyorum, dedim. Sen bugün yeni işine gitmeyecek misin?

-Bugün izinliyim. Pazartesi günü işbaşı yapacağım.

Nihat, odanın köşesindeki eski masanın çekmecesini açtı. Oradan bir paket sigara çıkardı. Bir tanesini yaktı. Bahçe kapısına kadar, sigarasından nefesler çekerek yürüdü. Nihat, işinden ayrılarak, ustasını terk ederek bir yanlış yapmıştı. Sigara içmesi de ikinci yanlışlığıydı.

-Sen sigara içmezdin, dedim.

-Başladım, dedi. Şevki Usta söyledi; sigarayı erkekler, adamlar içermiş...

-Hoşça kal.

-Güle güle... Yeni işyerine de gel. Orada sana şarkılar, türküler dinleteyim.

O evine, kasetçalardaki türkülerine döndü. Ben caddede yürüyor, Nihat'ı düşünüyordum. Arkadaşım bir uçuruma doğru gidiyordu. Önce kendisine kol kanat geren ustasını terk etmişti. Sonra da sigaraya başlamıştı. Bakalım daha neler yapacaktı? Bu gidişle okulu da bırakırdı. Birisi çıkmalı, ona dur demeliydi, fakat kim, nasıl?

Düşündüğüm gibi oldu. Sonraki günlerde Nihat okula gelmedi. Sigarayı yollarda da içmeye başladı. Öğretmenlerden bile utanmıyordu. Artık ben de onu seyrek görüyordum. Yeni ustası, benim dükkâna uğramamdan hoşlanmıyordu. Nihatla konuştuğum zamanlar şaşırıyordum. Çeşit çeşit ayakkabılar, elbiseler alınmıştı. Cebinde, büyük insanlarınki kadar çok para bulunuyordu. İçki bile içmeye başlamıştı. İçkilerin isimlerini sayıyor, sarhoşluğu ile de övünüyordu. "İçki, sigara, bunlar zararlı şeyler. İçme..." dediğimde bana gülüyordu. "Sen daha çocuksun. Bunların zevkinden anlamazsın." diye karşılık veriyordu.

Bir gün teneffüste, arkadaşarımla yakan top oynuyordum. Okulun hizmetlisi geldi:

-Seni Müdür Bey çağırıyor, dedi.

Oyunu bırakıp koştum. Müdür odasının kapısı kapalıydı. Önlüğümü, yakamı düzeltiltim. Kapıyı tıklattım. Müdür Beyin kalın sesini duydum:

-Gel!

Girdim. Odada terzi usta ve tanımadığım bir kişi daha vardı. Terzi usta bana bakarak gülümsedi. Ona, bakışarımla hoş geldin dedim.

-Gel oğlum, otur.

Koltuklardan birine oturdum.

-Bak oğlum, dedi Müdür Bey. Terzi amcanı tanıyorsun. Bu amcan da polis... Nihat için gelmişler; arkadaşını kötü yoldan kurtarmak için... Sen bize yardımcı olacaksın.

Sevindim. Arkadaşım zor durumdaydı. Onu kurtaracaklar arasında ben de bulunacaktım. Onun benden başka arkadaşı yoktu. Elbette yardım edecektim.

-Peki efendim, dedim.

Müdür Bey anlatmaya devam etti:

-Yardımın şöyle olacak. Bu gece, Nihat'ın yanından hiç ayrılmayacaksın. Buradaki konuşmamızdan ona ve kimseye bahsetmeyeceksin.

-Olur efendim.

-Arkadaşını seviyor ve onun kurtulmasını istiyorsan yanından hiç ayrılmama. Kovsa bile...

Müdür Beyin dediğini yapardım fakat babam ve annem ne derlerdi? Ben geceleri onlardan ayrı dışarıya hiç çıkmamıştım. Geceleri onlardan hiç ayrılmamıştım. Gündüzleri bile gittiğim her yeri bilirdi.

-Babam, annem... diyebildim.

Müdür Bey gülümsedi. Baktım, terzi ve polis amcalar da gülümsemişlerdi. Polis Amca söze karıştı:

-Biz baban ve annenle konuştuk.

-Ya Nihat sokaklarda gezmek isterse, dedim. Ben geceleri hiç dolaşmadım, korkarım. Hem onlar içki de içiyormuş.

Polis Amca bilgi verdi:

-Sen hiç korkma. Diğer polis arkadaşlarımla birlikte sizi koruyacağız. Bu gece, arkadaşının en sıkıntılı gecesi olacak. Yanında sen olursan kurtulması kolaylaşır. Hem Nihat'a faydan olacak hem de... Orasını sonra öğreneceksin.

Eve gittiğimde babamla annem beni bekliyordular. Annem, önüme yemek getirdi:

-Karnımı bir güzelce doyur, dedi. Bu gece, geç saatlere kadar dışarıda olacaksın.

İster istemez yedim. Babam; "Bu gece Nihat'ın yanında olmalısın." diyor; bu cümleyi sık sık tekrarlıyordu. Dayanamayıp sordum:

-Bu gece ne olacak? Nihat'a kim zarar verecek? Ben onu nasıl koruyacağım?

-Onun yanından hiç ayrılmama ve başka soru da sorma.

Bana bilgi vermiyorlardı. İstedikleri tek şey arkadaşımın yanından ayrılmamam idi. Hava kararmadan evine gitti, yoktu. Baktım, dükkânda idi.

Şevki usta ile Nihat yalnızdılar. Öteki iki çırak evlerine gitmişlerdi. Beni görünce Şevki Ustanın yüzü asıldı. Nihat da beni gördüğüne sevinmemişti.

-Ne var? Niye geldin?

Şevki usta öyle sert sormuştu ki... Başka zaman böyle konuşsa oradan çeker giderdim fakat söz vermişim, arkadaşımın yanından hiç ayrılmayacaktım.

-Nihat'ın yanına geldim.

-Tam zamanını buldun!

Şevki Usta, Nihat'a çıkıştı:

-Bunu sen mi çağırdın?

-Hayır, hayır... Ben çağırmadım.

Usta-çırak, yemeklerini orada yemişlerdi. Yan taraftaki lokantadan getirilmiş tepsi ve bulaşık tabaklardan anlaşılıyordu. Usta, oturduğu sandalyeden kalktı. Kapıya doğru yürüdü:

-Dükkânı kapatıyoruz, dedi.

Önce ben çıktım. Nihat arkamdan gelirken, ustasının; "Onu başından sav!" diye fısıldadığını duydum. Nihat'la ikimiz oradan ayrıldık. Arkadaşımın evine gittik. O, susuyor, sorularımı cevapsız bırakıyordu. Ustasının istediğini yapmak, beni başından savmak için uğraşıyordu.

-Bu gece gitsen de yarın gelsen olmaz mı? dedi.

Nihat, bu soruyu sık sık tekrarlıyordu. İstenmediğim bir evde bulunmak beni de sıkıyordu amma arkadaşım için katlanıyordum. Arsız bir çocuk gibi davranıyordum:

-Zaten babam zor izin verdi. Yarın vermez ki... dedim.

Nihat, beni başından savamayınca, kolumdan tutup sokağa da atamadı. Gitti, kasetçaları açtı:

-Annemin sesini dinlemek ister misin? dedi.

Şaşırdım... Annesinin kaseti mi vardı, türkü mü söyleyecekti? Az sonra bir kadın sesi odayı doldurmaya başladı. Kadın türkü söylemiyor, ninni söylüyordu:

-Dan dini dan dini dastana,

Danalar girmiş botana.

Kov bostancı danayı,

Yemesin lâhanayı.

Eee eee, eee...

Benim oğlum uyusun,

Uyusun da büyüsün...

Nihat annesinin sesini tekrar tekrar dinledi. Dinlerken gözleri doluyor, gözyaşlarını bana göstermeden siliyordu. Ben olmasam, hıçkırığa hıçkırığa ağlardı, belki...

-Sesini gizlice kaydettim, dedi. Artık annemi doya doya dinliyorum. Annem hep yanımda oluyor.

Saatine baktı. Sık sık yaktığı sigaralardan birini daha ağızına aldı.

-Saat on bire geliyor, artık gitsen, dedi.

-On birde bir işin mi var?

-Yok, hayır, yok. İstersen dolaşalım, biraz hava alalım.

Kalktık, sıkıca giyindik. Dışarıyı buz gibi soğuktu. Nihat sigarayı yine ağızından eksik etmiyordu.

-Bu soğukta niçin dışarıdayız?

-Ben sokakları severim. Üşüyorsan eve git!

-Hayır, hayır. Seninle gezmek istiyorum. Hiç sokakta böyle gezmemiştim.

İlköğretim okuluna giden caddede yürüyorduk. Kimsecikler yoktu. Müdür Beyin evi bu caddenin bir sokağında idi. O sokağa yaklaşıyorduk. Sokağın başına gelince durduk. Nihat, sağa sola bir iyice bakındı. Ağızına bir sigara koyup çakmağını ateşledi. Sokağın içine baktı. Yeniden caddede yürüdük. Sonra dönerek tekrar sokağın başına geldik. Nihat yanan sigarasını çakmakla

yeniden yaktı. Sokağın karanlığında bir ışık yandı, söndü. Bu bir el lâmbası ışığına benziyordu.

Nihat sigarasını yere atarak çiğnedi:

-Burada bekle, dedi. Benim biraz işim var.

Sokağın içine doğru bir-iki adım attı. O anda birçok ışık birden yandı. Şevki Usta, yanında, bir çuval olduğu hâlde görüldü.

-Kıpırdama yakarım!

Sokağın içi polislerle doluverdi. Şaşırılmışım. Nihat, kolumdan çekti:

-Kaçalım, dedi.

Nihat önde, ben arkada kaçtık. Nihat'ın evine gittik. Arkadaşım çok sinirliydi.

Kasetçaları tekrar çalıştırdı. Annesinin ninni sesi yine odayı doldurdu:

-Dan dini dan dini dastana,

Danalar girmiş bostana...

Ninniye bir daha, bir daha dinledi. Sonra yüzükoyun mindere yattı. Hıçkırığa hıçkırığa ağladı, ağladı.

-Anladın işte, dedi. Yeni işimi öğrendin. Şevki Usta gibi bir hırsıza hizmet ediyordum. Utanıyorum, yaptıklarımın utanıyorum. Annem hep yanımda olsun istemişim. Onun sesini duymak istemişim. Terzi ustama bunları söyleyemedim. Şevki Ustayla anlattım. “Kolay.” dedi. “Sana bir kasetçalar veririm. Karşılığında benim yanımda çalışırsın.” Kabul ettim. Günlerce evinin etrafında dolaşım. Bir gece annemin sesini gizlice kaydettim. Annemin sesini duymak için, evinin yanına sokulmuyordum artık. Fakat Şevki Ustanın hırsızlığına da yardım ediyordum. Onun çaldıklarını ben taşıyordum.

Vay be! Adam hırsızlığı yapıyor, çaldıklarını Nihat'a taşıtıyordu. Nihat yakalansa hırsızlık yapmış olacak, usta temize çıkacaktı.

-Hayır desem kasetçaları elimden alırdı. Annemi dinleyemezdim. Onun sesini duyamazdım.

Kapının açıldığını duyduk. Gelenler vardı. Odaya, Müdür Bey, Terzi Usta ve Polis Amca girdiler. Nihat, ayağa kalktı. Başı önde, mahcup duruyordu. Müdür Bey, Nihat'ın başını ellerinin arasına aldı. Onu okşadı, okşadı...

-Her şey geçti oğlum, dedi. Kötü günler geride kaldı. İlçeyi huzursuz eden hırsız yakalamamızda bize yardımcı oldunuz. Hırsız, Müdür Beyin evinde kurduğumuz tuzağa düştü.

Polis gülümseyerek;

-Siz çok iyi çocuklarsınız, dedi. Deminden beri sizi dinliyoruz. Kasetçalardan gelen sesi de işittik. Nihat... Sana bir müjde vereceğim. Annen seni yanına alacak. Üvey baban bunu kendisi istemiş. Bundan sonra hep annenin yanında kalacaksın.

Nihat'ın yanaklarından yaşlar süzülüyordu.

-Bir hırsız kim yanına alır? dedi.

-Sen hırsız değilsin yavrum, dedi Polis Amca. Hırsız, Şevki Usta. O, seni tuzağına düşürmek istedi. Artık kurtuldun...

Nihat, Terzi Ustanın ellerine sarıldı:

-Ustacığım, beni affet! diye hıçkırdı.

Bu bir sevinç ağlaması idi. Arkadaşım, uçurumun kenarından kurtulmanın, doğru yola girmenin sevincini yaşıyordu.

-Ustacığım! Dükkânına yine gelebilir miyim? Beni çıraklığa kabul eder misin?

-Tabii gelebilirsin, dedi usta. Yalnız Cumartesi günleri... Diğer günler okula devam edecek, diplomanı alacaksın. Sonra, istersen terzilik de öğrenebilirsin.

-Arkadaşlarımın, öğretmenlerimin yüzüne nasıl bakarım?

Müdür Bey;

-Her insan hata yapar oğlum, dedi. Siz iki arkadaş, usta bir hırsız yakalattınız. İlçeye büyük bir iyilik yaptınız. İlçe halkı sizi böyle bilecek. Siz kahraman çocuklarsınız.

Nihat, Polis Amcaya döndü:

-Kasetçaları götürün efendim, dedi. Bana Şevki Usta vermişti. Bir yerden çalınmış olabilir.

Oda kapısı açıldı. İçeriye bir kadın girdi. Arkasından da bir adam... Kadın, Nihat'ı öyle bir kucakladı, öyle bir bağına bastı ki... Anne, yılların özlemini gideriyordu. Oğlunu öpüyor, okşuyor, öpüyor, okşuyordu.

-Yavrum, Nihat'im, oğlum!

-Anne, anneciğim...

Kadın, Nihat, odada bulunan herkes ağlıyordu. Baktım, Nihat'ın üvey babasının bile gözlerinden yaşlar akıyordu. İçin için sevindim. Arkadaşım hem kötü yola düşmekten kurtulmuş hem de annesine ve sıcak bir yuvaya kavuşmuştu.

O evden birlikte ayrıldık. Nihat, annesi ile birlikte yeni evine gitti. Müdür Bey;

-Haydi delikanlı, dedi. Arabaya bin. Seni de evine götürelim. İyi iş becerdin. Sen olmasaydın, Nihat korkudan kötü şeyler yapabilirdi. İntihar bile edebilirdi. Arkadaşını kurtardın.

En az Nihat kadar sevinçli, en az Nihat kadar mutluydum.

EN BÜYÜK ÖDÜL

Türkçe dersinde öğretmen;

-Çocuklar, dedi. İlçe ilkokulları arasında bir yazı yarışması tertiplendi. Konu, içkinin kötülükleri...

Güngör hemen atıldı:

-Nasıl yazacağız öğretmenim?

-Şimdi onu da söyleyeceğim, dedi öğretmen. İçkinin kötülüklerini şiir şeklinde anlatmaya çalışacaksınız.

Öğrenciler mırıldandılar. Kimisi; “Ben şiir yazamam!” diyordu. Kimisi de; “Ben çok güzel bir şiir yazarak birinci olacağım.” diye övünüyordu. Öğretmen, yarışma konusunda son sözünü söyledi:

-Şiirlerinizi gelecek hafta Pazartesi günü istiyorum.

Osman, derslikteki bu canlılığa katılmayan tek çocuktur. Üzgün bakışlarla etrafına bakınıyordu. Güngör ona takıldı:

-Osman, sen yarışmaya katılmayacak mısın?

-Henüz karar vermedim.

Osman, ne yazacak, nasıl yazabilecekti? İçkinin kötülüklerini, arkadaşlarından daha çok o biliyordu. Evde rakı şişesi hiç eksilmez, odalara rakı kokusundan girilmezdi. Babası, eve her gün körkütük sarhoş gelirdi. Evde yine içerdi. Ta ki sızincaya kadar... Annesi ve kardeşleri ile birlikte Osmancık, sık sık bu sarhoş babadan üstelik dayak da yerlerdi.

Osman, ödevlerini, babası eve gelmeden yapıp bitirmeye çalışırdı. Onun için erkenden yatağa girmek, dayaktan ve küfürlerden kurtuluş yolu idi. Böyle zamanlarda Osman'ı en çok üzen, annesinin yaşlı gözleri oluyordu. Onun ağladığını görünce dayanamıyor, Osman da ağlıyordu. Kadın, üç çocuğunun en büyüğü Osman'ı bağrına basar, hem ağlar hem de nasihat ederdi:

-Büyüdüğünde baban gibi olma oğlum. Kendini içkiye kaptırma. Evine yağ al, sabun al, ekmek al. Çoluk çocuğunun üstüne başına iyi bak. Kendine “Sarhoş!” dedirme evlâdım...

Osman derslikte bu düşünceler içindeydi. Gözü ayakkabılarına takıldı. Altı delinmiş, yanları sökülüştü. Tamir edilmezse iki-üç gün içinde ayakkabısız kalabilirdi. Çünkü ikinci bir ayakkabısı yoktu. Ayakkabısının durumunu arkadaşlarının görmemesi için teneffüslerde bahçeye, oynamaya bile çıkamıyordu.

-Teneffüse çıkmıyor musun oğlum?

Öğretmeniydi. Bu saçlarına ak düşmüş kadını, tıpkı annesi gibi seviyordu.

-Sen ağlamışsın Osman!

Öğretmeni geldi, önündeki sıraya oturdu. Osman, gözyaşlarını saklamaya çalıştı.

-Senin bir derdin var. Bir şeye üzülüyorsun. Haydi, bana anlat. Belki bir çaresini buluruz. Çare bulamasak bile açılırsın, ferahlarsın.

-Babam...

Osman, “Babam...” diyerek söze başladı. Babasının sarhoşluğunu, evdeki huzursuzluğu, sıkıntıyı tek tek anlattı. Fakat “İçkiye para bulan babam bana ayakkabı almıyor.” diyemedi. O anda, öğretmenin de ayaklarına baktığını görünce utandı. Ayaklarını çekerek sıranın altına kaçırdı.

-İçkinin kötülüklerini en iyi sen anlatabilirsin oğlum, dedi öğretmen. Senin şiire merakın var. Düşüncelerini şiirle anlatmaya çalış, olur mu?

Öğretmen, ayağa kalktı. Osman’ın saçlarını okşadı:

-Üzülme yavrum, dedi. Her şeyin bir çaresi bulunur. Her gecenin bir sabahı vardır. Bu kötü günler de geçer.

Osman, alışmış bir insanın içkiyi bırakmasının zor olacağını biliyordu. Hele babasının... O, içki şişelerinin esiriydi. Evini, hanımını, üç tane çocuğunu düşünmüyordu bile. Evdekiler ne yer, ne giyerler? Kışın soğuk günlerinde, sobada ne yakarak ısınırlar? Düşünmüyor, hiç düşünmüyordu.

Osman, tam altı gün, “Ne yazayım? Nasıl yazayım?” düşüncesiyle gezdi. Pazar günü, o kocaman tatil gününde, aklına, içkinin kötülüğünü anlatan tek mısra bile gelmemişti. Akşam yemeğini erkenden yedi. Babası yine sofrada yoktu. Kim bilir hangi meyhanede içiyordu. Yemekten hemen sonra,

kardeşleriyle birlikte yattığı odaya geçti. Uyumalıydı, mutlaka uyumalıydı. Babasının kötü sözlerini duymamak için... Annesinin ağlamalarını işitmek için... Uyumalıydı.

Kardeşleri uyudular. Fakat Osman uyuyamadı. Gözlerine uykunun damlası bile gelmiyordu. Sabah, öğretmene vereceği şiiri de yazamamıştı. Şiir bir yana, tek mısra bile kuramamıştı. İçki denen bu insanlık düşmanını şiirle anlatamayacak, öğretmene karşı mahcup olacaktı. İlham gelmiyor, mısralar kurulmuyor, şiir olmuyor, olmuyordu.

Gecenin ilerlemiş saatlerinde evin dış kapısı yumruklanmaya başlandı. Babası yine sarhoş gelmişti. Annesi telâşla koştu:

-Geliyorum, geliyorum!

Kapıyı açan kadın, kocasının azarı ile karşılaştı:

-Neredesin be kadın? İki saattir kapıyı çalıyorum. Erkenden uyudunuz mu? İnsan bir ses vermez mi?

Osman, annesinin karşılık vermediğini; babasının salona geçerek bir koltuğa oturduğunu tahmin ediyordu. Annesi, ayakta bekliyor olmalıydı. Bu her gün tekrarlanan sahneydi.

Annesinin korku dolu sesini duydu:

-Yemek hazırlayayım mı bey?

Bu kadife gibi yumuşak sese karşılık, inadına sert ve kaba bir cevap verildi:

-Bu vakte kadar insan aç durur mu? Senin kafan hiç çalışmıyor mu kadın?

-İyi ama bey! Sen hep dışarıda yiyorsun. Kazancını meyhanelerde bırakıyorsun. “Çocuklar ne yiyor, evin ihtiyacı var mı?” diye düşünmüyorsun. Osman’ın ayakkabısı delindi, söküldü. Küçük oğlan ayakkabısız olduğu için onu sokağa bırakmıyorum. Üstümüz başımız perişan. Biraz da bizi düşün...

-Zırlama be!

Osman, bu konuşmalardan başka ses işitmedi. Babası çok içmişse, evde kavganın gürültüsü az olurdu. Sızır kalırdı çünkü.

Osman, babasının anlayışlı biri olmasını çok istiyordu. Öyle biri olsa, karşısına geçerek yalvarırdı. “İçme baba!” derdi. “Bana ayakkabı al.” diye konuşurdu. “Evimize ekmek, yağ, sabun al, annemi sevindir.” diye söylenirdi.

O anda, aklına tekrar, yazması gereken şiir geldi. Şu anda kurmaya başladığı duygu dolu cümlelerin aynı zamanda birer mısra olacağını farkına varmıştı.

Karanlıkta, el yordamı ile yatağının hemen yanında duran çantasını açtı. Kalem, defterini çıkardı. Aklına gelen cümleleri alt alta yazmaya başladı. Babasına yalvararak söylemek istediği sözler, yazmaya başladığı şiirin mısraları oluyordu. Karanlıkta iri harflerle yazdı, yazdı...

Sabah okula, ödevini yapmış olarak gidecekti.

Osman, o sabah çok heyecanlıydı. Annesinin bir gün önceden tamir ettirdiği ayakkabısını özenle boyadı. Pantolonunu, önlüğünü titizlikle giydi. Yırtılabilir, kirlenir diye çok dikkatli yürüdü. Çünkü şiiri, okulunda birinci olmuştu. Bugün, diğer ilkokulların birincileri ile yarışacak ve ilçe birincisi belli olacaktı.

İlçenin, “sosyal bina” adında bir salonu vardı. Sahnesi de bulunan bu salonda toplantılar yapılır, tiyatro eserleri sahnelenirdi. Öğrenciler orada gösteriler yaparlardı. Okullar, ders yılı aralarında ve sonlarında gösterileri orada sergilerlerdi. Bugün aynı salonda, Yeşilay Haftası ile ilgili bir toplantı yapılacaktı. İçkinin insanlara verdiği zararlar orada anlatılacaktı. Şiir yarışması da yapılarak neticesi orada ilân edilecek; ödüller verilecekti.

Osman çok ümitliydi. Çünkü öğretmeni şöyle demişti:

-Göreceksin, senin şiir birincilik alacak. Çok güzel yazmışsın.

Birinciliği kazanacağı Osman’ın da içine doğmuştu. İnanıyordu, kendi şiiri birinci olacaktı. Şiirini gözyaşlarıyla ıslatarak yazmıştı. Her söylediği kelime, gönlünden kopmuştu. Onun her mısrasında acıları, üzüntüleri, ümitleri vardı.

Halk bu programa büyük ilgi göstermişti. Salon tıklım tıklım doluydu. Konuşmalar, kısa temsiller çok güzel hazırlanmıştı. Bir ara sunuculuk yapan öğretmen mikrofonu sokuldu:

-Sıra şiir yarışmasının neticesini açıklamaya geldi, dedi. Adını okuduğum öğrenciler sahneye gelsinler. İlkokullar arası şiir yarışmasında birinciliği... Osman...

Osman, adının söylendiğini duyunca şaşırmadı amma heyecanlandı. Bütün bakışlar üzerine çevrilmişti. O hâlâ yerinde oturuyordu. Arkadaşları ikaz ettiler.

-Osman, sahneye gitsene! Öğretmen seni bekliyor.

Sahneye çıktığında ayakları titriyordu. İkinci ve üçüncü olan öğrenciler de geldiler. Öğretmen onları birer birer tanıttı. Sonra Osman'a seslendi:

-Oğlum, şiirini okur musun?

Osman, şiirinin yazılı olduğu kâğıdı cebinden çıkardı. Mikrofonu doğru sokuldu. O, heyecandan, salondaki yüzlerce kişiyi göremiyordu. O anda, gözlerinin önünde yalnız babasının hayali vardı. O, her zamanki hâliyle sarhoş, sendeleyerek yürüyen babası... Mısraları okumaya başladığında, aslında şiir okumaktan daha çok babasına yalvarıyordu:

Paranı içkiye verme baba!

Bana elma al,

Portakal al;

Yiyeyim,

Büyüyeyim...

Paranı içkiye verme baba!

Eve ekmek al,

Yağ al,

Sabun al;

Annemi sevinçli göreyim.

Paranı içkiye verme baba!

Ayağıma çorap al,

Pabuç al,

Üstüme elbise al;
Sıcacık giyineyim.
Paranı içkiye verme baba!
Hasta oluyorsun,
Yavaş yavaş ölüyorsun,
Beni babasız bırakıyorsun,
Üzüyorsun...
Diğer babalar gibi ol,
Sevineyim...

İçme baba, içme baba, içme baba...

Seni hep yanımda göreyim.

Osman şiirini okuyup bitirdiğinde ağlıyordu. Gözyaşları yağmur gibi boşalıyordu. Salondakiler bu manzarayı sessizce seyrediyorlardı.

O anda salonda, bir hıçkırık sesi duyuldu. Bir adam ağlıyordu. Herkes sesin geldiği tarafa baktı. O adam kalktı. Sahneye doğru, sendeleye sendeleye yürüdü. Osman baktı... Babasıydı. Şaşırdı. Demek, babası da salonda idi ve şiirini dinlemişti. “Babamı utandırdım. Onun burada olduğunu bilseydim, şiirimi okumazdım.” diye düşündü fakat yerinden kıpırdıyamadı.

Babası yavaş yavaş geldi ve sahneye çıktı. Osman’ın boynuna sarıldı:

-Oğlum benim! Aslan oğlum, canım!

-Baba, babacığım!

Osman ağlıyordu, babası da ağlıyordu. Koca adam, kendini bırakmıştı, hıçkırıklara boğuluyordu. Sunucu öğretmen kendini topladı. Osman’ın eline, birincilik ödülü olan paketi verdi. Baba oğul sahneden alkışlarla indiler.

O günden sonra Osman’ın babası, ağzına bir damla içki koymadı. Osman, şiir yarışmasından bir ödül almıştı fakat onun için en büyük ödül, babasını kazanmış olmasıydı.

HEDİYE

Geçen ders yılının sonlarıydı. Dördüncü sınıfı bitirecek, beşinci sınıfa geçecektik. Geçecektik diye böyle kesin konuşmamın sebebi vardı. Yıl içinde aldığımız notlar çok iyi idi. Sınavlarda hep başarılı olmuştuk. Biz, birkaç arkadaş, kendimize çok güveniyorduk. Sınıfı mutlaka geçecektik. Sabri, Edip, İhsan, Nilgün, Serap ve ben... Teneffüslerde bir araya geliyor; çeşitli konularda konuşuyorduk. Nilgün, yaz tatilinde, Marmaris'teki arkadaşlarının yanına gideceğini söylüyordu. Bol bol denize girecek, ders yılının yorgunluğunu atacaktı. Serap, ailesiyle İzmir'e, halasının yanına gezmeye gidecekleri haberini verdi. Sabri ile Edip, manifaturacı olan babalarına yardım edeceklerdi. İhsan, dokuma fabrikası sahibi olan babası ile yurt dışına gidecekti.

Benim söyleyecek bir şeyim yoktu. Arkadaşlar, konuşma sırası bana gelmiş olduğu için ağzıma bakıyorlardı. Fakat yine de bir şeyler söylemeliydim.

-Babam fabrikada çalışıyor, dedim. Annem yaz boyunca tarla işçiliğine gider. Bana da evde küçük kardeşime bakmak kalır. Babam, izinli ayrıldığında beni Pamukkale'ye götürecektir.

Konu değişti. Arkadaşlarım, sınıfı geçtiklerinde, kendilerine alınacak hediyelerden bahsetmeye başladılar. Böyle konuşmaları en çok Nilgün başlatırdı. Övünmeyi çok severdi. Hepimiz bu kızın bu huyunu hiç sevmezdik. Fakat bir şey de diyemezdik. Kalbinin kırılmasından, üzülmesinden çekinirdik. İşte yine övünüyordu:

-Babam bana yeni bir kol saati alacak, hem de en iyisinden. Serap, sana ne alınacak?

Serap konuşmak zorunda kalmıştı:

-Bana yazlık bir elbise dikilecek. Annem söyledi...

-Ya sana ne alınacak İhsan?

Nilgün, insanın yakasını tuttu mu bırakmazdı. İhsan da istemeye istemeye konuştu:

-Babam bana bisiklet alacak. Alındığında birlikte bineriz.

Sabri'ye de bisiklet alınacaktı. Edip'e kramponlu bir futbol ayakkabısı, forma ve futbolcu şortu, sınıf geçme hediyesi olarak verilecekti.

Konuşma sırası tekrar bana gelmişti. Nilgün, gözünü gözüme dikmiş, öylece bakıyordu:

-Bana...

Bu kelimeyi söyledim amma gerisini nasıl getireceğimi bilemiyordum. Kısa bir düşünme arası verdikten sonra aklıma ilk gelenleri söyleyiverdim.

-Bana neler alınacağını büyüklerim henüz karar vermediler. Elbette bir hediye düşünmüşlerdir.

Zil çaldı. Dershaneye koştuk. Dershaneye en son ben girdim. Aklımda, arkadaşlarıma alınacak hediyeler vardı. Elbise, kol saati, bisikletler... En çok imrendiğim hediye ise Edip'e alınacak olanlardı. Futbol ayakkabısı, forma ve şort... Onları giydiğinde Edip, bir futbolcu gibi olacaktı. Televizyonda gördüklerim gibi...

Sınıf geçme hediyesi... Bana... Geçen yıl, üçüncü sınıftan dördüncü sınıfa geçtiğimde bir şey alınmamıştı ki... Babam; "Aferin oğlum!" demiş, saçlarımı okşamıştı, o kadar. Annem, bağrına basarak yanaklarımdan öpmüştü. Büyüklerimin sevindiğini görmek bana yetmiş, hediyesi aratmamıştı.

Bu yıl bir hediye de ben istiyordum. Arkadaşlarıma ben de bir şeyler göstermeliydim. Yaz tatilinde onları bisikletli, formalı gördükçe üzülecektim.

Bisiklet, saat veya başka bir şey... Mutlaka bana da alınmalıydı. Onlar cocuktaki da ben değil miydim? Sabri, Edip, İhsan kadar çalışkan değil miydim? Onların anneleri anne, babaları baba idi de benimkiler değil miydi?

Bu konuyu, annemle konuşmaya karar verdim. O gün akşamı ipe çektim. Eve gittiğimde annem mutfakta idi. Yemek hazırlıyordu. Beni her zamanki gibi güler yüzle karşıladı:

-Hoş geldin oğlum!

-Hoş bulduk anne, kolay gelsin.

-Okulunuzun kapanmasına kaç gün kaldı?

-Üç gün...

“Üç gün.” derken, düşüncelerim sözlerime yansımış, üzüldüğümü belli etmişim. Annem;

-Ne o? dedi. Üzgün gibisin. Sınıfta mı kalacaksın?

-Hiç kalır mıyım anneciğim? Sınıfı bu yıl da geçeceğim.

Ona, arkadaşlarıma alınacak hediyelerden bahsedecektim. Fakat söyleyemedim. Annem ısrar etti:

-Senin bir üzüntün var. Söyle yavrum. İnsan annesinden üzüntüsünü saklamaz. Anlat canım, anlat!

İstediğim fırsatı böylece yakalamış oldum. Anneme, arkadaşlarıma alınacak sınıf geçme hediyelerini bir bir anlattım. Yaz tatilini nerelerde geçireceklerini de söyledim.

O anda, annemin o güleç yüzüne bir üzüntü gelip yerleşti. Uzaklara bakıyormuş gibi dalan gözlerinden, onu düşündüğünü anlıyordum. Bir müddet öyle dalgın durdu. Yemek yapma işine dönerken yavaşça;

-Babanla konuşayım, dedi.

Okul kıyafetlerimi çıkarmaya giderken şöyle düşünüyordum: Babam ve annem konuşacaklar. Bana alacakları hediye ne olacağına karar verecekler.

Bana bir hediye alınır mıydı? Acaba ne alınırdı? Ya alınmazsa? Babam bir fabrikada işçiydi. Evimiz kira idi. Parayı zor yetirdiklerini babamla annemin konuşmalarından anlıyordum. Annem, yaz mevsimlerinde tarla işçiliğine gidiyor, kazancıyla babama yardımcı oluyordu. Karnını zor doyuran bir aile, çocuğuna sınıf geçme hediyesi almayı düşünür müydü? Kol saati, bisiklet, futbol kıyafeti... Bunlar az parayla alınacak şeyler değildi.

Düşünürken bazı gerçeklere ulaşmışım. Kalbim cız etti. Hediye istemekle, büyüklerime eziyet ettiğimi anladım. Onlar, bana hediye alamazlarsa üzülürlerdi. Onları üzme hakkım yoktu.

Bu düşünceleri kafamdan çabuk kovdum. Bana bir hediye alınmalıydı. Onu arkadaşlarıma göstermeliydim. Ben de sevinmeli, ben de övünmeliydim. Buna her öğrenci gibi benim de hakkım vardı.

Üç gün sonra karneleri aldık. Serap, Nilgün, Edip, Sabri, İhsan, ben... Hepimiz sınıfı geçmiştik. Karnem evde sevinçle karşılandı. Annem, beni her zaman yaptığı gibi yine kollarının arasına alarak öptü. Babam, saçlarımı okşadı ve bakkaldan çikolata almam için para verdi.

Okul kapanmıştı, artık günleri evde geçiriyordum. Ne annem ne de babam, bana hediyeden söz etmiyorlardı. Ben de bir şey diyemiyordum.

Bir gece yemekten sonraydı. Babam yatsı namazını kılmak için camiye gitti. Yalnız kaldığımızda anneme sordum:

-Babamla konuştunuz mu? Bana hediye alacak mısınız?

Annem gülümsedi:

-Konuştuk yavrum, dedi. Sana bir hediye alacağız.

-Ne alacaksınız?

-Kesemize uygun bir şey...

Kesemize uygun bir şey... Para durumumuza uygun bir hediye... Ne olabilirdi? Aklıma ancak bir oyuncak geliyordu. Fakat ben oyuncak istemiyordum. Aklım kol saatinde, bisiklette idi. Fakat bunların alınacağından ümidim yoktu.

Ertesi gün, sabah kahvaltısından sonra çarşıya gittim. Tuhafiyeci dükkânlarında, arkadaşlarım Sabri ile Edip'i göremedim. Çarşığı gezdim. Vitrinleri seyrettim. Sonra arkadaşlarımın gelip gelmediklerini öğrenmek için yeniden baktım. Gelmişlerdi. Sabrilerin mağazasında birlikte oturduk. Ders yılı hatıralarımızdan konuştuk.

Onlara sınıf geçme hediyesi alınıp alınmadığını merak ediyordum. Bir ara sordum:

-Sabri, bisikletin alındı mı?

-Alındı, dedi. Daha dün aldılar. Buraya bisikletime binerek gelecektim. Babam, "Çarşı içinde bir kaza olabilir." diye izin vermedi. Bisiklete, mahallemizde biniyorum.

Edip, sormamı beklemeden anlattı:

-Bana da futbol kıyafeti alındı. Mahallede yaptığımız maçlarda giyiyorum. Ayağıma göre kramponlu ayakkabı bulunamadı. Bez spor ayakkabılarla idare ediyorum.

-Peki, forman hangi renklerde?

-Sarı kırmızı, Galatasaraylı...

Sabri söze karıştı:

-Yılların Galatasaraylısı, Fenerbahçe forması giyecek değil ya?

Üçümüz de bu sözlere güldük. Arkadaşlarım mutluydular. Sınıftan geçmişler, hediyeleri de alınmıştı. Ben de sınıfımı geçmiştim amma ellerim hâlâ bomboştu. Sabri, hiç istemediğim o soruyu soruverdi:

-Sana ne alındı?

-Henüz alınmadı, dedim. Babam söz verdi. Bugünlerde alınacak.

Öğleye kadar arkadaşlarımla birlikte olduk. Bazı işlerde onlara yardımcı oldum. Konuşmalarımızın baş konusu, Sabri'nin bisikleti, Edip'in forması ve ayakkabıları oldu.

Eve döndüğümde annemi ağlar buldum. Üzerinde, dışarıya çıkarken giydiği elbiseler vardı. Babamın elbiselerini bir naylon torbaya yerleştiriyordu. Sordum:

-Anne, ne var, ne oldu?

Annem hıçkırarak ağlamaya başladı. Beni bağrına bastı:

-Baban fabrikada kaza geçirmiş, dedi. Şimdi hastanedeymiş.

Şaşırdım, üzüldüm, benim de gözlerim dolu dolu oldu. İçimden; "Allah'ım, babam ölmesin!" diye dua ettim. Kardeşimi komşulara emanet ettik. Annem yolda da sessiz sessiz ağladı. Hastanede, babamın odasını arayıp bulduk. Yanında, işçi arkadaşlarından birisi vardı. O, bizi teselli etmeye çalıştı:

-Çok şükür, tehlikeyi atlattı, dedi. Önemli bir şeyi yokmuş, doktor öyle söyledi.

Babamla fabrikanın aynı bölümünde çalışan bu amca, kazanın meydana gelişini, hastaneye gelişlerini, doktorun yaptıklarını tekrar tekrar anlattı.

Çok üzülmüştüm. Annemin hıçkırıkları beni de sesli sesli ağlamaya itiyordu. Babam bizden habersiz uyuyordu. İşçi Amca;

-Verilen ilaçlar onu uyuttu, dedi. Birkaç gün hastanede kalacak. Birkaç hafta da evde bakılacak.

Babacığım, fabrikada pamuk balyalarını taşıırken beton yere düşmüştü. Baygınlık geçirmişti. Aklımıza geldiği gibi kötü şeyler olmamıştı. Beyninde bir şey yoktu. Kolunda, kaburgalarında kırıklar vardı. Onlar da bir süre sonra iyileşecekti.

O anda aklıma hediye geldi. Bana hediye alınmazdı artık. Arkadaşlarıma ne söyleyebilirdim? Sabri bisikleti ile gezerken, Edip formasıyla futbol oynarken ben onları seyretmekle yetinecektim.

Annem, babamın başucunda, sessiz sessiz ağlıyordu. Ben duvara yaslanmış onlara bakıyordum. Bisiklet, forma, hediye düşüncelerine iyice dalmıştım. Sonra kendimi topladım. Böyle acılı bir günde, hediye düşünmekle çok ayıp ediyordum. Kendimden utandım. Önemli olan babamın iyileşmesiydi. Hediye alınmasa da olurdu.

Omzuma bir el dokundu. Baktım, İşçi Amca idi. Elindeki paketi bana uzattı:

-Oğlum, dedi. Baban bugün fabrikaya gelirken bunu almıştı. Akşam sana verecekti. Sınıf geçme hediyen imiş.

Sevindim... Babam!... Benim canım babam!... Beni unutmamıştı. Paketi orada açtım. İçinden bir kitap çıktı. Babam, ilk sayfasına şunları yazmıştı:

“Benim çalışkan oğlum! Sana daha başka şeyler de alabilirdim. Öğretmenine sordum. “Bisiklet eskir, forma yırtılır. İyi bir kitabın bıraktığı iz, ömür boyu silinmez.” dedi. Onun tavsiyesine uydum. Sınıf geçme hediyesi olarak sana bu kitabı aldım. Hayatta daima başarılı ol.”

Gözyaşlarımla ıslattığı kitabı, öptüm, öptüm...

HİÇ UNUTULMAYACAK KİŞİ

Yılmaz Bey, şoföre seslendi:

-Arabanın yönünü Gömce'ye çevir!

-Emredersin efendim.

Şoför, gazdan ayağını çekti. Az öteden sola, tali yola saptı. Şehre, evlerimize doğru gitmekteyken Gömce köyüne uğramak da nereden çıkmıştı?

-Gömce'de ne işimiz var? diye sordum.

-Seni bir dostumla tanıştıracığım Mustafa Bey, dedi. Ben onu, bu bölgede çalıştığım yıllarda tanıdım. Çok sevdim, unutamıyorum. Tanıyınca, sen de bir daha ömrün boyunca unutamayacaksın.

Bu dağlık arazide, bir köye uğrayacak, orada bir kişiyle tanışacaktım. O kişiyi, ömrüm boyu unutamayacaktım. Böyle biri olabilir miydi? Var ise kimdi? O kişinin, karşısındakine unutulmayacak şekilde tesir eden özellikleri nelerdi?

-Hiç unutulmayacak kişi, diye mırıldandım.

Yılmaz Bey bana gülümseyerek bakıyordu.

-Merak ettin galiba, dedi.

-Hem de çok, dedim.

-Köye varıncaya kadar sabret. Her şeyi kendi gözlerinle görür, kulaklarınla duyarsın.

-Biraz olsun anlat...

-Peki anlatayım.

Araba, dar, virajlı, asfalt bir yolda ilerliyor, bir yamacı tırmanıyordu. Yılmaz Bey, anlatmaya başladı:

-Dostum, arkadaşım Bekir Amca, Bekir Kart... Onu dört beş yıldır görmedim. Ne o beni arayıp sordu ne de ben onu arayabildim. Bugün, yolumuz bu tarafa düşmüşken ziyaret fırsatı çıktı. Onu, -eğer sağ ise- bir defa daha görmek nasip olacak.

Yılmaz Bey, dostundan, “Bekir Amca” diye bahsettiğine göre o kişi yaşlı biriydi. Böylece bir özelliğini öğrenmiştim.

-Yaşı seksene dayanmış bir ihtiyardı Bekir Amca, diye devam etti Yılmaz Bey. Kış mevsimlerinde gelir, benden çam fidanları alırdı. İşi gücü, arazisini çam ağaçları ile donatmaktı.

Bu bölgede arazilerini ağaçlarla donatan ve özel ormanlar kuran kişiler olduğunu biliyordum. Çal ilçesinden Ahmet Çökelez ve Süller kasabasından Hasan Cerit ile başlayan özel ormancılık, diğer köylüler tarafından da benimsenmişti. Köylü, artık verim alamayacağını bildiği arazisini, erozyonu da önlemek için çam ağaçları ile dolduruyordu. Bekir Amca da özel ormancılığı benimseyen kişilerden biri olmalıydı.

Böylece Hiç Unutulmayacak Kişinin, bir özelliğini öğrenmiştim. O, ileri yaşına rağmen ağaç dikmeyi seven biriydi, bir çevre dostuydu.

-Tayinimiz çıkınca, buralardan ayrıldım, dedi Yılmaz Bey. Onu bir daha hiç göremedim. İnşallah sağdır, bir daha görüşürüz.

Aracımız virajlı yollarda tepelerin yamaçlarına tırmanıyor, aşağılara iniyor, sonra yeniden tırmanıyordu. Bir yamaçtan daha indikten sonra bir köye geldik. Tepeler arasındaki küçük düzlüğe kurulmuş, küçük bir köydü burası. Çevre arazide üzüm bağları ve çamlık alanlar göze çarpıyordu. Şoförümüz bana bakarak;

-Gömce burası, dedi.

Köyün merkezine, kahvehanenin olduğu yere gittik. Muhtar da oradaydı, bizi birkaç köylü ile birlikte karşıladı:

-Buyurun beyler, hoş geldiniz. Oturun, çay içelim, dedi.

-Oturmaya gelmedik, dedi Yılmaz Bey. Ben Bekir Amca'yı görmeye geldim, Bekir Kart'ı... O sağ mı, yaşıyor mu?

-Yaşıyor, dedi Muhtar.

-Bize evini gösterir misin?

-Elbette, fakat o, şu anda evde değil, bağında. Sabah erken saatlerde, bağına gitti. Orada çalışıyor olmalı.

Muhtarı arabaya aldık. Bekir Amcanın bağına doğru yola koyulduk.

-Çok şükür, Bekir Amcayı bir daha göreceğim, dedi Yılmaz Bey. Aklıma ölmüş olabileceği geliyordu, korkuyordum.

-Sağ ve dinç, dedi Muhtar. O, benim halamın beyi, eniştem. Halam öldü. Eniştem yalnız yaşıyor. Fakat dinç, hâlâ bağda bahçede çalışıyor.

-Yine ağaç diyor mu ağaç?

-Evet, işi gücü çam dikmek... Ağaç dikme mevsimlerinde onu dağdan indiremiyoruz.

- Bekir Amcanın ne kadar arazisi var?

-Yüz dekar... Arazisinin çoğunu çam ağaçları ile donattı. Yalnız bu aralar az işitir oldu, büküldü. Hafızası da eskisi gibi değil artık. İnsanları zor tanıyor, bazı olayları hatırlamakta zorlanıyor.

-Şimdi kaç yaşında?

-Seksen beş...

Beli bükülmüş, kulağı az duyan, seksen beşlik bir ihtiyar... Zamanını dağda, ağaç dikerek değerlendiriyordu. İlginç bir adamdı Yılmaz Beyin dostu.

Bağa vardığımızda Bekir Amcayı çalışır durumda bulduk. Gücü kuvveti tükenmemişti daha. Kazmayı bütün gücüyle sallıyor, dikeceği ağaç için çukur açmaya çalışıyordu. Yılmaz Bey, bana dönerek;

-Gördün mü benim dostumu? dedi. Nasıl da çalışıyor?

Bekir Amca, arabanın sesini duyunca doğruldu. Yanına varıncaya kadar bize baktı. Orta boylu, zayıf, hafif kamburu olan biriydi. Yılmaz Bey ile bana bakıyor, bizleri tanımaya çalışıyordu. Yılmaz Bey, sevdiği bir dostuna kavuşmanın heyecanı ile, hızlı adımlarla, bizden önde gidiyordu. Sevinç dolu, yüksek bir sesle;

-Selâmünaleyküm Bekir Amca! dedi.

İhtiyar, selâma karşılık verdi:

-Aleykümselâm!

Alnında biriken terleri, mendiliyle sildi. Ellerini öpen Yılmaz Bey'e baktı, baktı...

-Ben seni bilemedim oğul, dedi. Nerelisin, kimlerdensin?

Yılmaz Bey, karşısındaki ihtiyara duyurabilmek için, bulunduğumuz yeri çınlatan sesiyle anlattı, anlattı... Nice sonra hatırladı ihtiyar.

-Haa... dedi. Yılmaz Bey oğlum, Yılmaz Bey Müdürüm, sensin... Hoş geldin, sefalar getirdin. Arada sırada aklıma geliyordun. Seni çok özlemiştim, çok.

İki dost kucaklaştılar, bakiştılar, bakiştılar.

-Ne iyi ettin de geldin, diyordu ihtiyar. Beni hiç kırmadın, geri çevirmedin. Ne kadar istersem o kadar fidan verdin.

-Sana fidan temin etmek benim görevimdi...

-Arada bir aklıma geliyordun. Bir görsem diyordum, bir daha görsem...

-Geldim işte... Ben de seni özlemiştim, geldim.

Onlar bir iyice hasret giderdikten sonra bu çalışkan ihtiyarın elini öpme ve tanışma sırası bana gelmişti. Kuru, zayıf, uzun parmaklı elini öptüm.

Bekir Amca çam fidanları dikiyordu. Hemen yanında bulunan iki fidan daha vardı dikeceği. Onlar için ikinci çukuru kazmakla meşguldü. Kazmayı kaptı:

-Şu iki fidanı da dikeyim, işim bitsin, dedi. Ondan sonra konuşuruz.

Muhtar, elinden kazmayı almak istedi:

-Enişte, o iki fidanı ben dikeyim. Sen misafirlerle ilgilen.

-Olmaz, dedi, iki fidanın dikmesi ne ki?

Çukur kazma işini tamamladı. Fidanları dikti, toprağı sıkıştırdı, suladı. O çalışırken Muhtar bize bilgi veriyordu.

-Burası onun üzüm bağı. Artık omca dikilmeyecek, verimli olmayacak kısımlara çam dikiyor. Şu tepeler onun arazisi. Oralardaki ağaçları hep kendi elleriyle dikti. Çevreyi orman hâline getirdi. Kırk yıldır ağaç dikmek, orman kurmakla meşgul.

Kırk yıl, Bekir Amcanın ömrünün yarısıydı. Muhtarın işaret ettiği yerlere baktım. Oralarda, koca ağaçlarla dolu, koca bir orman oluşmuştu. Yeşil alan, köyün yakınında, yeşil bir güzellik olarak uzanıyordu. Düşündüm:

“Bu ihtiyarın kaç yıl, kaç gün ömrü kalmıştı, onu ancak Allah biliyor. Hiçbir menfaat gözetmeden, arazilerini çam ağacı ile doldurmuş. Beli bükülmüş, yaşı sekseni aşmış olduğu hâlde hâlâ ağaç dikiyor. Diktiği bu ağaçların kesildiği zamana ulaşamayacak. O ağaçların satışından elde edilecek gelirden hiç faydalanamayacak. Ne büyük fedakârlık! Ne yüce bir anlayış!”

İkinci fidanı da diktikten sonra toprağın üzerine bağdaş kurarak oturdu. Bakışlarını uzun bir süre kendi yetiştirdiği ormanın üzerinde gezdirdi.

-Evlâtlar, dedi. Bu tepelerdeki ağaçlar kimin?

Onunla sohbet etme ihtiyacını duyuyordum. Sorusunu ben cevapladım:

-Hepsi senin, dedim. Çünkü onları sen diktin. Kırk yıl çalıştın, didindin, bu ormanı kurdun.

Kafasını sağa sola, “Hayır!” anlamında salladı:

-Hayır, dedi. Onlar devletin, senin, benim, hepimizin... Ormanlar hepimizin zenginliği. Ben bunlar için yaşıyorum. Beni hayatta tutan ağaç sevgisidir...

Ayağa kalktı. Ormanlık alana tekrar baktı, baktı.

-Peygamberimiz, “Kıyametin kopacağını bilseniz bile ağaç dikin!” dememiş mi? Ömrüm oldukça daha da dikeceğim...

Hepimiz duygulanmıştık. Yılmaz Bey;

-Bekir Amca, dedi. Biz şehre gideceğiz. Gel, arabayla seni köye bırakalım.

Birlikte Gömce’ye döndük. Muhtarı ve onu köyde bıraktık. Yılmaz Bey ile Bekir Amca, tekrar tekrar kucaklaştılar; birbirlerinden zor ayrıldılar. Şehre doğru yol almaya başladığımızda, Yılmaz Bey hâlâ duygu yoğunluğu yaşıyor, bu sebeple konuşmuyordu. Yedi sekiz kilometre kadar gittikten sonra, nihayet konuştu:

-Benim dostumu gördün mü Mustafa Bey, dedi. O, dost edinilmeyecek bir insan mı? O, unutulacak bir kişi mi?

-Haklısın, dedim. Şahane bir dost edinmişsin. O, gerçekten, hiç unutulmayacak bir insan. Onu ben de ömrüm boyunca unutmayacağım; hiç unutmayacağım...

Arabamız, bizi şehre doğru götürürken ben düşünüyordum:

“Ah! Her insanımız Bekir Amca gibi ağaç sevgisi ile dolu olsa. Yurdumuzun dört bir yanı ağaçlarla donansa ve yeşilliklere bürünse...”

KOPYACI

-Ben, dört sorudan üç tanesini kopya çekerek cevapladım. Yedi buçuktan sekiz gelir.

-Ben iki soruyu kopya çekerek cevaplayabildim. Beş gelse yeter.

-Öğretmen çoğu zaman benim yakınlarımda gezindi. O sebeple kopya çekmeye fırsat bulamadım. Bu sefer zayıf alacağım.

Arkadaşlarım, yazılı sınavları sonrasında, bahçede böyle konuşuyorlardı. Gururlanarak, övünerek anlatıyorlardı yaptıkları işi. Onlara göre bir sınavda en çok soruyu kopya çekerek cevaplamak en büyük başarı idi. Övünülecek bir başka konu da yeni kopya çekme yöntemleri bulmak ve bunları öğretmene göstermeden uygulayabilmektir.

-Ben, avucuma sığacak şekilde küçük bir deftercik yaptım. Sınavda çıkma ihtimali olan sorulardan bazılarını oraya yazdım. İki tanesi çıktı. İki soruya da bildiğim kadar cevap verdim. Böylece zayıf almaktan kurtuldum.

-Ben, bazı cevapları sıranın üzerine yazmıştım. O yazılardan faydalandım.

-Ben, öyle kopyalık hazırlama zahmetine katlanamam arkadaş. Ders kitabından kopya çekerim...

Arkadaşlarımın anlattıklarına göre çok büyük işti kopya çekmek. Onların gözünde bir kahramanlıktı. Sınav sonralarında böyle konuşurlar, konuşurlardı. Ben onları hayran hayran dinlerdim. Nice zaman sonra akıllarına nasılsa ben de gelirdim. Sorarlardı:

-Ya sen ne yaptın? Kopya çektin mi?

Kopya çekmek kim ben kim? Önce yakalanmaktan ve öğretmene karşı mahcup olmaktan korkardım. Sonra ben, öğretmenlerimiz ders anlatırken dinliyor, konuyu kavırıyordum. Bilemediğim konuları sorup öğreniyordum. Anladıklarımı deftere yazıyor, yazarken bir daha öğreniyordum. Dersler bitip de eve döndüğümde, işlediğimiz konuları tekrar ediyordum. Bu sebeple konular aklımda iyice yer ediyordu. Sınav öncelerinde de bilgilerimi tazeleyince benim için kolay veya zor soru farkı kalmıyor, her soruya rahatlıkla cevap verebiliyordum. Notlarım da hep pekiyi geliyordu.

Arkadaşlarım, “Ya sen ne yaptın? Kopya çektin mi?” diye sorduklarında ise;

-Ben kopya çekemem, korkarım, diyordum.

-Peki cevaplayabildin mi?

-Hepsini cevapladım.

-Ne bekliyorsun?

-On... Pekiyi...

Gülüşüyorlardı, küçümsüyorlardı.

-İnek, mööö! diye takılıyorlardı.

-Otlanmaya devam et, diyordardı.

Onlar için çalışmak, çalışarak öğrenmek ve kopya çekememek aşağılanma konularıydı. Bana hayretle sorarlardı:

-Bugüne kadar hiç kopya çektiğin oldu mu?

-Olmadı... Hiç kopya çekmedim, derdim.

Yine gülüşür, yine küçümseyen tavırlar ve sözlerle takılırlardı. Onların yaptıklarını doğru bulmuyordum. Öğrencinin işi; dinlemek, öğrenmek, sınavlarda doğru cevaplar vererek başarılı olmaktı. Kopyacılık, benim nazarımda bir çeşit hırsızlıktı. Amma...

İşin amması vardı. O küçümseyen bakışlara, takılmalara artık dayanamaz olmuştum. Konu kopya çekmek olunca kenarda, ağzımı açıp onları dinlemekle yetiniyordum. Kendimi dışlanmış gibi hissediyor, üzülüyordum.

İçimden bir ses, kopyacı arkadaşlarım gibi konuşmaya başladı. O ses ile tartışmaya girdim:

-Sen de kopya çekebilirsin.

-Çekemem! Yakalanırım.

-Korkma, dikkatli olursan yakalanmazsın.

-Çekemem, yapamam! Sonra rezil olurum.

-Bunda korkacak, çekinilecek bir durum yok. Bir kopyalık da sen hazırlarsın.

-Kopyalık hazırlayacağıma kitabı açar okurum.

-Arkadaşlarına kendinin de kopya çekebileceğini göstermen gerekir. Küçümseyen bakışlardan ve tavırlardan kurtulmalısın. Kopya çektiğini duyarlarsa seni bir daha aşağılamazlar.

-Yapamam!

-Bir defa dene... Bir defa denemekten bir şey çıkmaz.

-Bir defa bile olsa yapamam. Ellerim titrer, yüzüm kızarır. Ben öyle şeylere alışık değilim.

-Yapamam dedim ya!

-Arkadaşların senden daha mı becerikli ve cesurlar? Sen hiçbir konuda onlardan aşağı kalmazsın.

-Kopya konusunda onlarla bir olamam.

-Bir kere denesen ne olur? Kopya çekebileceğini bir kere göster yeter. Sonra yine bildiğini yap. Ne olur bir kere...

Bir kere... Evet, bir kere deneyebilirdim. “Ben de kopya çektim.” der, övünür, aşağılanmaktan kurtulurdum. Sonra, içimdeki sesin dediğine uyar, hiç kopya çekmezdim. Bir kere...

Bu “bir kere” yi çok düşündüm. Aklım yattı. Bir sınavda, bir defalığına kopya çekmeye karar verdim. İlk yazılı sınavda bu zor işin üstesinden gelecektim. Hangi ders olursa olsun... İçimdeki ses ile tartıştığım ve kopya çekmeye iyice heveslendiğim o günlerde, coğrafyadan sınav olacağımız duyuruldu. İşte o sınavda ilk kopya çekme denemesinde bulundum.

Öğretmenimiz Sevim Hanım, sadece iki soru sordu. Ben o iki sorunun cevabını, eksiksiz biliyordum. Birinin cevabını yazdım. Eksik ve yanlış bulunup bulunmadığının kontrolünü yaptım. Sonra ikinci soruya geçtim. İşte o an, içimdeki ses, bana kopyayı hatırlattı.

-Haydi, ikinci soruyu kopya çekerek cevapla.

-Olur mu ya?

-Öğretmen pek dikkat etmiyor, tam sırası. Haydi, kendini göster. Sen de kopya çekebilirsin.

-Çekebilir miyim?

-Haydi, bir kere...

Bir kere... Sıraların arasında dolaşan öğretmenime göz ucuyla baktım. Sevim Hanım, çalışkan bir öğrenci olduğum için benden yana bakmıyordu. Gözü kopyacı bildiklerinin üzerindeydi. Cesaretlendim. Coğrafya kitabını çantadan çıkardım. Heyecandan kalbimin vuruşları yükselmiş ve artmıştı. Öğretmene tekrar baktım. Sorunun cevabının bulunduğu bölümü açtım. Öğretmene bir daha baktım. Tehlike yoktu. Soru ile ilgili ne varsa, kitaptan satır satır, kelime kelime yazdım. İkinci sorunun cevabını tastamam verdim. Kitabı kapadım. Öğretmenime bir daha baktım. Sevim Hanım, o ara pencereden dışarıyı seyrediyordu. Kopya çektiğimi fark etmemişti. Kitabı çantaya koydum.

Oh be! İşte ben de kopya çekmiştim. Arkadaşlarıma anlatır, övünebilirdim. Kimse beni küçümsemez, dışlamazdı. Artık benimle alay etmezlerdi. Yazılı kâğıdını kürsüye bırakıp çıktım. Arkadaşlarım da birer ikişer çıkmaya başladılar. Herkes sınavla ilgili görüşlerini belirtiyordu:

-Sorular çok kolaydı. Ben ikisini de cevapladım.

-Hayır, bir tanesi zordu. Ben birinci sorunun cevabını verebildim.

-Benim cevaplarımdan biri tam diğeri yarım...

Bizim kopyacılar da becerileri ile ilgili övünmeye başladılar. Biri, iki soruya da kopya çekerek cevap verdiğini söyledi. Bir diğeri, nasıl kopya çektiğini ballandıra ballandıra anlattı. Konuşacaklar, konuşacaklar sonra bana döneceklerdi. Küçümseyen bakış ve tavırlarla; “Sen ne yaptın?” diye soracaklardı. Onlar sormadan marifetimi anlattım:

-Bugün ben de kopya çektim. İkinci sorunun cevabını kitaptan yazdım.

Ağızları açık kaldı.

-Doğru mu söylüyorsun?

-Sahi, kopya çekebildin mi?

-Nasıl yakalanmadın, hayret! dediler.

Onlara nasıl kopya çektiğimi, onların tarzı ile ballandıra ballandıra anlattım. Sonunda inandılar. O gün, aşağılayan bakışlar görmedim, aşağılayan

tavırlarla karşılaşmadım. Oh be, oh be! Sonunda ben de kopya çekebilmişim. Kendimi göstermiş, rahatlamışım.

O sırada, sınıf arkadaşlarımızdan Şükrü görüldü. Sınavdan yeni çıkmıştı. Bize doğru yürümeye başladı. Bakışları üzerimdeydi ve yanıma geliyordu. Önce aklıma bir şey gelmedi amma sonra huylandım. Şükrü'nün bakışları imalıydı ve yüzüme bakarak gülümsüyordu. Ben ağızım açık, merak dolu bakakalmışım. Şükrü, bu kadar çocuğun içinde niye bana bakarak gülümsüyor ve niçin bana doğru geliyordu? İyice yaklaşıncaya, bana;

-Ne yaptın Feridun? dedi.

-Ne yapmışım? dedim.

-Kopya çektin. Öğretmen gördü.

-Ne, gördü mü? Ben görmediğimi sanıyordum.

-Sen sıranın içindeki kitaba bakarak cevabı yazıyordun. Öğretmen sana baktı baktı. Sonra bize doğru dönerek ellerini açtı. Sanki “Şuna bakın! Feridun da kopya çekerse...” diyor gibiydi. Sonra hiçbir şey görmemiş gibi aralarda gezinmeye devam etti.

Arkadaşlarım gülüştüler. Birkaçı; “Kopya çekememişsin. Eline yüzüne bulaştırmışsın. Beceriksiz!” diye takıldılar.Şimdi ben ne yapacaktım? Öğretmenim Sevim Hanım'ın, o dünya iyisi insanın yüzüne nasıl bakacaktım? Bana ne kadar da çok güvenirdi. Güvencini sarsmışım. Yer yarılrsa da içine girsem bundan daha iyiydi. Ben ne yapmışım da arkadaşlarıma uymuştum?

O an ne yapacağımı bilemedim. Arkadaşlarım gülüşüyor, parmaklarını bana doğru uzatarak bir şeyler söylüyorlardı. Onların söylediklerini duymuyordum bile. Başım ağrıyor, kulaklarım uğulduyordu. Sanki dünya başıma yıkılmıştı. Midemin bulandığını hissettim. Lavaboların bulunduğu yere doğru koştum...

İki gün sonra Coğrafya yazılıları okundu. Öğretmen bana beş vermişti. Demek ki kendi cevapladığıma tam not vermiş; satır satır kitaptan yazdığım cevabı değerlendirmemişti; kopya olduğu için... O zamanlar, günlerce,

Coğrafya öğretmenimin yüzüne bakamadım. O da bana ne bir şey söyledi ne de imada bulundu...

Yaşadıklarım bana yetmişti. Gereken dersi almıştım. O günden sonra hiç kopya çekmedim.

KÜÇÜK KIZ

Küçük kız, nar ağacının alacalı gölgesine sığınmıştı. Terliğini çıkarmış, elbisesinin eteğini dizlerinin altına çekerek toprağın üzerine oturmuştu. Sarı, kıvrıkcık saçları biraz dağınıktı. Başka zaman olsa, saçına, üstüne başına çok özen gösterirdi. Şimdi öylesi zamanlarda değildi, üzüntülüydü. Gözleri yaşlıydı. Evet, evet, küçük kız ağlıyordu. Gözyaşları birbiri ardınca yanaklarına süzülüyordu. Hatta hafif hafif hıçkırıyordu.

Bir süre iç çekerek ağladı. Sonra bir eliyle gözyaşlarını silmeye çalıştı. Çevresine bakındı. Yakınlarında kendisini duyacak hatta kendisiyle ilgilenecek kimseler yoktu. İlerde, bahçenin ta başındaki hanay evlerinde birçok insan vardı. Sabahtan bu yana evlerine giren çıkanların arasında bunalmış, kendini buraya atmıştı. Hepsi de baş sağlığı dilemeye gelmiş kişilerdi onlar, köyünün insanlarıydı. Tek tük, tanımadığı, köy dışından kişiler de görmüştü fakat sayısı çok az idi onların. Hepsi ama hepsi acıyarak bakmışlardı kendisine. Birçoğu saçlarını okşamıştı. Zaten acısı büyüktü. O bakışlar; avutmaya, teselli etmeye çalışan sözler... Acısını hafifletmek şöyle dursun iyice artırmıştı.

Küçük kız, işte bu sebeple kaçmıştı. İşte bu sebepten nar ağacının gölgesine atmıştı kendini.

-Babam gitti... Babam öldü... diye mırıldandı. “Başınız sağ olsun!” demekle babam geri gelmeyecek ki...

Küçük kız, bazı gerçeklerin farkındaydı. İş dönüşünde babasını karşılaması mümkün değildi artık. Ellerini tutarak eve giremeyecek ve onun getirdiği çikolata veya şekerlerden yiyemeyecekti. Babasının dizinde oturup onunla konuşamayacaktı. İşin en acı yanı, kendileri için kim para kazanacak, kim ekmek getirecekti? Evlerine, kim yağ, şeker, tuz, sabun, elbise, ayakkabı getirecekti? Okul kitaplarını ve defterlerini kim alacaktı? Karınları nasıl doyacaktı?

Bu düşünceler içindeyken, üzüntüsü daha da arttı. Daha sesli hıçkırmaya başladı. Gözyaşlarını elleriyle silme ihtiyacını da duymuyordu artık.

Orada, nar ağacının gölgesinde ne kadar oturdu bilmiyordu. Ne kadar süredir ağladığını da bilmiyordu. Bir ara yanında birinin bulunduğunu hissetti. Bir el,

saçlarını okşuyordu; aynı babasının okşadığı gibi... O kişi yanına çömeldi, seslendi:

-Ağlama Nurten, ağlama kızım...

Nurten, bu sesi tanıyordu. Hıçkırıkları tutmaya çalışarak baktı; öğretmeniydi. Babası gibi sevdiği öğretmeni... Teselli etmeye çalışıyordu:

-Ağlamakta haklısın kızım. Babanı ben de çok seviyordum. Onun aramızdan ayrılması beni de çok üzdü. Ne yazık ki bir kalp krizi onu elimizden aldı. Dua etmekten başka elimizden bir şey gelmez ki... Ağlamaktan daha çok dua etmeliyiz.

Nurten, gözyaşlarını silmeye çalıştı, beceremedi. Hıçkırıklarını da tutamıyordu. O anda babası ile öğretmenini kıyaslayan düşünceler içindeydi:

“-Öğretmenimi çok seviyorum. O, babam gibi, amcam gibi. Köyümüzdeki okulun lojmanında oturuyor. Baş sağlığına gelen diğer köylüler gibi, az sonra o da evine gidecek. Babam; çalışır, gezer yine evimize gelirdi. Öğretmenimiz az sonra evine gidecek. O, babamın yerini tutamaz.”

Bir süre sonra düşüncelerinden sıyrıldı. Bir soru sormaktaydı öğretmeni:

-Baban senden ne istiyordu? Konuştuğunuz zamanlarda, baban senden ne isterdi?

-Okumamı, üniversiteye gitmemi...

-Öyleyse babana lâyıık olmalısın. Elbette ağlayacaksın, üzüleceksin amma sağlığını da düşüneceksin. Çok ağlarsan sağlığın bozulur. Sağlığın bozulursa okuyamazsın ki...

Nurten bir süre daha hıçkırdı. Sonra bakışlarını öğretmenin gözlerine dikti.

-Öğretmenim, babamın bir daha geri gelmeyeceğini biliyorum, dedi. Benim elbiselerimi, kitaplarımı, defterlerimi kim alacak? Karnımızı kim doyuracak? Bize kim bakacak?

Öğretmen, şaşırıldı. Küçük kızdaki böyle bir soru beklemiyordu. İçinden;

“-Ne kadar da gerçekçi! Bu acısının içinde neler düşünüyor? Hem de küçük başıyla!...” diye söylendi.

Ağlamakta olduğu kadar bu soruları sormakta da haklıydı küçük kız. Kendisinden başka iki kardeşi daha vardı. Aynı evde dedesi, babaannesi ile birlikte yaşıyorlardı. Bir de annesi... Evde tam altı kişiydiler. Evlerinin bulunduğu küçük bahçede yetiştirdikleri sebzeler onların ihtiyacını karşılayamazdı. Nurten, bunları biliyordu.

Öğretmen;

-Her şeyin bir çaresi bulunur yavrum, dedi. Bırak bunları büyüklerin düşünsün.

Öğretmen, sözlerini yetersiz bulmuş olacak ki ekledi:

-Bizler düşünelim...

Kızın elinden tutarak kaldırdı. Onu eve doğru çekerek götürmeye başladı.

-şurada, evin önündeki çeşmede, elini yüzünü yıkayalım. Kendine gel... Artık ağlama! Güzel gözlerine yazık!

O gece, herkes gittikten sonra yataklarına çekildiler. Nurten, yatakta da babasını düşünüyordu. Babasının hayali gözlerinin önünden hiç gitmiyordu. Esmer yüzü, kara bıyığı, kırış kırış alnı, sevgi dolu bakışları. "Kızım!" diye sarılması, okşaması, öpmesi... Yine ağlamaya başladı. Baktı ki hıçkırıklarını tutamıyor, yorganı başından çekti. Kimselerin duymasını istemiyordu. Bir müddet hıçkırıkla hıçkırıkla ağladı.

Bir süre sonra bir el yorganı üzerinden çekti.

-Nurten, Nurten'im!

Annesiydi. Kızı yataktan alıp bağrına bastı.

-Ağlama kızım, ağlama!

Kadın böyle diyordu amma kendisi de ağlıyordu. Nurten, öğretmenine sorduğu soruları annesine de sordu:

-Anne! Bize kim elbise alacak? Evimize kim yiyecek getirecek? Bana kitaplarımı, defterlerimi kim alacak?

Kadın, çocuğunun çok ciddî düşünceler içinde olduğunu anlamıştı. Kendini toplamaya çalıştı. Gözlerini mendiliyle kuruladı. Bağına yaslanan kızını, omuzlarından tutarak kendinden biraz ayırdı. Kızın gözlerinin içine bakarak, kesin ifadeyle konuştu:

-Sen bunları düşünme kızım. Böyle şeyleri çocuklar düşünmez, büyükler düşünür; bizler düşünürüz.

-Öğretmenimiz de böyle söylemişti.

-Bunları öğretmeninle de mi konuştun?

-Evet, bu gün nar ağacının altında...

-Bak kızım, dedi kadın. Ben çalışır, didinir sizlere bakarım. Sonra babaannenin emekli maaşı da var. Biliyorsun, o fabrikadan emekli. Maaşı az amma sizleri aç bırakmaz...

Babaannesinin emekli maaşı... Onu hiç düşünmemişti. Biraz rahatlar gibi oldu.

-Şimdi, babana dua et ve yat bakalım... Çok ağlarsan sağlığın bozulur, dedi annesi.

-Öğretmenim de böyle demişti.

-Öğretmenin çok iyi insan kızım, seni çok seviyor.

-Ben de onu çok seviyorum. O babam gibi fakat babamın yerini tutamaz. Babamın yerini kimseler tutamaz...

-Elbette kızım. Şimdi yatıp uyuman gerekiyor. Haydi, iyi geceler.

Kadın, kızını yatırdı, öptü. Nurten, babası için dua ettikten sonra uyumaya çalıştı. Bir zaman sonra uykuya teslim oldu.

Nurten, bir başka gün dere kenarındaydı ve yine yalnızdı. Nedense canı, arkadaşlarıyla oynamak istememişti. Kendini, dere kenarına, ağaçların sık olduğu bu yere atmıştı. Nar ağacının altına kaçtığı gibi... Köylerinin içinden geçen bu dereyi çok severdi. Hem burada suyun akışını seyrederek babasını düşünmek daha bir güzeldi. Babasına olan özlemin iyice arttığını hissediyordu. Yeniden hıçkırıklara boğulmak üzereydi. O anda ayak sesleri,

konuşmalar duydu. Köylülerinden iki amca, yoldan ağır adımlarla geçiyor ve konuşuyorlardı:

-Genç yaşta gitti adam, dedi biri.

-Hem de çok genç gitti, dedi diğeri. Hiç olmazsa emekli olabilseydi.

Amcalar, babasından bahsediyorlardı. Daha da konuşacaklardı. Hıçkırıklarını tuttu, onları dinledi.

-Rahmetliğin emeklilik primlerini ödediğini de sanmıyorum.

-Ben de sanmıyorum. Çünkü o kazancının çoğunu içkiye veriyordu. Eve ayık gelmezdi ki...

-Babaannelerinin elinde kaldı çocuklar. Onun emeklilik parasına kaldılar.

-Babaanneleri hangisine bakacak? Kadının bir oğlu daha var. O da yardıma muhtaç. Ondan da dört torunu var. Hepsisi yaşlı kadının eline bakıyor.

-Çocuklar döküldü kaldı, perişan olacaklar...

-Allah yardımcıları olsun.

Adamlar ağır ağır uzaklaşmaya başladılar. Hâlâ konuşuyorlardı amma artık sesleri duyulmaz olmuştu. Nurten, onlara kızdı.

“-Benim babamın içmesinden size ne?” diye söylendi.

Babasının içtiğini o da biliyordu. Akşamüzerleri eve geldiğinde ağzı kokardı babasının. Dizine oturup konuştuklarında o kokuyu duyardı. Hatta içki sebebiyle arada sırada babası ile annesinin tartışıklarına da şahit olmuştu. Çıkıp adamların arkasından bağırarak istedi:

“-Benim babamın içmesinden size ne? Bizi ekmeksiz, aşsız bırakmadı. Bana elbiseler, ayakkabılar aldı. Kitaplarımı, defterlerimi almazlık etmedi. Babamı kötülemeyin!”

Yerinden çıkamadı, aklından geçenleri haykıramadı. Babaannesinin maaşının da yetmeyeceğini öğrenmiş olması, onu bir kere daha üzmüştü. Oysa annesi, önceki gece; “Babaannenin emekli maaşı da var, sizi aç bırakmaz.” dememiş miydi?

Aklına, adamlardan birinin söylediği son söz takılıp kalmıştı:

-Çocuklar döküldü kaldı, perişan olacaklar.

“Demek ki durumumuz çok kötü. Halimiz ne olacak?” dedi Nurten. Yeniden ağlama ihtiyacını duydu. Kendini duygularına bıraktı. Küçük kızın hıçkırıkları, suların taşlara çarparken çıkardığı seslere karışmaya başladı.

Gündüzde gecede gelip gidenler seyrelmişti artık. Hatta hiç kimsenin uğramadığı günleri de yaşar olmuşlardı. Bir akşam... Öğretmen, eşini de alarak evlerine misafirlğe geldi. Hanay evin ikinci katında, hayatta oturuyorlardı. Nurten, kardeşleriyle birlikte bir köşeye çekilip konuşulanları dinlemeye başladı.

Konuşmaların bir yerinde öğretmen, Nurten’in annesine dönerek;

-Beyninizin ödediği emeklilik primlerinin makbuzlarını getirir misiniz? dedi.

Annesi hemen kalktı. Oturma odası olarak kullandıkları küçük odaya geçti. Oradan, elinde bir tomar kâğıtla döndü. Öğretmen, gözlüğünü takarak kâğıtları tek tek inceledi. Bazılarını bir tarafa, bazılarını diğer tarafa koyuyordu.

Nurten, öğretmenin bu çalışmasının da babası ile ilgili olduğunu anlıyor fakat sadece bakmakla yetiniyordu. Gözü öğretmenin ellerinde ve iki bölüme ayırdığı kâğıtlardaydı.

-Emeklilik primlerini pek fazla ödememiş, dedi öğretmen. Borcu çok olmalı.

Öğretmen, bir süre sonra, ayırdığı kâğıtlardan bir kısmını Nurten’in annesine uzattı:

-Şunları al. Şunlar bende kalsın.

Kadın, aldığı kâğıtları yerine koydu. Öğretmen o gece, babasına ait bazı kâğıtları cebine koyarak gitti. Nurten, öğretmenin kendi gelecekleri için bir şeyler yapma çabası içinde olduğunu tahmin ediyordu. İçinde geleceklerine ilişkin bir ümit ışığı doğduğunu hissetti. O gece, yatağında çok fazla ağlamadı. Babası için uzun uzun dua etti.

Beş on gün sonra bir akşamüzeri, öğretmen yine evlerine geldi. Bu sefer yanında eşi yoktu, yalnızdı. Gözlerinin içi gülüyordu. Nurten, öğretmenin

yüzündeki gülümsemeden, iyi bir şeyler olacağını anlamıştı. Nurten'in annesi ile öğretmen, ayaküstü konuştular.

-Rahmetlinin borçlarını ödedim, dedi öğretmen. Gerekli işlemleri de yaptılar. Size yakında maaş bağlanacak.

Nurten, bu konuşmayı, evin hemen önündeki armut ağacının gölgesinde otururken dinliyordu. Baktı, annesi de gülümsüyordu. Nurten, günler sonra, annesinin böyle gülümsemesine sevindi. Demek ki iyi şeyler, güzel şeyler oluyordu. Annesi;

-Bu kadar çok parayı nasıl buldun da ödedin öğretmen bey? diye sordu.

-Eş dost sağ olsunlar, dedi öğretmen. Bu dünyada, hayırsever, iyi insanlar çok... Üzülmeysin, artık sizin de bir maaşınız var.

-Allah senden razı olsun. Tuttuğun altın olsun...

Öğretmen gitti.

Nurten olanları anlamıştı. Öğretmeni, hayırsever insanlardan para toplamış ve babasının borçlarını ödemişti. Annesine maaş bağlanması için ne gerekiyorsa yapmıştı. Çok iyi bir insandı bu öğretmen, çok!

Küçük kız, yapılan bu iyilik karşısında ağlayacak gibi olmuştu. Artık aç kalmayacaklardı. Elbiseleri, ayakkabıları alınacaktı. Kitap ve defterleri de alınacak ve rahatlıkla okuyabilecekti.

Nar ağacının dibine koştu. Ağacın alacalı gölgesine sığındı. Orada, kendini bırakarak, yine hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Şimdiki ağlaması sevinçtendi...

YILDIRAY'IN BALIKLARI

Yaz gelince, köyde, çocukların neşesi daha da artardı. Çünkü sıcaklar fazlalaşır, köyün içinden akan çaya girilirdi. Balık tutmak, bütün çocukların eğlencesi olurdu.

Çayda iki çeşit balık bulunuyordu; sarı renkli balıklar ve kül rengindekiler... Çocuklar sarı renklilere, “yüzgeç balık” diyorlardı. Yüzgeç balıklar çok hareketliydi, bu sebeple zor yakalanıyorlardı. Kül renginde olanlar ise daha çok taş diplerinde görüldükleri için onlara, “taştan balık” deniyordu. Taştan balıklar diğerlerine göre daha az hareketliydi, kolay yakalanıyorlardı.

Sarı ve parlak renkleriyle yüzgeç balıklar çocukların çok hoşuna gidiyordu. Altın sarısı renklerinden mi, şeffaf görünüşlerinden mi, yoksa tutulması zor olduğundan mı nedir; çocuklar, yakaladıkları yüzgeç balık sayısı ile övünürlerdi.

Balık yakalamak için bir değnek ile eski bir tencere gerekiyordu. Bir de deliği bulunmayan naylon bir torba... Taşların dipleri değnekle kurcalanıyor, oradan kaçan balıklar naylon torba ile yakalanıyordu. Sonra da götürülüp eski tencerenin içine, öteki balıkların yanına bırakılıyordu.

Köyün bütün çocukları, akşama kadar, topuklarını geçmeyen suyun içinde gezinirdi. Parmak büyüklüğündeki balıkları yakalamak için seferber olurlardı. İsmail, Şuayp, Şahin, Şükrü, Yıldray usta balık yakalayıcıları idiler. Yıldray en ustaları idi.

Yıldray, balık yakalamayı zevk edinmişti. İşi gücü suların içinde gezinmekti. Paçalarını sıvar, elindeki değnek ve naylon torba ile balıkların peşinde koşardı. Akşama kadar en çok balığı da o yakalardı.

O yaz günü de balıkçılık ile meşguldü Yıldray. Öğleye kadar tam sekiz tane yüzgeç balık tutmuştu. Balıklar, alüminyum tencerenin içinde bir o yana, bir bu yana yüzüp duruyorlardı. Arkadaşı Şükrü'nün tenceresi yoktu. Yakaladıklarını bir naylon torbaya koyuyordu. Onun, dört yüzgeç balığı, iki tane de taştan balığı vardı.

Yıldray çaydan çıktı. Balık dolu tencereyi kucaklayıp yürüdü:

-Bugünlük yeter, dedi. Haydi, gidelim artık.

Yakaladıkları balık sayısını Şükrü de yeterli bulmuştu.

-Gidelim, dedi.

Yıldıray, tencerenin elinden kayıp düşmemesine dikkat ediyordu. Şükrü naylon torbasını sıkıca tutuyordu. İki tarafı da kavaklarla dolu çayın kenarında biraz yürüdüler. Hemen çayın kenarına yapılmış, fakat henüz tamamlanmamış bir inşaata girdiler. Gölge bir yere oturdular.

Şükrü sordu:

-Yakaladığın balıkları ne yapıyorsun?

Yıldıray o bakımdan dertliydi. Üzüntülü kelimelerle cevap verdi:

-Evimizin bahçesini çapayla, kürekle kazarak küçük bir havuz yaptım. Kovayla su taşıyıp dolduruyorum. Balıkları da içine bırakıyorum. Akşam yatıncaya kadar onları seyrediyorum. Balıklar keyifli keyifli yüzdükçe ben de neşeleniyorum. Fakat sabah olunca...

-Eee, sabah olunca ne oluyor?

-Havuzdaki suları toprak emiyor. Balıklar sırtıp kalıyorlar. Mahallenin kedileri de onları afiyetle yiyorlar.

-Yani sen gün boyu mahallenin kedilerini beslemek için mi çalışıyorsun?

Şükrü kahkahalarla gülüyordu. Yıldıray ona kızmıştı fakat kızdığını belli etmedi. O da Şükrü'ye sordu:

-Sen yakaladığın balıkları ne yapıyorsun?

-Halil Dedeye veriyorum, dedi Şükrü. O, evinin bahçesindeki havuza koyuyor. Karşılığında bize leblebi, çekirdek veriyor.

Yıldıray üzgün üzgün;

-Senin yaptığın daha iyi, dedi. Hiç olmazsa balıkların ölmüyor. Ah, bizim de havuzumuz olsa! Betondan, kocaman bir havuz... İçini balıkla doldururdum. Onları besler, büyütürdüm.

Şükrü ayağa kalktı:

-Ben gidiyorum, dedi. Bunları da Halil Dedeye vereceğim. Oradan da eve gidip karnımı doyuracağım. Acıktım...

Yıldıray da kalktı:

-Ben de seninle geliyorum, dedi. Balıkları ben de Halil Dedeye vereyim.

Yıldıray, isteksiz adımlarla arkadaşının arkasından yürüdü. Yakaladığı, o çok sevdiği balıkları bir başkasına vermek çok zor gelecekti. Fakat bu küçük yaratıkların ölmelerini de istemiyordu. Betondan bir havuzu olmayınca... Mecburdu.

Beton havuz

Yıldıray o akşam yemeğini iştahsız yedi. Babası oğlunun durumunu görüyordu. Yemek sonuna kadar seslenmedi. Daha sonra ailecek bahçeye çıktılar. Gündüzün yakıcı sıcaklığı gitmiş, akşamın buz gibi serinliği, ağaçları ve insanları okşamaya başlamıştı.

Sandalyelere oturdular. Yıldıray'ın babası İsmail Bey hem kahvesini içiyor hem de hanımına anlatıyordu:

-İyi kötü evimizi yaptık. Şimdi sıra bahçeyi düzenlemekte... Şu köşeye zeytin ağacı dikeceğim. Şuraya erik, şuraya elma... Bahçe kapısının girişinden evin kapısına kadar dar bir yol bırakacağım. Yolun iki tarafına renk renk güller döneceğim. Beyaz, kırmızı, iri iri, iyi cins güller...

Boşalan fincanı hanımına uzattı:

-Eline sağlık.

-Afiyet olsun.

İsmail Bey oğlundan yana döndü:

-Şimdi söyle bakalım Yıldıray Bey, dedi. Neyin var? Üzgün görünüyorsun. Ablaların mı dövdüler? Annen mi bir şey dedi?

Kızlardan biri gülümseyerek, alaylı bir şekilde;

-Yıldıray Bey'i dövmek bir yana tek kelime bile söyleyemiyoruz. Şu eşyayı taşımamıza yardım et dediğimizde bile...

Yıldıray, ablasına doğru öfkeyle baktı, sonra babasına dönerek "Bir şey yok!" anlamında omuz silkti. Babasından, bugünlerde, beton bir havuz istemesinin saçmalık olacağını biliyordu. Evi yeni yapmışlardı. Borçları vardı. Beton

havuz yaptırarak aile bütçesini zora sokmaya hakkı yoktu. Babası, konuşması için üsteliyordu.

-Canımı sıkın ne varsa lütfen söyle Yıldırım Bey!

-Bir şey yok baba, dedi.

İsmail Bey hanımına baktı, kızlarına baktı. Onlar; “Aramızda bir anlaşmazlık yok.” anlamında işaretler verdiler. Hanımı;

-Ben Yıldırım Beyi gün boyu hiç görmedim, dedi. Ablaları ona söz geçiremiyorlar artık. Ona güçleri de yetmiyor. Kızlar bir şey deseler, onları dövmeye yelteniyor.

-Bunlar doğru mu oğlum?

Yıldırım'dan yine ses çıkmadı. İsmail Bey, bu sefer, küçük kız Meral'e takıldı:

-Meral, ağabeyini sen mi üzdün?

Kız, ağlamaklı bir sesle kendini savundu:

-Hayır, hayır! Ben ona bir şey yapmadım. Hem ben ağabeyimi akşama kadar görmedim ki... O akşama kadar çayda balık tuttu.

-Öyle mi Yıldırım?

Yıldırım başını önüne eğdi. Yan gözle, kardeşi Meral'e kötü kötü baktı. Meral, babasından yana sokularak;

-Neden öyle bakıyorsun? dedi. Akşama kadar Şükrü ile birlikte, çayın içinde gezmedin mi? Sekiz tane yüzgeç balık yakalamadın mı?

Meral, babasının yanında, ağabeyinin bir şey yapamayacağını biliyordu. Büyük kızlar, kıs kıs gülüyorlardı. Yıldırım, ne kadar kızsız da o an için elinin kolunun bağlı olduğunu görüyordu. Başını önüne eğmeye devam etti.

İsmail Bey, sinirlenmeye başladığını belli eden bir sesle, ağır ağır konuşmaya başladı:

-Canım oğlum! Balık tutmana bir şey demiyorum. Fakat akşama kadar su içinde gezmen sağlığın açısından çok kötü... Çünkü hastalanırsın. Geçen yıl, halanın oğlu İsmail, tam iki ay yattı. Neden? Çayda çok gezdiği için

romatizma hastalığına yakalandı. Böyle giderse sen de hastalanırsın. Hem kendin üzülürsün hem de bizi üzersin. Sonra... Doktor ve ilaç parası vermek kolay mı? Bu sıkıntıyı yaşarken...

Sesini yumuşatarak sordu:

-Yakaladığım balıkları ne yapıyorsun?

-Yaptığım havuza koyuyorum.

-Nasıl havuz o, nerede?

-Toprak bir çukur... Arka bahçede... Çapayla kazarak bir çukur açtım. Fakat içinde su tutmuyor. Balıklarım ölüyor. Onları da kediler yiyor. Bugün tuttuğum balıkların hepsini Halil Dedeye vermek zorunda kaldım, kediler yemesin diye...

Yıldıray dışında hepsi güldüler. İsmail Bey oğlunu kucağına aldı. Saçlarını okşadı, öptü.

-Demek sen kediler için balıkçılık yapıyorsun öyle mi? Kedilerin ağabeyi Yıldıray!

Kızlar ve anneleri yine gülüştüler. Yıldıray, beton havuzu düşünüyordu. Artık havuzdan bahsetmenin yeri gelmişti. Hem de babasının kucağında otururken.

-Babacığım, dedi. Şöyle beton, küçük bir havuzumuz olsa... Ben balıklarımı oraya koysam... Hem ölmezler hem de kediler yiyemez.

-Eh, ben beton havuz yapıvereyim. Sen de balık yakalamak için çayın içinde gezin dur. Sonra da hastalan, yataklara düş.

Yıldıray nazlandı:

-Çayda çok kalmayacağım baba! Ne olur, betondan bir havuz yapiver, şöyle küçük...

İsmail Bey ciddileşti:

-Sen söz verirsen ve verdiğin sözde de durursan, ben de istediğini yaparım, dedi. Evimizin önüne, şuraya, bahçeyi sulamak için küçük bir havuz yapacağım. Güller sulanacağı zaman havuzdaki suyu bahçeye akıtacağız.

Bu konuşma Yıldıray'ın üzerinde etkisini hemen gösterdi. Akşamdan beri üzerinden atamadığı üzüntüsü dağılıverdi. Babasının yanaklarından şapır şupur öptü:

-Yaşa babacığım! Artık balıklarım ölmeyecek. Onları kediler yemeyecek.

Bir Pazar günü, İsmail Bey, torbalarla çimento getirdi. Yıldıray ile ablaları, ev inşaatından arta kalan tuğla ve kumu, havuzun yapılacağı yere taşıdılar. İsmail Bey, çocuklarının yardımıyla küçük bir havuz yaptı. Bir buçuk metre uzunluğunda, bir metre genişliğinde, yetmiş santim derinliğinde, bir havuz olmuştu. Dip tarafına bir delik bırakılmış, bu deliğe, balıkların kaçıp gitmemesi için süzgeç takılmıştı. Bol çimento ile içi dışı sıvanan havuz çok güzel olmuştu.

Yıldıray seviniyor, içi içine sığmıyordu. Köydeki bütün arkadaşlarına yeni havuzu gösterdi. Çocukların hepsi imrenerek baktılar. Hepsinin isteği, böyle bir havuza sahip olmak ve orada balık beslemektir.

Yıldıray, havuz kurduktan ve içine su dolduracak zaman geldikten sonra çalışmaya başladı. Önce, dip taraftaki deliği tıkadı. Sonra ablalarının yardımı ile tulumbadan su taşıyıp havuzu doldurdu. Sıra balık yakalamaya gelmişti.

Eline naylonu, tencereyi, değneği alarak dereye gitti. Balık yakalamaya başladı. Kardeşlerinin babasına söylemesinden çekiniyor ve çayda çok kalmıyordu. Halasının oğlu İsmail gibi hastalanmak da istemiyordu. Yakaladığı iki üç balıkla yetinip hemen eve dönüyordu. Parmak büyüklüğündeki, ondan biraz daha irice balıklar, havuzda yüzmeye başladılar. Yıldıray, havuzun içine, çeşitli büyüklüklerde birkaç taş koydu. Balıklarına, çaydaki tabii ortamı, havuzda da yaşatmak istiyordu. İsteddiği oldu. Balıklar, çayda yaptıkları gibi bu taşların diplerine sokulup saklanmaya çalıştılar.

Yıldıray'ın neşesi yerindeydi artık. Balıkları ölmüyor, onları kediler yemiyordu. Hem köyde, böyle balık havuzu olan başka çocuk yoktu...

Çaydaki balıklar ölüyor.

O yaz öyle geçti. Bir kış ve bir ders yılı daha yaşadılar. Kışın soğuk günleri geride kaldığında, bir ders yılını daha bitirmiş oldular. Havaların ısınmasıyla çocuklar, yeniden dereye doluştular. Akıp giden o buz gibi su, kenarda

sıralanmış kavak ağaçlarını besliyor, büyütüyordu. Çocuklar kavakların gölgesinde serinliyor, yorgunluklarını atıyorlardı.

Geçen yıllara göre bir olumsuz değişiklik vardı. Çayın eski duruluğu, temizliği ve sevimliliği kalmamıştı artık. Su, bir yerden sonra boyalı ve pis akıyordu. Çünkü köyün ta ortasına, çayın kenarına yapılmaya başlanan inşaat bitmişti. Bina bir iplik boyahanesi olarak kullanılmaya başlanmıştı. Burada şehirden getirilen işçiler çalışıyordu. Sırıklara renk renk iplikler serilip kurutuluyordu. Çeşitli renklere boyanan ve kurutulan iplikler, küçük kamyonetlerle fabrikalara taşınıyordu. Bu iplikler boyanırken kullanılan çeşitli boyalar ve kimyasal maddeler, borularla çaya akıtılıyordu. Bu sebepten çay renklenmiş ve pisenmişti.

Çocuklar, çayın boyahaneye kadar olan yukarı kısımlarında geziniyor, balık tutuyor, daha aşağılara gitmiyorlardı. Çünkü oraların suyu kirliydi. Çünkü artık oralarda balık yaşamıyordu. İplik boyamakta kullanılan maddeler balıkları zehirleyerek öldürüyordu.

Bu durum köyün öteki çocuklarını pek etkilemedi. Fakat Yıldıray'ı çok üzmüştü. Kimselere bir şey söyleyemiyor, kendi kendine mırıldanıp duruyordu:

-Balıklar niçin öldürülüyor? Çayımız niçin kirletiliyor? Büyüklerimiz neden böyle kötü bir işe göz yumuyor?

Bazı günler ayağına lâstik çizmesini geçirip çayın kirli tarafına da gidiyordu. Oralarda geziniyor, kenarlara sürüklenmiş balık ölülerini arıyordu. Küçük taştan balıkları, o çok sevdiği yüzgeç balıkları cansız gördükçe üzülüyordu. Balık ölülerini çayın kenarına taşıyor, yaptığı küçük mezarlara gömüyordu. Başlarında sessiz sessiz ağlıyordu. Köyde kimsenin, hiçbir çocuğun, hiçbir büyüğün, onun bu üzüntüsünden, tuttuğu yastan haberi yoktu.

Bir akşamüzeri, arkadaşı Şükrü ile birlikte konuşuyorlardı. Oturdıkları kavak gölgesi serin, rahatları da yerindeydi. Fakat Yıldıray'ın gözü boyahane denen o binada idi. Ona göre bu bina, balıkların katiliydi.

-Elimden gelse bu binayı yıkarım, diye mırıldandı.

Şükrü anlayamadı. Arkadaşının ne söylediğini merak ediyordu. Sordu:

-Neyi yıkacaksın?

-Şu binayı, boyahaneyi...

-Neden?

-Neden olacak? Pis sularını çaya akıtıyor. Çayımızı kirletiyor, balıklarımızı öldürüyor.

Şükrü'nün aklı bu işe yatmamıştı:

-Koskoca binayı yıkamayız ki, dedi. Hem o zaman bize ceza verirler.

Yıldıray, çaresizliğinden başını kaşdı:

-Doğru söylüyorsun, dedi. Fakat başka şeyler de yapabiliriz. Meselâ, meselâ... Camlarını kırarız. Onlar bize zarar veriyorsa, bizim de onlara zararımız dokunabilir. Böylece öcümüzü alırız.

Şükrü'nün aklı bu işe yatıverdi:

-Kıralım, dedi. İkişer taş attık mı tamamdır. Kaçar, saklanırsınız. Hemen taşlayalım!

Arkadaşının kendi görüşüne katılmasına sevinen Yıldıray, onun aceleciliğine güldü:

-Hemen olmaz, dedi. Boyahanede çalışan işçilerin gitmesini bekleyelim.

Çocuklar biraz daha beklediler. Güneş batmak üzereydi. İşçiler bir otomobile binerek gittiler. Şükrü ile Yıldıray, ellerine ceviz iriliğindeki taşlardan aldılar. Boyahanenin duvar yerine konmuş büyük camlarını hedef aldılar. Şangırtılar duyuldu. Dağınık köy evlerinden insanlar koşuştular. Çocuklar, çoktan çayın yukarı kısımlarına kaçmış, kavak ağaçlarının arkasına saklanmışlardı.

Yıldıray'ın hastalığı

Boyahane sahibi, kırılan camların yerine yenisini taktırdı. Fakat camları kimin kırıldığını bir türlü öğrenemedi. Komşular, gürültüyü duyarak geldiklerinde ancak cam kırıklarını görmüşlerdi. Şükrü ile Yıldıray'ın bu işi yaptıklarını bilen de yoktu, gören de...

Günler geçiyor, durumda yine bir değişiklik olmuyordu. Cam kırmak bir işe yaramamıştı. Boyahanenin pis suyu yine çaya akıyordu. Çay yine kirleniyor, balıklar yine ölüyordu.

Yıldıray üzüntüsünden kahroluyordu.

O, çizmelerini giyerek çayın kirli tarafına gitmeye ve balıkları gömmeye devam etti. Elinden gelse balıkları çayın kirli tarafına hiç geçirmeyecekti. Fakat hayvancıklar tehlikeyi sezemiyorlardı. Birer ikişer o tarafa yüzüp geçiyor, sonra da canlarından oluyorlardı.

Bu sebeple, Yıldıray'ın üzüntüsü günden güne artıyordu. Üzüntüsünü giderecek bir çare de bulamıyordu. Ufacık bir çocuktuktu. Elinden ne gelirdi ki? Kırdıkları camların yerine yenileri takılmıştı. Boyahanede iş durmamıştı. Balıklar ölmeye devam ediyordu. Cam kırmayı bir daha deneseler yakalanabilirlerdi. Sonra babasının yüzüne nasıl bakardı? Cam kırmak çıkar bir yol değildi.

Yıldıray, rüyasında ölü balıklar görmeye başladı. Rüyasında; o küçücük yaratıklar; “Yıldıray ağabey! Beni kurtar!” diye diye can veriyordu. Uykusunun içinde; “Ölüyor!” diye bağıyor, yataktan sıçrayıp uyanıyordu.

Babası ve annesi, oğullarının bu durumuna çok üzülüyorlardı. Böyle zamanlarda soruyorlardı.

-Ne ölüyor oğlum?

Yıldıray, uykusundan uyanıyor, rüyasını hatırlıyordu. Kendisine meraklı gözlerle bakan büyüklerine gerçeği söyleyemiyordu:

-Kötü bir rüya görüyordum, diyerek başını tekrar yastığa bırakıyordu.

Bir gece, Yıldıray'ın rahatsızlığı iyice arttı. Yatağının içinde, sabaha kadar, defalarca, “Ölüyor!” diye çığlıklar attı. Babası ve annesi, hiç uyumadan başında beklediler. Ona ateş düşürücü hap verdiler. Sabah, ilk işleri, Yıldıray'ı doktora götürmek oldu. Doktor; “Tehlikeli bir durum yok. Soğuk algınlığı... Çocuk birkaç gün yatakta kalmalı ve dinlenmeli.” dedi, birkaç ilaç verdi.

İlaçlar tesirini gösterdi. Artık Yıldıray, uykusunun içinde, “Ölüyor!” çığlıkları atmıyordu. Ateşi düşmüş, sağlığına kavuşmuştu. Fakat o üzüntülü, durgun

hâlini bir türlü atamamıştı. Çünkü akli çayın kirli sularında ve ölen balıklarda idi...

İsmail Bey ne yapacağını şaşırılmıştı. Oğlunu üzen meselenin ne olduğunu bir türlü tespit edememişti. Yıldıray'ın “Ölüyor!” diye üzüldüğü ne idi, bilemiyordu. Ev halkından kimse bir şey söylemiyor, Yıldıray'ın ağzını da bıçak açmıyordu.

Bir akşamüzeri işten dönüyordu. Akli yine oğlunun üzüntüsü ile ilgili meseleyi çözmeye çalışıyordu. Cadde üzerinde cam bilyelerle oynayan çocuklar vardı. Çocuklar sokaklarda oynarken Yıldıray yataktaydı, evden çıkmıyordu. Durgundu, üzgündü... Hayata küsmüş gibiydi. Oğlu, burada, arkadaşlarının yanında olmalıydı. Gözü, çocukların içindeki Şükrü'ye takıldı. Şükrü... Yıldıray'ın en yakın arkadaşı idi. Belki oğlunu üzen şeyi o bilebilirdi.

İsmail Bey, çocukların biraz ilerisinde durdu. Şükrü'yü yanına çağırdı:

-Şükrü, oyununu bırak da yanıma gel!

Şükrü doğruldu. Hemen koşup gelmedi. Durakladı, çevresine şaşkın şaşkın bakındı. Belki kaçıp gidecekti.

-Gelsene oğlum! Niçin öyle duruyorsun?

Şükrü ağır adımlarla geldi. Biraz ilerde durdu. Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Kekeleyerek konuştu:

-Camları kırmayı Yıldıray istedi, dedi. Ben kırmak istememiştim.

İsmail Bey, o an, meseleyi çözdü. Demek ki Yıldıray'la Şükrü boyahanenin camlarını kıran kişilerdi. Şükrü, itiraflarına devam ediyordu:

-Yıldıray; “Boyahanenin suları çayı kirletiyor. “ dedi. “Balıklarımızı öldürüyor.” dedi. “Biz de boyahanenin camlarını kırılım.” dedi...

İsmail Bey, Yıldıray'ın derdini böylece öğrenmiş oldu. Demek ki çayın kirlenmesine, balıkların ölmesine üzülmüyordu.

-Tamam yavrum, oynamaya devam et.

Şükrü, kendisine bir şey denmediğini görünce sevindi. Hemen arkadaşlarının yanına koştu. Oyuna yeniden katıldı.

İsmail Bey, doğruca muhtarın evine gitti. Durumu ona anlattı. Muhtarla ikisi hiç vakit kaybetmeden boyahane sahibini buldular. Durum ona da anlatıldı. Bu konuşmalardan Yıldıray'ın, Şükrü'nün ve köyden kimsenin haberi olmamıştı.

Yıldıray, hastalığı üzerinden atmış gibiydi. Odada ve bahçede dolaşıyordu. Odada bulunduğu bir gün, pencereden caddeye baktı. Babası, muhtar ve boyahane sahibi, birlikte geliyorlardı. Demek ki camları kendisinin kırdığı öğrenilmişti. Paniğe kapıldı. Ne yapması gerektiğini düşündü. Hemen yatağa sokuldu. Battaniyeyi başından çekti.

Babası ile misafirleri odaya girdiler. İsmail Bey, hanımına seslendi:

-Yıldıray uyuyor mu?

Kadın, hayret dolu bir sesle cevap verdi:

-Hayır, uyumuyordu. Odanın içinde dolaşıyordu.

İsmail Bey, battaniyeyi açtı. Yıldıray'ın gözleri kapalıydı. Oğlunun omuzlarını sarstı:

-Yıldıray, oğlum, uyan! Boyahane amcanın sana bir müjdesi var.

Yıldıray, derin bir uykudan uyanıyormuş gibi gözlerini açtı:

-Ne oldu, ne var?

-Oğlum, sana müjde vermeye geldik.

Yıldıray, gözlerini ovuşturarak doğruldu, yatağın içine oturdu. Gelenlere korku dolu baktı:

-Hoş geldiniz, dedi.

Boyahane sahibi öfkeli değildi, gülümsüyordu. İşte konuşmaya da başlamıştı amma öfkeli değildi:

-Bak oğlum! İlâçlı sular artık çayın içine akıyor. Bahçeye çok derin kuyular kazdırdım. Bundan böyle çay kirlenmeyecek, balıklar ölmeyecek...

Demek ki balıklar ölmeyecekti... İşte müjde diye buna denirdi. Yıldıray'ın gözleri gülüverdi. Yanaklarına eski kırmızı renk gelip yerleşti. O, haftalardır evden çıkmayan, üzüntülü çocuk değildi artık.

Odadaki herkes gülümsüyordu. Boyahane sahibi amca, konuşmasına devam etti:

-Boyahanenin camları da kırılmayacak artık...

Yıldıray, suçlu olmanın tesiriyle bu sözü duyunca yine durgunlaştı. Babası ile muhtar gülüyorlardı. Hem de sesli sesli... Baktı, boyahane sahibi de gülüyordu. Demek ki kızmamıştı.

Yıldıray da güldü. Hastalığı filân kalmamıştı artık.

147 EROL

Bir Pazar günüydü. Mahallemizdeki parkta, salıncakta sallanıyordum. Gözüme genç bir adam ilişti. Elinde bir çanta vardı. Omzunda fotoğraf makinesi asılıydı. Çocuklara baka baka yanıma geldi.

-Sizinle konuşabilir miyim küçük hanım? dedi.

Sallanmayı bırakıp salıncaktan indim:

-Buyurun, dedim.

-Ben gazete muhabiriyim. Sizi tanıyabilir miyim?

Gazeteci benimle konuşacak, fotoğraflarımı çekecekti. Gazetede adım, fotoğraflarım ve konuştuklarım yer alacaktı.

-Adım Ayşe, dedim. İlkokulda okuyorum.

-147 Erol'u tanıyor musun?

Hımm... Mesele anlaşılmişti. Herkes "Erol!" diyordu. Öğretmenler, arkadaşlar hep Erol'u konuşuyorlardı. Bu gazeteci de onu soruyordu. Erol, Erol, Erol! Çalışkansa çalışkan... Terbiyeli ise terbiyeli... Ondan başka çalışkan, ondan başka terbiyeli çocuk yok muydu?

Gazeteci ağzıma bakıyor, benden cevap bekliyordu. Canım istemese de cevap verdim:

-147 Erol'u tanıyorum. Sınıf arkadaşımdır.

Gazeteci çantasından kâğıt, kalem çıkararak sordu:

-Bana Erol hakkında bildiklerini söyler misin?

Ben de sorusuna soruyla karşılık verdim:

-Söylediklerim, adım gazetede çıkacak mı?

-Evet... Bir de resmini çekeceğim.

Sevindim. Gazetede ben de olacaktım. Hemen anlatmaya başladım:

-Adı, Erol Çevik'tir. Biz ona, "147 Erol" deriz. Arkadaşlarına karşı kötü davranmaz. Ağzından hiç kötü söz çıkmaz. Ödev yaparken arkadaşlarına yardımcı olur. Oyun oynarken mızıkçılık yapmaz. Güzel giyinir. Elbiseleri

hep temiz ve ütülüdür. Çok dar ve bol giyinmez. Ceketini omzuna atarak dolaşmaz.

Gazeteci söylediklerimi yazdı. Sonra beni salıncağa bindirdi. Sallanırken fotoğrafımı çekti.

-Fotoğraf mı çekiliyorsun Ayşe?

Baktım, Sınıf arkadaşım Tekin... Hemen gazeteciye döndüm:

-Bu, sınıf arkadaşım Tekin. 147 Erol'u o da tanır.

Gazeteci sevindi. Bana sorduğu soruyu tekrarladı:

-Tekin, bana Erol'u anlatır mısın? Onu nasıl tanıyorsun?

Tekin biraz düşündü. Çekiniyor gibiydi. Ona cesaret verdim:

-Sözlerin gazetede çıkacak, anlat, anlat!

Tekin anlatmaya başladı:

-Erol iyi bir arkadaşır. Yollarda dikkatli yürür. Çamurlara, su birikintilerine basmaz. Ayağı taşlara takılmaz. Yolda başkalarına çarpmamaya dikkat eder. Sokakta hiçbir şey yemez. Yere bir şey attığını hiç görmedim. Çöplerini mutlaka çöp kutusuna atar. Cebinde hep iki mendil bulunur. Biriyle burnunu siler, diğeriyle elini yüzünü kurular. Bizlerle tokalaşırken elimizi fazla sıkamaz ve sallamaz.

Gazeteci Tekin'e teşekkür etti. Tahterevallide bir resmini çekti. Fotoğraf makinesini omzuna astı:

-Çocuklar, şimdi de Erolların evine gitmek istiyorum, dedim. Annesiyle, babasıyla ve komşularıyla da konuşmalıyım. Bana yardımcı olur musunuz?

-Evet, oluruz, dedim.

Tekin de kabul etti. Parktan birlikte çıktık. Caddede biraz yürümüştük ki karşımıza Fatma Teyze çıktı. Fatma Teyze, Erolların yakın komşularından biriydi.

-Gazeteci Amca, dedim. Şu gelen kadın, Fatma Teyze! O, Erolların komşusudur. Onu çok iyi tanır.

Gazeteci, Fatma Teyzeyi selâmladı.

-Sizinle 147 Erol hakkında konuşabilir miyim? diye sordu. Onun hakkında, gazeteye bir yazı hazırlıyorum. Erol, mahallede örnek bir çocukmuş.

Fatma Teyze, kaldırımın kenarına çekildi. “Erol’u hepimiz severiz.” diyerek anlatmaya başladı:

-Güler yüzlü bir çocuktur. Misafirleri güler yüzle karşılar. Misafirlerin yanına pijama ile çıkmaz. Gece kıyafeti ile sokakta görünmez. Arkadaşları ile el şakası yapmaz. Herkese karşı saygılıdır. Nazik bir şekilde konuşur. Mahalledeki büyükleri, kendi anne ve babası gibi sever. Herkese yardımcı olur. Bir hata yaptığında hemen özür diler.

Gazeteci, Fatma Teyzeye de teşekkür etti. İznini alarak onun da resmini çekti.

Tekin;

-Gazeteci Amca, dedi. Şurada bir bakkal var. Erollar oradan alışveriş yapıyor. O bakkalla da konuşmak ister misin?

-Tabii, gidelim.

Bakkal dükkânına gittik. Selâm vererek ve hayırlı işler dileyerek girdik. Bakkal Amca, gazeteciye görünce gülümsedi:

-Hoş geldin gazeteci, dedi. Yine neyin peşindesin? Geçen gün hırsızlar hakkında yazdığın haber faydalı oldu. İki hırsız yakalandı, mahalle halkı rahatladı. Şimdi ne var?

-147 Erol var, dedi Gazeteci Amca. O örnek çocuk hakkında bir yazı hazırlıyorum. Sizden alışveriş yapıyormuş. Erol hakkında bize neler söyleyebilirsin?

Gazeteci, önce Bakkal Amcanın fotoğrafını çekti. Sonra da anlattıklarının yazdı:

-Erol çok zeki bir çocuktur. Ona güvenirim. Dükkândaki diğer müşterilerin önüne geçmez, sırasını bekler. “Bana tuz verir misin amca? İki ekmeğe lütfen!” Hep böyle nazik konuşur. Dükkâna girerken selâm verir. Çıkarken hayırlı işler diler. Boş zamanlarında gelerek bana yardımcı olmaya çalışır.

-Teşekkür ederim.

Dükkândan çıktık. Erollar, bir apartmanın ikinci katında kalıyorlardı. Zili çaldığımızda kapıya annesi çıktı. Gazeteci Amca, “İyi günler!” dileyerek kendini tanıttı ve amacını söyledi. İçeriye davet edildik. Misafir odasına alındık. Bu arada Erol’un babası da yanımıza geldi. “Hoş geldiniz.” Dediler, ikramda bulundular. Gazeteci Amca, Erol’u sordu:

-Erol nerede?

Babası;

-Odasında olmalı, dedi. Kitap okuyordu. İsterseniz çağıralım.

-Hayır, şimdi değil, biraz sonra çağırırız. Önce sizlerle konuşalım.

Gazeteci, Erol’un anne ve babasının da resimlerini çekti. Önce annesini konuşturdu.

-Erol çok saygılıdır, dedi annesi. Bizleri hiç üzmemek istemez. Yapmasını istediğim işleri; “Olur anneciğim!” diyerek hemen yapar. Ağzında yemek varken konuşmaz. Yüksek sesle ve ağzını açarak gülmez. Üzerine söz düşerse konuşur. Başkalarının da konuşma hakkı olduğunu bilir. Kısa ve öz konuşur. Eşyalarını temiz ve dikkatli kullanır. Aldığı bir eşyayı mutlaka yerine koyar. Erkenden yatar. Televizyondaki her programı seyretmez. Erol’dan çok memnunum.

Gazeteci, Erol’un babasına döndü:

-Siz, oğlunuz hakkında neler söyleyeceksiniz?

-İnsanın kendi oğlunun hakkında konuşması zor, dedi Erol’un babası. O, başkalarının yanında esnememeye çalışır. Esnerken eliyle ağzını kapatır. Yine başkalarının yanında diş karıştırmaz. Dişlerini yemekten sonra fırçalar. Arkadaşlarına hediyeler alır, kime hangi hediyeyi verdiğini kimseye söylemez. Hediyeyi kaç liraya aldığını ona söyletmezsiniz.

O anda odaya, Erol’un kardeşi Emel girdi. Emel, Erol’dan iki yaş küçüktü. Bizlere, “Hoş geldiniz.” dedi. Gazeteci ona döndü. Konuşmaya başladılar:

-Ağabeyin Erol’u seviyor musun?

-Çok seviyorum.

-Peki o seni seviyor mu?

-O da beni çok sever. Ağabeyim çok iyidir. Beni parka götürür. Parktaki banklara yatıp uzanmaz; güzelce oturur. Başka çocukları da düşündüğü için oyuncaklarla fazla oynamaz. Sinemada meyve yemez, yüksek sesle gülmez. Ödevlerimi yaparken bana yardımcı olur.

Gazeteci, Emel'in söylediklerini de yazdı. Onun fotoğrafını da çekti:

-Bir de Erol'u görelim, dedi.

Babası, Erol'u getirdi. Erol, bizlere "Hoş geldiniz!" derken, yanakları utancından kıpkırmızı olmuştu. Övülmeyi de övünmeyi de sevmezdi. Gazeteci hemen konuşmaya geçti:

-Erol, çevrende çok seviliyorsun. Çalışkansın, başarılısın. Bu konularda bana bir şeyler söyler misin?

Erol, utana sıkıla konuşmaya başladı:

-Ben... İyi bir insan olmaya çalışıyorum. İyi insan, faydalı insandır. Üzerime düşen işleri yapıyorum. Derslerimi çalışınca kendime faydam dokunuyor. Büyüklerime yardım ederek çevreme faydalı oluyorum. Büyüyünce Türkiye'ye, Türk Milletine faydalı olmak için çalışacağım.

Gazeteci Amca, Erol'un resmini üç defa çekti: Kitap okurken, bizlerle konuşurken, ailesiyle... Oradan teşekkür ederek ayrıldık.

Gazeteci Amca;

-Bana izin verin çocuklar, dedi. Artık gazeteye dönmeliyim. Bu yazılar yarınki baskıya yetişecek. Yardımlarınız için teşekkür ederim.

-Bir şey değil, dedim.

Tekin;

-Görevimizi yaptık, dedi.

Gazeteci Amca, mahallemizin ve bizim misafirimizdi. Otobüse bininceye kadar yanında bulunmalı, uğurlamalıydık.

-Sizi durağa kadar götürelim, dedim.

-Memnun olurum, dedi.

Durağa vardığımızda belediye otobüsü de geldi. Şoför, Gazeteci Amcaya seslendi:

-Ne o gazeteci? dedi. Bu mahallede yaramaz haberler yoktur.

-İyi haberler var, dedi Gazeteci, gülümseyerek. Siz, 147 Erol'u tanır mısınız?

Şoför;

-Hiç tanımaz olur muyum? dedi. Buralarda herkes onu tanır ve sever.

-Ne yazık ki en son ben tanıdım. Bana Erol'u anlat. Onu nasıl tanıyorsun?

-Resmimi çekip gazeteye koyacaksan anlatırım.

-Tabii... Zaten resmini çekecektim.

Gülüştüler. Tekin'le biz de güldük. Direksiyonda verdiği pozun fotoğraf çekiminden sonra şoför anlatmaya başladı. Kaldırımında bekliyor ve onları dinliyorduk.

-Erol, otobüse binerken sıraya geçer. Sırayı bozduğunu hiç görmedim. Otobüs durmadan binmez ve inmez. Büyüklerine yer verir. Otobüs içinde yiyecek yemez. Otobüse kâğıt, çöp gibi şeyler atmaz. Otobüste yüksek sesle konuşmaz ve yüksek sesle gülmez. Ben Erol'u çok severim.

Gazeteci Amca, notlarını aldıktan sonra ellerimizi sıktı:

-Hoşça kalın çocuklar, dedi. Yardımlarınız için teşekkür ederim. Sizleri gazeteye beklerim.

-Güle güle...

-Güle güle...

Otobüs hareket etti. Gazeteci Amca, bize pencereden el sallıyordu.

Ertesi gün, erkenden gazete aldım. Erol'la ilgili yazılar ikinci sayfayı kaplamıştı. Salıncakta sallanırken çekilen fotoğrafımda çok güzel görünüyordum. Resmimin altında adım ve Erol hakkında söylediklerim yazılıydı. Çok sevindim. Gazetenin o sayfasını keserek bir dosyaya koydum. Diğer fotoğraflar da çok güzel çıkmıştı.

Erol'u, o güne kadar kıskanırdım. Çalışkanlığı, başarılı oluşu, hep ondan söz edilişi, hep onun örnek gösterilmesi... Kıskanırdım işte...

Kıskançlığın kötü bir huy olduğunu, röportajın yapıldığı o gün öğrendim. İyi insan, faydalı insan olmaya karar verdim. 147 Erol, o günden sonra benim çok sevdiğim arkadaşlarımdan biri oldu.

EK. 4 Hikaye Tespit Formları

Sayın Türkçe Öğretmeni / Sınıf Öğretmeni

5. sınıflara yönelik okunabilirlik düzeyleriyle ilgili araştırma yapmaktayım.

Size gönderdiğim metinlerden 5. sınıf düzeyine uygun olanları belirtiniz. Bu metinlerin neden uygun olduğunu kısaca yazınız. (konu, yapı, üslup, anlaşılabilirlik)

METİN LİSTESİ		
SIRA	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	Ya ben İstanbul'u alacağım	Fatih Sultan Mehmet Han dönemini anlaşılır bir dilde anlatmış. Hikayeleştirildiği için zevkli hale getirilmiş
2	Kopyacı	Olumsuz örnek olacak davranışları, hikayeleştirerek kısa bir biçimde anlatmış. 5. sınıf seviyesine uygun.
3	A benim fakir oğlum	Atatürk'ün yaşamından kısa anılarla yalın bir dil kullanılmış. 5. sınıf düzeyindedir.
4	Bir demet türkü	Kültürümüzü güzel ve akıcı bir dille anlatmış. 5. sınıf düzeyine uygun
5	Karnca çocuklar	Sosyal olayları sade bir dille anlatmış. 5. sınıf düzeyine uygun.
6	Getin'in merakı	Merak duygusunun çocuklar üzerindeki etkilerini anlatan bir kitap
7	Gezgin uçurtma	Örnek davranışları anlatan, sade bir dile sahip. Sınıf seviyesine uygun
8	Radyocu Ali	Arkadaşlık, sevgi ve saygıyı kısa hikayelerle anlatmış. 5. sınıf düzeyine uygun
9	En büyük ödül	Kısa hikayelerle anlatıldığı için akıcı bir dile sahip
10	Yıldırım'ın Balıkları	Anlatımı akıcı, dili sade, seviyeye uygun.

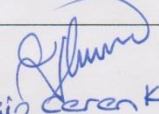
R. Ünal
Rabba ÜNAL SELALMAZ
Seka ilkokulu Sınıf Öğret.

Sayın Türkçe Öğretmeni / Sınıf Öğretmeni

5. sınıflara yönelik okunabilirlik düzeyleriyle ilgili araştırma yapmaktayım.

Size gönderdiğim metinlerden 5. sınıf düzeyine uygun olanları belirtiniz. Bu metinlerin neden uygun olduğunu kısaca yazınız. (konu, yapı, üslup, anlaşılabilirlik)

METİN LİSTESİ		
SIRA	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	Radyocu Ali	Kitap ahlaki değerlere, komşuluk, arkadaşlık ilişkilerine sevgi ve saygının beraberliğine güzel örnek bölümlerden oluşması okuyucu çocuğumuzda heyecan ve istek artırabilir.
2	En Büyük Ödül	Konusu ve konuyu işleyiş örnek alınan bir şekilde anlatımı duru ve anlaşılır imla ve yazım açısından son derece başarılı ve özgündür.
3	Gezgin Hırtma	Sınıf ve yaş grubu seviyesine uygun bir konu ve işleyişe sahip anlatımı sade örnek alınarak durumları izleyen bir kitap.
4	Karınca Çocuklar	Anlatımı, sade ve anlaşılır yaş seviyesine uygun ve zevk alabilecekleri bir eser.
5	Bir Demet Türkü	Toplumumuzun değerlerini, adet ve görenek ve ananelerimiz yaş grubuna uygun olarak toplanmış.
6	Çetin'in Merakı	Kesfetmeye, sorgulamaya ilgi ve çalışmaya yönelik merak duygusunu uyandıran bir eser.
7	Atatürk'ün Anıları	Ulu önder Atatürk'ün gerçek hayatından kesitler ve sade ve kısa bir anlatımla anlatılan son derece uygun bir kitap.
8	Ya Ben İstanbullu Abağım	Geçmişimiz ve tarihimizi ilay uyandırarak şekilde seviyeye uygun bir şekilde yaş grubuna aktarıyor.
9	Kopyacı	Seviyeye uygun ve akıcı anlatımı ile olumlu olgu ve olayları öğrencilere aktaran bir kitap.
10		

Gölcü, Ceren Kestel
Seka İlkokulu Sınıf Öğt.

Sayın Türkçe Öğretmeni / Sınıf Öğretmeni

5. sınıflara yönelik okunabilirlik düzeyleriyle ilgili araştırma yapmaktayım.

Size gönderdiğim metinlerden 5. sınıf düzeyine uygun olanları belirtiniz. Bu metinlerin neden uygun olduğunu kısaca yazınız. (konu, yapı, üslup, anlaşılabilirlik)

METİN LİSTESİ		
SIRA	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	Radyocu Ali	İlgi çekici, toplumsal değerleri anlatan güzel bir kitap.
2	Gezgin Uçurtma	5. sınıf seviyesine uygun anlatımı sade.
3	Karınca Çouklar	Afiflatım sade ve anlaşılır.
4	Bir Demet Türkü	İlgi çekici ve kültürel değerlerimizi anlatan güzel bir eser.
5	Ceviz Ağacındaki Salıncak	Konu bakımından oldukça farklı yönüyle ilginç anlatılan bir eser.
6	Dedikodu hane * Kinalık ev	Akıcı bir üslupla yazılmış. 5. sınıf seviyesine uygun.
7	En Büyük Ödül	Öğrenciliği konu aldığı için ilgi çekici gelebilir.
8	Kopyacı	Olumsuz davranışlara örnek olaylarla anlatan akıcı bir kitap.
9	Çetinin Merakı	Akıcı bir kitap.
10	En Büyük Ödül * Arkadaşım Nihat	Dili sade 5. sınıf seviyesine uygun.

Ali Taz
Türkçe Öğretmeni
Fatih Özalp

Sayın Türkçe Öğretmeni / Sınıf Öğretmeni

5. sınıflara yönelik okunabilirlik düzeyleriyle ilgili araştırma yapmaktayım.

Size gönderdiğim metinlerden 5. sınıf düzeyine uygun olanları belirtiniz. Bu metinlerin neden uygun olduğunu kısaca yazınız. (konu, yapı, üslup, anlaşılabilirlik)

METİN LİSTESİ		
SIRA	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	Damat Bey	Konu 5. sınıfa uygun, anlaşılır sürükleyici
2	Bir Kilo Kafe	Konu 5. sınıf seviyesine uygun, anlaşılır bir dille yazılmış, sürükleyici
3	Çetin'in Merakı	Konu 5. sınıf seviyesine uygun, anlaşılır bir dille yazılmış, sürükleyici
4	Benim Aydın Komşuları	Anlaşılır bir dille yazılmış, sürükleyici
5	Bir Telefon Şakası	Anlaşılır bir dille yazılmış, Sürükleyici
6	Florsuz Var	Anlaşılır, bir dille yazılmış, Sürükleyici
7	Küçük Şeftali	Anlaşılır bir dille yazılmış, sürükleyici
8	Radıocu Ali	Anlatımı sade, sürükleyici bir hikaye
9	Gözgin Uçurtması	Farklı tarzda yazılmış, ilgi çekici hikaye
10	En Büyük Ödül	Olayların akılda geçmesi, sürükleyici, anlaşılır.

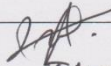

Refik DURGUT
Sınıf Öğretmeni

Sayın Türkçe Öğretmeni / Sınıf Öğretmeni

5. sınıflara yönelik okunabilirlik düzeyleriyle ilgili araştırma yapmaktayım.

Size gönderdiğim metinlerden 5. sınıf düzeyine uygun olanları belirtiniz. Bu metinlerin neden uygun olduğunu kısaca yazınız. (konu, yapı, üslup, anlaşılabilirlik)

METİN LİSTESİ		
SIRA	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	Karınca Çocuklar	Sosyal olayları öğrencilerin anlayabileceği bir şekilde, sade bir dille ve bilgilendirici anlatımla 5.sınıfa uygundur.
2	Bir Demet Türkü	Kültürümüzü ve değerlerimizi çocuklara akıcı bir dille anlatır. 5.sınıfa uygundur.
3	Çetin'in Merakı	Çocukların meraklı, araştırmacı bireyler olarak yetismelerine teşvik eden bir kitap. 5.sınıfa uygundur.
4	Atatürk'ün Anıları	Atatürk'ün anılarını akıcı bir dille, akılda kalıcı bir şekilde anlatılmış, 5.sınıfa uygundur.
5	Ya Ben İstanbul'u Alacağım	Tarihimizi akıcı bir dille, sıkmadan bilgi verici bir şekilde anlatan yaz grubuna uygun bir kitap.
6	Kopyacı	Olumsuz davranışları, örnek olaylarla anlatan, okuyan kişinin ders çıkarabileceği seviyeye uygun bir kitap.
7	Gezgin Uçurtma	Çocuklara olayları örneklerle anlatan ve tarihi olaylardan örnek verecek 5.sınıfa uygun bir kitap.
8	Radyocu Ali	Arkadaşlık ve ahlaki değerleri güzel örneklerle anlatan bir kitap, çocukları üretkenliğe yönlendiriyor.
9	En Büyük Ödül	Kısa kısa öykülerden oluşması sebebiyle çocuğa daha zevkli gelebilir. 5.sınıf düzeyine uygun.
10		

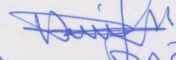

Tuğba TANBELK
Sınıf Öğretmeni
Seka İlkokulu

Sayın Türkçe Öğretmeni / Sınıf Öğretmeni

5. sınıflara yönelik okunabilirlik düzeyleriyle ilgili araştırma yapmaktayım.

Size gönderdiğim metinlerden 5. sınıf düzeyine uygun olanları belirtiniz. Bu metinlerin neden uygun olduğunu kısaca yazınız. (konu, yapı, üslup, anlaşılabilirlik)

METİN LİSTESİ		
SIRA	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	Çetin'in Meraki	Konu 5. sınıfa uygun Günlük yaşama uygun Anlaşılabilir
2	Radıyacı Ali	Ar-badaşlık ilişkileri ve ahlaki değerler anlaşılabilir şekilde anlatılmış.
3	Gergin Neçirna	Farklı bir tarzda yazılmış. İlgi çekici.
4	En Büyük Ödül	Anlatımı düz. Konusu uygun.
5	Kopyacı	Sürülebilir uygun, sürülebilir.
6	Kanca Çacublar	Saryal olayları ele alan bilgilendirici bir hikaye.
7	Yıldırım'ın Balıklar	Sürülebilir, anlaşılabilir
8	Cenin Ağacındaki Salıncak	Sürülebilir, ilgi çekici
9	En Büyük Ödül - Ar-badaşın Nihai	Çacublar benzeri olan bir seyahat kütüphanesi kitabı bir kitap
10	Kaleğe Kurşun Selmak - Fatma Eşelerimiz	Öğrencilerde farkındalık oluşturan röportaj tarzı hakkında duyulmuş başarılı bir kitap.

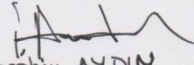

Hasan DAĞLI
Sınıf Öğretmeni

Sayın Türkçe Öğretmeni / Sınıf Öğretmeni

5. sınıflara yönelik okunabilirlik düzeyleriyle ilgili araştırma yapmaktayım.

Size gönderdiğim metinlerden 5. sınıf düzeyine uygun olanları belirtiniz. Bu metinlerin neden uygun olduğunu kısaca yazınız. (konu, yapı, üslup, anlaşılabilirlik)

METİN LİSTESİ		
SIRA	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	Getin'in Merakı	Araştırmaya yönelten akıcı bir hikaye.
2	Karınca Çocuklar	Sosyal olayları sade bir dille anlatmış seviyeye uygun.
3	Kopyacı	Öğrencinin okuduğu zaman ders çıkarabileceği anlaşılabilir bir hikaye.
4	Radyocu Ali	Akıcı, anlaşılabilir.
5	Gergin Uçurtma	sade bir dille sahip. sınıf seviyesine uygun.
6	En Büyük Ödül	sürükleyici ve beşinci sınıf seviyesine uygun.
7	En Büyük Ödül (Fatma Nine)	Toplumsal değerleri yansıtan akıcı bir hikaye.
8	Yıldırım'ın Balıkları	sürükleyici, dili sade, seviyeye uygun.
9	Ceviz Ağacındaki Salıncak	ilgi çekici, sürükleyici, seviyeye uygun.
10	En Büyük Ödül (147 Erol)	Ders verici konusu var. sade bir dille yazılmış.

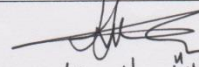

İbrahim AYDIN
Türkçe Öğretmeni

Sayın Türkçe Öğretmeni / Sınıf Öğretmeni

5. sınıflara yönelik okunabilirlik düzeyleriyle ilgili araştırma yapmaktayım.

Size gönderdiğim metinlerden 5. sınıf düzeyine uygun olanları belirtiniz. Bu metinlerin neden uygun olduğunu kısaca yazınız. (konu, yapı, üslup, anlaşılabilirlik)

METİN LİSTESİ		
SIRA	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	Getin'in Merakı	Dili sade, öğrencilerde merak uyandıran nitelikte.
2	En Büyük Ödül	Anlatımı duru öğrencilik hayatını konu alan güzel bir eserdir.
3	Gezgin Uçurtma	Farklı bir tarzda ilgi çekici, tarihi olayları konu alan bir kitap.
4	Radıocu Ali	Toplumsal değerleri anlatan güzel bir kitap.
5	Karınca Çocuklar	Sosyal olayları sade bir dille anlatmış bilgilendirici bir kitap.
6	Kopyacı	Öğrencilere olumsuz davranışları gösteren, dili sade seviyeye uygun bir kitap.
7	En Büyük Ödül * Arkadaşım Nihat	Konu yönünden ilgi çekici dili sade.
8	En Büyük Ödül * İzzet Erol	Öğrencilerin empati kurabilmesini sağlayan akıcı bir eser.
9	En Büyük Ödül * Fatma Nine	Dili sade, toplumsal değerleri yansıtan bir hikayedir.
10	Kabağa Kurşun Sıkma * Fatma Evlenmiş	Engellileri konu alan bu konuda okullara duyarlılık kazandıracak bir eserdir.

Kamil ÜNAL
Türkçe Öğr.
Seka Ortadokuz

Sayın Türkçe Öğretmeni / Sınıf Öğretmeni

5. sınıflara yönelik okunabilirlik düzeyleriyle ilgili araştırma yapmaktayım.

Size gönderdiğim metinlerden 5. sınıf düzeyine uygun olanları belirtiniz. Bu metinlerin neden uygun olduğunu kısaca yazınız. (konu, yapı, üslup, anlaşılabilirlik)

METİN LİSTESİ		
SIRA	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	Radyocu Ali	Arkadaşlık ilişkileri ve ahlaki değerler anlaşılabilir şekilde anlatılmış.
2	Gezgin Uçurtma	İlgi çekici ve anlatımı sade.
3	En Büyük Ödül	Öğrencilerin severek okuyacakları güzel bir eser.
4	Çetinin Meraki	Keşfetmeye ve sorgulamaya yönelik anlatımı sade bir hikâyeye.
5	Kopyacı	Seviyeye uygun, öğrencilere nasıl davranmaları gerektiğini konu almış bir eser.
6	Karınca Rowklar	Sosyal olayları ele alan bilgilendirici bir hikâyeye.
7	Ceviz Ağacındaki Salınacak	Konu yönünden ilgi çekici, sade bir dille yazılmış.
8	En Büyük Ödül (Fatma Nisa)	Toplumsal değerleri konu alan akıcı bir hikâyeye.
9	Kabağa Kurşun Sıkmak (Fatma Evlenmiş)	Öğrencilere farkındalık kazandıracak akıcı bir eser.
10	Yıldırımın Balıkları	Dili sade, anlatımı akıcı.

S. Kılıç
Seydi Kılıç Arslan
Türkiye İşleri Bakanlığı
Seka Ortodoksu

Sayın Türkçe Öğretmeni / Sınıf Öğretmeni

5. sınıflara yönelik okunabilirlik düzeyleriyle ilgili araştırma yapmaktayım.

Size gönderdiğim metinlerden 5. sınıf düzeyine uygun olanları belirtiniz. Bu metinlerin neden uygun olduğunu kısaca yazınız. (konu, yapı, üslup, anlaşılabilirlik)

METİN LİSTESİ		
SIRA	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	Dedikoduhan *Kiralık Ev	Cümle yapıları yönünden karmaşık değil. 5. sınıf öğrencilerinin okuyabileceği atıcıdır.
2	Kabağa Kurum Sıkma *Fatma Etkemi	Konu yönüyle oldukça etkileyici. Toplumumuz önemli sorunlarında birine değinmiş.
3	En Büyük Ödül	Anlaşılabilir bir metin. Konu sınıf öğrencileriyle ilgili olması, olayların okula geçmesi.
4	En Büyük Ödül *Arkadaşım Nihat	Çocukların empati kurabilmesi ve örnek alabilmesi için anlatılmıştır.
5	Radyocu Ali	Atıcı, anlaşılabilir
6	Göçün Uurtma	Çocuklara ilgi çekici gelebilecek güzel bir kitap.
7	Kopyacı	Okunmuş davranışların örneklerle anlatıldığı, atıcı bir kitap.
8	Getin'in Meraki	Öğrencileri yaratıcılığa sevk edecek şekilde anlatılmış.
9	En Büyük Ödül *147 Erol	Sevilen bir öğrencinin nasıl olması gerektiği atıcı bir şekilde anlatılmış.
10	Karınca Çocuklar	Anlatımı atıcı, konusu yönünden "Barış" kavramını öğrencilere aktarılmıştır.

Ramazan Yıldız
Türkçe Öğretmeni

ÖZGEÇMİŞ ve İLETİŞİM BİLGİLERİ

Serkan TEKE, 1986 yılında Kastamonu'da doğdu. İlkokulu 1997 ortaokulu ve liseyi de 2004 yılında bitirdi. 2005 yılından itibaren çeşitli kurumlarda memur olarak görev yaptı. 2008 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Türkçe Eğitimi bölümünden mezun oldu. 2010 yılında öğretmenliğe atanan araştırmacı halen Kastamonu ili Taşköprü İlçesi Seka Ortaokulunda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Elektronik posta: serkan.tk@hotmail.com

